JAT: LETENJE I PUZANJE | SIRIJA, IZRAEL, IRAN: SPOJENI SUDOVI

BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 RSD

01149

9 770353 802002

VREME

broj 1153

7. februar 2013.

POLITIČKA SUDBINA IVICE DAČIĆA

Ostavka koju treba odraditi

41. FEST, SVEČANO OTVARANJE, 22. FEBRUAR 19H, SAVA CENTAR

LJUBAV

REŽIJA MICHAEL HANEKEN

A SONY PICTURES CLASSICS RELEASE LES FILMS DU LOSANGE X FILME CREATIVE POOL WEGA FILM PRESENT JEAN-LOUIS TRINTIGNANT EMMANUELLE RIVA ISABELLE HUPPERT "AMOUR" WITH MICHAEL HANEKE WITH ALEXANDRE THARAUD WILLIAM SHIMELL RAMÓN AGIRRE RITA BLANCO CAROLE FRANCK DINARA DROUKAROVA LAURENT CAPELLUTO JEAN-MICHEL MONROC SUZANNE SCHMIDT DAMIEN JOUILLEROT WALID AFKIR CASTING MICHAEL HANEKE DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY DARIUS KHONDJI A.S.C. A.F.C. PRODUCTION DESIGNER JEAN-VINCENT PUZOS COSTUME DESIGNER CATHERINE LETERRIER EDITED BY GUILLAUME SOAMA AND JEAN-PIERRE LAFORCE MUSIC BY MONIKA WILLI AND NADINE MUSE A FRENCH-GERMAN-AUSTRIAN CO-PRODUCTION PRODUCED BY MARGARET MENEGOZ
LES FILMS DU LOSANGE STEFAN ARNDT X FILME CREATIVE POOL VERT FEROUSCHKA MICHAEL KATZ WEGA FILM EXECUTIVE PRODUCERS MARGARET MENEGOZ CO-PRODUCED BY FRANCE 3 CINEMA ARD DEGETO BAYERISCHER RUNDFUNK WESTDEUTSCHER RUNDFUNK WITH THE PARTICIPATION OF FRANCE TELEVISIONS CANAL+ CINE+ ORF FILM/FERNSEH-ABKOMMEN
WITH THE SUPPORT OF MINISTERE DE LA CULTURE ET DE LA COMMUNICATION CENTRE NATIONAL DU CINEMA ET DE L'IMAGE ANIMEE, RÉGION ÎLE-DE-FRANCE FILMFÖRDERUNGSANSTALT MEDIENBOARD BERLIN-BRANDENBURG CNC/FFA MINITRAITE ÖSTERREICHISCHES FILMINSTITUT FILMFONDS WIEN EURIMAGES MEDIA DISTRIBUTED BY LES FILMS DU LOSANGE

PG-13 PARENTS STRONGLY CAUTIONED Some Material May Be Inappropriate for Children Under 13
MATURE THEMATIC MATERIAL INCLUDING A DISTURBING ACT, AND FOR BRIEF LANGUAGE

WWW.AMOURTHEMOVIE.COM WWW.SONYCLASSICS.COM

SONY PICTURES CLASSICS
©2012 SONY PICTURES ENTERTAINMENT INC.

VREME

BROJ 1153
7. februar 2013.

04 Međuvreme

08 Politička sudbina Ivice Dačića:
Ostavka koju treba odraditi

11 Direktor policije:
Odgovoran, ali ne i kontrolisan

16 Rodoljub Radulović:
Lažni Kokalis iz Kotora

18 TV Manijak: Smokvin list i Banana

20 Afera kao politički detonator:
Predizborna kakofonija

23 Politika i osjećaji:
Kad te sramota tuđe sramote

24 Predsednički dani teku:
Prorok iz Bajčetine

28 Ubistva novinara:
Veranova i Acina komisija

30 Sudbina Jata, opet: Let i puzanje

34 Kultura sećanja:
Drugi svetski rat i mir Mirka Tepavca

39 Vreme Beograda: Sve za bebe

47 Nuspojave:
Đoković biti teniser, tenis biti sport

48 Ljudi i vreme

KULTURA

50 Salman Ruždi, "fatva" i memoari:
Trijumf duha nad strahom

52 Uz iskopan skelet Ričarda III:
Zima našeg nezadovoljstva

54 Knjige: "Geopolitika emocija",
Dominik Mojsi

56 Filozofija: Poezija nauke

SVET

58 Bliski i Srednji istok:
Zakon spojenih sudova

63 Kina: Kontrola rađanja na prekretnici

66 Društvene mreže: Kresni prijatelja svog

MOZAIK

68 Kreacionizam i Kumranski spisi:
Univerzalni Univerzitet za ovo i ono

71 Moj muški život: Groblje

72 Tehnološka paradigma:
Kraljevstvo za grafen

74 Reagovanje: Demoni umesto diskursa

76 Strip: Schwabing

78 Vreme uživanja: Mreža

Ukoliko Nikolić zaboravi da je rekao da treba da "leti glava" svakome ko je "održavao bilo kakav kontakt sa Šarićem" i javno podrži Vučićevu odluku da ne ruši vladu, gledali smo još jednu epizodu iz omiljenog aferaškog serijala vođenja politike tandema Nikolić – Vučić

PIŠE: ZORA DRČELIĆ

"Kad čovek čudom ostane živ, nekada zažali što nije na vreme umro. A tada nisam – kao deset godina ranije pred neprijateljskim islednicima – mogao da kažem: 'Neću da odgovaram na vaša pitanja', jer preda mnom ovog puta nisu bili moji krvnici, nego moji ratni drugovi"

PIŠE: VLADIMIR PAVIĆEVIĆ

Skoro na 24. godišnjicu Homeinijeve smrtne presude, Salman Ruždi u izuzetnoj memoarskoj knjizi "Joseph Anton" pruža fascinantno svedočenje o "slučaju" koji je postao paradigma jedne epohe

PIŠE: TEOFIL PANČIĆ

Na naslovnoj strani: Ivica Dačić
Foto: Aleksandar Dimitrijević/ Blic

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić (međuvreme), Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
korektori: Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje
www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Da zbog nemara političkih institucija nije zatvoren u oktobru prošle godine, Zemaljski muzej u Sarajevu bi 1. februara navršio 125 godina postojanja. Najstarija kulturna ustanova u Bosni i Hercegovini od osnivanja 1888. godine do oktobra 2012. nikada nije prestajala da radi. Građani su, ipak, obeležili godišnjicu – 125 ruža za 125 godina.

FOTO: Dado Ruvić/ Reuters

PROGNOZA VREMENA ZA PERIOD 7. 2. 2013 — 13. 2. 2013.

06/02/13 *http://www.meteos.rs*

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
Beograd	2 5	0 3	-1 2	-1 1	-2 1	-2 0	-3 2
Vojvodina	1 4	0 2	-1 1	-1 1	-2 0	-3 0	-5 1
centralna i južna Srbija	3 7	0 2	-2 2	-1 1	-2 1	-2 1	-4 2

Nepovoljna biometeorološka situacija u većini dana uz povremene tegobe uzrokovane meteorološkim prilikama kod meteoropata i hroničnih bolesnika. Najčešće će se javljati glavobolja, reumatski bolovi i nervoza.

Famoso
café pizzeria
Braće Ribnikar 65, Novi Sad

BROJ NEDELJE

80.000

Prema proceni PIO fonda, najmanje 80.000 radnika u ovoj godini postaće – penzioneri.

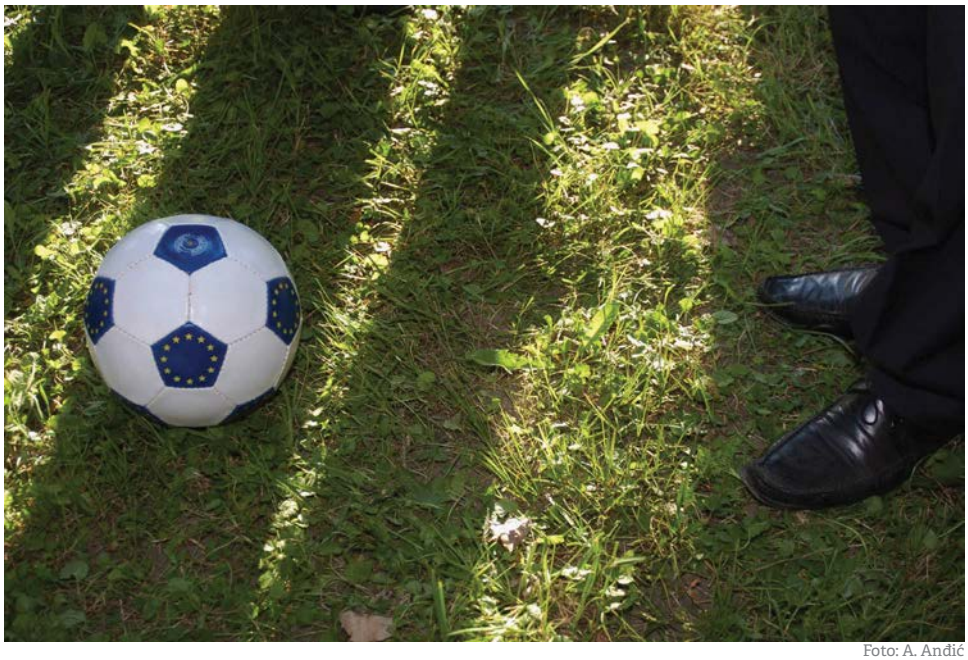

Foto: A. Anđić

SPORT

Ko smešta fudbalu

O najnovijoj i do sada najvećoj istrazi o nameštanju fudbalskih utakmica širom sveta, u utorak 5. februara, kada je ovaj tekst napisan, znalo se da je Evropskoj policiji (Europolu) sumnjivo 680 utakmica među kojima i dve iz Lige šampiona (LŠ), da Liverpul navodno ništa nije znao o tome, da srpsko prvenstvo nije spominjano za razliku od najbližih komšija, da je umešano 425 ljudi među kojima članovi kladioničarske mafije iz Singapura i jedan Crnogorac. Istražitelji su bili iznenađeni raširenošću mreže nameštanja i uplašeni da je ovo samo "vrh ledenog brega".

Da je utakmica između Liverpula i Debrecina (grupna faza LŠ, 2009. godina, 1:0 za Liverpul) jedna od 680 koje su pod istragom, prvo je objavio jedan danski tabloid. Jedan od "izvođača nameštaljke" koga su mediji do sada imenovali, jeste golman crnogorske reprezentacije Vukašin Poleksić koji je već suspendovan zbog neprijavljivanja nameštanja neke druge utakmice. On je, navodno, trebalo da se postara da na utakmici sa Englezima padne više od tri gola. "Posao" mu je dala, takođe navodno, neka kockarska kompanija iz Singapura koja svoja predstavništva ima u 30 zemalja širom sveta, pa je posle bila ljuta što plan nije uspeo. Iz slavnog kluba sa Ostrva su poručili da ih niko od istražitelja nije kontaktirao, a Crnogorac je sve demantovao.

Evropska policijska služba (Europol) potvrdila je na konferenciji za novinare da se već 18 meseci odvija najveća istraga o nameštanju fudbalskih utakmica do sada – istraženo je 680 utakmica iz 30 zemalja (380 u Evropi i 300 u Africi, Aziji i Centralnoj i Južnoj Americi), pregledano 13.000 mejlova, uhapšeno 50 od 425 osumnjičenih klupskih funkcionera, fudbalera, sudija...

Glavni organizatori su velike kladioničarske kompanije iz Azije koje su preko mreže svojih kriminalnih saradnika iz celog sveta dolazile do pojedinaca iz fudbalskog sveta, davali im mito i na taj način ostvarile profit od oko osam miliona evra – samo na utakmicama odigranim u nižim rangovima prvenstva u Nemačkoj.

Pored Nemaca, najviše su nameštali Turci i Švajcarci. Iz regiona se spominju Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Slovenija i Crna Gora. Zbog trajanja istrage nije pokazan spisak spornih utakmica. Navodno, Europol ima dokaze za polovinu od pomenutih 680 utakmica.

MIRKO RUDIĆ

MISAO

Novogovor je bio zvanični jezik Okeanije, stvoren da bi zadovoljio ideološke potrebe englsoca, ili engleskog socijalizma. Godine 1984. još nije postojao niko ko je upotrebljavao, bilo usmeno bilo pismeno, Novogovor kao svoje jedino sredstvo opštenja. Novogovorom su bili pisani uvodnici u "Tajmsu", no oni su predstavljali *tours de force* koje je mogao obaviti samo specijalist. Očekivalo se da će Novogovor konačno zameniti Starogovor (ili standardni engleski, kako bismo ga mi nazvali) otprilike do 2050. godine. U međuvremenu je on sve više osvajao, s tim što su članovi Partije nastojali da sve češće upotrebljavaju novogovorske reči i gramatičke konstrukcije u svakodnevnom govoru. Verzija koja je bila u upotrebi 1984. godine i sistematizovana u devetom i desetom izdanju Rečnika novogovora, bila je privremena; sadržala je veliki broj suvišnih reči i arhaičnih oblika koje je kasnije trebalo izbaciti. Mi ćemo se ovde baviti konačnom, usavršenom verzijom, sistematizovanom u jedanaestom izdanju Rečnika.

Svrha Novogovora je bila ne samo da dâ sredstvo kojim bi se izražavale filozofija i duhovne navike sledbenika englsoca, nego da onemogući sve ostale načine mišljenja. Namera je bila da, kad Novogovor bude prihvaćen jednom zauvek a Starogovor zaboravljen, svaka jeretička misao – to jest, misao koja bi bila u neskladu s principima englsoca – bude doslovno nepomisliva, bar u onoj meri u kojoj zavisi od reči.

Džordž Orvel: *1984.* (1949)

Pa, vidite.

A. Ć.

ZORAN
STANOJEVIĆ

SOFTVERSKA GROZNICA

Kao neodgovoran roditelj morao sam sinu, dan pred odlazak na skijanje, da produžim zdravstvenu knjižicu. Ljubazne kolege (koleginice, zapravo) na poslu rekle su mi da je njima za to potrebno dva do tri dana (moja greška, propustio sam da izaberem detetu lekara inače bi mi završile za minut), ali da mogu da mi ispečatiraju šta treba pa da sve mogu da obavim istog dana, sam, u socijalnom. Da skratim, kada sam stigao na red ljubazni službenik na šalteru mi je rekao da ću morati malo da pričekam. Najmanje pet minuta, reče, objašnjavajući da dolazim iz firme sa četiri hiljade zaposlenih plus zavisni članovi porodice, pa kompjuteru treba vremena da se snađe u tolikoj bazi. Bejah malo zbunjen, nije to neka baza mislim se, pa i nije neki posao pronaći mog sina u tim podacima, rekao bih maksimalno desetak sekundi. Gugl pretraži vasceli internet dok trepneš. Od duga vremena, da olakšam sebi dahtanje i cupkanje ljudi u redu iza mene, saznam tako da je program radila domaća firma, uz službenikovo sleganje ramenima, ono koje očekuje razumevanje.

Ova mala anegdota je moj doprinos opštem oduševljenju zbog velikih srpskih uspeha u izvozu softvera. Prošle godine izvezeno ga je za dvesta miliona evra, a oni koji se time hvale obavezno dodaju da je to više od izvoza malina, koje smatramo strateškim proizvodom.

K tome, obavezno se dodaje da je softverska industrija manje-više čista (sem proizvodnje neophodne struje i nešto nezdrave brze hrane za programere). Vlada je odnedavno uvela ozbiljne olakšice te se softverske usluge konačno mogu izvoziti i internetom, bez pedevea, dakle gotovo idealno.

Još samo da ovoj idealnoj jednačini ne fali cela jedna strana, uvozna. Jer, sem što ga izvozi, Srbija i uvozi softver i to u velikim količinama. A i dalje se 74 odsto softvera krade, odnosno koristi nelegalno. Tako da je nemoguće napraviti uvozno-izvoznu računicu kako bismo utvrdili da li smo kod trgovine "čistim umom" u plusu ili minusu. Kod malina je ta računica jasna.

Svaka zemlja proizvodi nekakav softver, zbog toga što mora posebno da napravi programe koji podržavaju lokalne zakone i procedure. Poput ovog za zdravstveno osiguranje. Čak i kada taj posao dobije strana firma, uzima domaće podizvođače.

Takođe, oni koji imaju jeftiniju programersku radnu snagu, poput Srbije, dobijaju neke poslove i po toj osnovi. Ali tu se obično ne radi o kompletnom razvoju i osmišljavanju, što se najskuplje plaća, već o doterivanju ili ispitivanju, što može da se obavi i u matičnoj zemlji, samo je skuplje. Kao kada je Boss svoja odela šio u Kluzu, gde se radilo kvalitetno i jeftino. Ali se znalo ko je Hugo, a ko Franjo.

Uporan rast prihoda u srpskoj softverskoj industriji je dobra vest, ali nema ničeg goreg nego od nje praviti senzaciju, ako tome nema mesta. A da bi ga bilo, potrebna je najpre kompletna i iskrena analiza srpske informatičke industrije. Kakve su joj mogućnosti, a kakve potrebe, bez plitkih komplimenata.

Svašta se čoveku roji po glavi kada mu kompjuter sporo radi.

POLJOPRIVREDA

GMO (ne)poželjan u Srbiji

Foto: Reuters

Čačak je prošle srede postao prvi grad u Srbiji koji je zabranio promet genetski modifikovanih organizama (GMO). Skupština ovog grada jednoglasno je 30. januara donela Deklaraciju o zabrani korišćenja, uzgoja i prometa genetski modifikovanih organizama (GMO) na teritoriji tog grada i pozvala sve gradove i opštine da učine isto.

Srbija, inače, već ima Zakon o GMO koji važi za jedan od restriktivnijih u svetu. Njime se zabranjuju upotreba i promet GMO, međutim, postoji mogućnost da bi stvari mogle da se promene.

Naime, planiranim izmenama Zakona o GMO mogla bi da se ukine restriktivnost našeg spoljnotrgovinskog prometa, odnosno da se omogući uvoz određenih vrsta genetski modifikovanih proizvoda u zemlju.

Prema pisanju "Blica", predlog izmena Zakona o GMO je već urađen i pre više od mesec dana poslat Evropskoj komisiji na usaglašavanje. Promene su, kako se navodi u "Blicu", napravljene u cilju pridruživanja Srbije Svetskoj trgovinskoj organizaciji.

Ovu informaciju potvrdila je 4. februara predsednica Odbora Skupštine Srbije za zaštitu životne sredine o uticaju GMO Milica Vojić Marković, rekavši da na prvom javnom slušanju Odbora Skupštine Srbije za zaštitu životne sredine o uticaju GMO, održanom 13. novembra prošle godine, nije bilo reči o tome da će se zakon menjati.

Promena Zakona o GMO glavni je razlog za održavanje drugog javnog slušanja u Skupštini Srbije 6. februara. Prema rečima Milice Vojić Marković, javnost Srbije nije raspoložena za takve promene, jer to nije na korist građana ni u zdravstvenom ni u ekonomskom smislu, a kad, kako je istakla, nije moguća proizvodnja hrane za sopstveno stanovništvo "onda se dovodi u pitanje i suverenitet zemlje". "Zadatak Odbora je da predstavnike Vlade Srbije upozna sa stavovima stručne javnosti o GMO", istakla je ona i dodala da Vlada "očigledno želi da skloni problem GMO sa dnevnog reda i priključi se STO".

J. L.

ZDRAVSTVO

Lekari dobri, menadžment loš

Foto: Carlos Paes

Sajt "Kakav je doktor" bio je krajem prošle godine u fokusu zbog zabrane ocenjivanja lekara. Podsećamo, ideja tvoraca sajta išla je ka tome da svaki lekar na sajtu ima svoj profil, da ga uređuje, čita komentare svojih pacijenata i odgovara na njih. Spisak lekara i ustanova gde su oni zaposleni bio je objavljen javno, sajt je buknuo već prvog dana rada kada ga je posetilo oko 6000 građana i pritom ocenilo više od hiljadu lekara.

Sve bi išlo glatko da je neko pitao lekare da li se slažu sa tom idejom.

Iz Lekarske komore Srbije čuli su se oštri protesti da javno iznošenje podataka o lekarima krši njihova građanska prava, kao i to da je neprimereno ocenjivati lekare na ovaj način. Naknadno, posle 10 dana rada sajta, što pod uticajem Lekarske komore, što uz tek stečenu svest o svim mogućnostima zloupotrebe ovakvih prozivki struke, iz Službe poverenika za informacije poslali su upozorenje da se uklone spiskovi lekara.

Opcija ocenjivanja lekara ugašena je 30. novembra, a od 25. decembra građani su dobili mogućnost ocenjivanja odeljenja zdravstvenih ustanova.

Tokom mogućnosti ocenjivanja lekara sajt je u roku od desetak dana posetilo 30.000 građana i dalo više od 13.000 ocena lekara, dok ga je tokom ocenjivanja rada zdravstvenih ustanova posetilo 3000 građana koji su dali 1260 ocena i više stotina komentara na rad zdravstvenih ustanova.

Skoro svaki peti je naveo da je na pregled ili laboratorijsku analizu iz državne bio upućen u privatnu zdravstvenu ustanovu; manje od deset odsto (7,85) oseća se žrtvom korupcije, a u čekaonici se provodi, u proseku, 35 minuta. Osim čekanja, posetiocima sajta najviše smeta loša organizacija rada i prebacivanje sa šaltera na šalter.

Za razliku od menadžmenta, lekari su dobili dobru prosečnu ocenu – 4,06. Najbolje su ocenjeni lekari u ZC Kraljevo sa prosečnom ocenom 4,5, u Domu zdravlja Kragujevac 4,4 i Kliničkom centru Novi Sad sa prosečnom ocenom 4,3.

Ana Babović, izvršna direktorka Udruženja "Srbija u pokretu", ukazala je da, po sugestiji poverenika za zaštitu podataka o ličnosti, građani više ne mogu da ostavljaju komentare o radu lekara na sajtu "Kakav je doktor". Ona je izjavila 5. februara, prilikom predstavljanja rezultata projekta "Kakav je doktor", da je Udruženje "Srbija u pokretu" predložilo da se unesu izmene u Zakon o zaštiti prava pacijenata, kako bi se stvorio zakonski osnov za ocenjivanje rada lekara.

Ukoliko predlog ne bude usvojen, Ana Babović je najavila da će predlog biti pokrenut u Skupštini Srbije.

J. L.

OSTAVKA KOJU T

TREBA ODRADITI

"RADULOVIĆA NEMA U OVOJ KNJIZI":
Ivica Dačić, Žarko Obradović i Slavica Đukić Dejanović
Foto: FoNet

Teško je i zamisliti nepovoljniju situaciju za jednog političara od one u kojoj se našao srpski premijer. Ivica Dačić više nema saveznike ni u zemlji ni u inostranstvu, javno je kompromitovan sumnjičenjem za vezu sa narko-klanom Darka Šarića, pod pretnjom je mogućeg spektakularnog sudskog procesa i potpuno zavisi od milosti jakog koalicionog partnera. Međutim, postoji čitav niz razloga zašto je, bar za sada, njegova vlada opstala

Nije lako odrediti kada je Ivica Dačić prešao granicu između vještog populiste i "narodnog čovjeka u pokušaju" na jednoj i vlastite karikature i kandidata za srpskog Sanadera na drugoj strani. Kao premijer, postao je politički talac Srpske napredne stranke i čovjek s kojim svako tko drži do političke budućnosti mora da vodi računa kada i kako kontaktira; kao ministar unutrašnjih poslova, lice je koga poput marionete drže na uzicama policijske frakcije i tajne službe; kao predsjednik Socijalističke partije Srbije, lider je od čije lične sudbine ne zavise ne samo položaji stranačkih funkcionera, već i njihova sloboda. Nije uvijek bilo tako. Još u maju prošle godine o Dačića su se otimali i naprednjaci i demokrate. Danas, nakon šest mjeseci provedenih na čelu Vlade, premijer je samo pion u njihovim kombinacijama. Te kombinacije vezane su za dobijanje datuma o početku pregovora sa Evropskom unijom, pitanjem Kosova i pregovora sa Prištinom, sudbini aktualne vlasti u Beogradu, kontroli nad policijom, pravosuđem i javnim preduzećima i, prije svega, o onom najvažnijem – prijevremenim izborima ili o novoj parlamentarnoj većini. Na sve što se dogodi i što ga snađe, Dačić teško da će imati ikakav uticaj.

GUŠTI

Subota 2. februar, dan političkog usijanja. "Informer", tabloid naprednjačke provinijencije, objavio je pozivajući se na "dobro obaviještene izvore" da su operativci Uprave kriminalističke policije krajem 2008. i početkom 2009. snimili dva susreta Dačića sa Rodoljubom Radulovićem zvanim Miša Banana, jednim od najvažnijih članova narko-klana Darka Šarića optuženim za šverc tonu i sedam stotina kilograma kokaina (vidi tekst "Lažni Kokalis iz Kotora"). Riječi "pad vlade" i "prijevremeni izbori" našle su se na svim usnama.

Nakon hitno sazvanog sastanka Predsjedništava SPS-a istog dana, Dačić je izišao pred novinare. Znao je što ga čeka. Za "Informer" je netko neimenovan, inače jedan od "premijerovih najbližih suradnika", već izjavio da su operativci UKP i vrh policije morali da obavijeste ministra da je Miša Banana pod istragom, da to nisu uradili nego da su "fabrikovali snimke kojim sada pokušavaju da ucene ministra". Tu, unaprijed spremljenu tezu, Dačić će ponoviti i varirati na konferenciji za novinare. Točnije: priznao je da se susretao sa Mišom Bananom, pokazao je bijelu policijsku knjigu iz 2008. sa spiskom članova Šarićevog klana u kojoj nema Miše Ba-

PONOVO U CENTRU PAŽNJE: Darko Šarić

nane, optužio policijski vrh da ga je "namjestio", odnosno da mu je uskratio kontraobavještajnu zaštitu. Sve u svemu, Dačić je priznao da u resoru koji je zadržao i kao premijer vlada rusvaj, da niti kontrolira niti zna što policija radi, da su mu njene glavešine okrenule leđa i da je, najblaže rečeno, kao ministar nesposoban. Ipak, bolje i to priznati kad se već mora nego korumpiranost i povezanost sa organiziranim kriminalom. Smijenio nije nikog i jasno se pokazalo da to, kao i u nekim prethodnim slučajevima kada su ga policijske glavešine dezavuirale, nije u stanju da uradi.

Javnost je čak i više od samog susreta sa Mišom Bananom zanimala politička pozadina afere, odnosno sudbina Vlade. Dačić je rekao da je kabinet stabilan i da ne postoje razlozi za izbore, otklonio mogućnost da iza svega stoje naprednjaci i njihov lider Aleksandar Vučić, te maglovito prebacio odgovornost na opozicionu Demokratsku stranku zaprijetivši rušenjem sadašnje vlasti u Beogradu. Ništa drugo i nije mogao da uradi. Kada cjelokupna opozicija – i DS i Demokratska stranka Srbije i Liberalno-demokratska partija – zahtjevaju ostavku i nove izbore, jasno je da je premijerova politička sudbina u rukama prvog potpredsjednika Vlade i prvog borca protiv kriminala i korupcije. A te subote Vučić je ćutao. Gromoglasno.

Novinari nisu na Dačićevoj konferenciji za štampu mogli da postavljaju pitanja. Javnost je zato ostala uskraćena za odgovore kako se čovjek poput Miše Banane upoznaje sa ministrom unutrašnjih poslova, zašto se njih dvojica sastaju i, najvažnije, o čemu na tim susretima razgovaraju. Premijerova izjava da on nikog ne štiti i da su mnogi koje poznaje završili iza rešetaka jednostavno nije dovoljna, a ni uvjerljiva.

Ako je Dačić izostavio detalje o poznanstvu i druženju sa Mišom Bananom, prazninu su djelomično popunili "Blic" i, ponovo, "Informer" 4. februara. Pozivajući se na uvid u dokumenta Tužilaštva za organizirani kriminal, "Blic" navodi da se Miša Banana 12. januara 2009. kod tadašnjeg Dačićevog šefa kabineta Branka Lazarevića raspitivao da li je Šarić pod istragom; da su Šarić i ovaj njegov suradnik Ivicu Dačića zvali "drug"; da je Radulović dogovorivši se prethodno sa Šarićem "njemu" (Dačiću) i "njegovom onom" (Lazareviću) poklonio 15. decembra 2008. u ministrovoj rezidenciji u Užičkoj "blekberi" telefone... Detalji iz "Informera": Dačić u telefonskom razgovoru 14. januara 2009. obaviještava Mišu Bananu da se ne brine zbog istrage protiv izvjesnog Dudića; ručak pomenute dvojica 31. janura 2009. u "Guštima mora" poslije čega je Radulović telefonirao Šariću i nešto kasnije otišao kod njega u Novi Sad...

Premijer nije komentirao ove navode. Nije ni Vučić. Javnost je bez daha očekivala sjednicu Predsjedništva SNS-a, a opozicioni lideri izdavali su uputstva u

Odgovoran, ali ne i kontrolisan

"Ukoliko postoje dokazi da je direktor policije u bliskoj vezi sa političkim strankama, to znači da je policija politizovana i da joj nije omogućen samostalan i stručan rad, ili da policija obavlja svoje aktivnosti radi svojih interesa"

U ponedeljak, 4. februara, prvi potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić, izjavio je da vrh vlasti nije uspeo da postigne dogovor o imenovanju novog direktora policije, ali da su kompromisi mogući. Vučić je još dodao i da se ovoj temi često pristupa tako da se ona, kako se izrazio, estradizuje i predstavlja u manje ozbiljnom svetlu, ali da to, svakako, nije najveći problem u državi. Zašto je važna funkcija direktora policije i kako se trenutna situacija odražava na politički život, ali i praktično funkcionisanje policije, za "Vreme" objašnjava Saša Đorđević iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku:

"Direktor policije upravlja i kontroliše rad policije, teži ka tome da ona bude odgovorna. On je zadužen da policijska služba bude profesionalna, da radi u skladu sa zakonom i da strateški promišlja o reformi. U suštini, njegov glavni zadatak je da obezbedi uslove da policija deluje samostalno, profesionalno i da nije instrument politike. Ukoliko postoje dokazi da je direktor policije u bliskoj vezi sa političkim strankama, to znači da je policija politizovana i da joj nije omogućen samostalan i stručan rad, ili da policija obavlja svoje aktivnosti radi svojih interesa. Jasno je da nijedan od ovih scenarija nije povoljan po građane. U Srbiji ne postoji mogućnost da postavljenje direktora policije potvrđuje Narodna skupština, ili da o tome raspravlja nadležni odbor za unutrašnje poslove, što je loše rešenje.

U operativnom smislu, direktor policije je odgovoran da politiku unutrašnje bezbednosti koju formiraju Vlada i MUP, pretvori o operativne aktivnosti, te da o tome redovno obaveštava i Narodnu skupštinu i MUP. Na primer, ako je prioritet MUP-a u 2013. godini borba protiv trgovine ilegalnim narkoticima, direktor policije je zadužen da osnovu politike koja se uglavnom definiše strategijom izradi plan za policiju na međunarodnom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, tako da sve policijske uprave znaju šta je njihov zadatak i prioritet, odnosno

RIVALI: Dragan Marković Markoni i Milorad Veljović
Foto: Aleksandar Anđić

da se međunarodni sporazumi o policijskoj saradnji sprovode. Kada kažem plan, mislim na to da predvidi ljudske, materijalne i finansijske resurse za rešavanje tog problema. To je, u stvari, menadžerski posao. Problem u Srbiji je da su prioriteti isuviše opšti, ima ih mnogo i nemoguće ih je sprovesti u kratkom roku, naročito ako se kasni sa realizacijom (primer za to je Strategija razvoja MUP-a). Zbog toga imamo i probleme sa sprovođenjem strateških planova.

U političkom smislu, direktor policije (ali i načelnici područnih policijskih uprava) treba da obezbedi da policija bude odgovorna izabranim institucijama, ali da nije pod kontrolom političkih predstavnika. Idealno, on bi trebalo da pronađe ravnotežu u odnosu između policije i ministarstva, tako da svi oni deluju pod krovom jedne određene i jasno definisane politike. Kod nas je zanimljiv slučaj Veljovića koji je 'preživeo' tri vlade u kojima je učestvovala Demokratska stranka, i da je prvi put njegova pozicija dovedena u pitanje kada DS nije u Vladi."

J. G.

svojim strankama da započnu pripreme za vanredne izbore... Međutim, ništa se nije desilo. Vučić je poslije sjednice izjavio da u "borbi protiv kriminala i korupcije neće biti zaštićenih" ma kako da se zovu, da zbog interesa države neće biti vanrednih izbora i da je vlada postigla odlične rezultate u svom radu. Ipak, "nikome od nas nije prijatno" – rekao je kasnije za RTS. Svima onima koje u ekstazu baca njegova politika krizâ i afera poznata pod imenom borba protiv kriminala i korupcije uskratio je odgovor na jedno pitanje. Ono glasi: kako ima obraza da nakon svega što promovira i radi, sjedi za istim stolom sa čovjekom osumnjičenim za veze sa najvećim kriminalnim klanom u ovom dijelu Evrope? Odgovor na ovo pitanje leži u samom srcu afere Šarić ili, sada se slobodno može reći – afere Dačić.

AVET ŠARIĆA

Započelo je početkom godine. Odbjegli narko-baron Darko Šarić niotkuda se ponovo vratio na naslovne strane i u udarne termine elektronskih medija. Glavna tema: tko je među najvišim državnim funkcionerima povezan sa kriminalnim klanom dilera iz Pljevalja. Ako je u početku izgledalo da je cilj afere daljnja kriminalizacija Demokratske stranke

AFERA DAČIĆ I POLITIČKE KOMBINATORIKE: Miodrag – Miki Rakić, Dragan Đilas i Aleksandar Vučić

Foto: FoNet

Foto: FoNet

Foto: Tanjug

i "ojačavanje" slučaja pritvorenog tajkuna Miroslava Miškovića, uskoro se pokazalo da su nišanske sprave podešene na mnogo više. Što bi mogao biti cilj, ukazao je "Kurir" objavljivanjem navodnog prisluškivanog razgovora u kom Šarić od neimenovanog ministra u prošloj i aktualnoj vladi traži da mu skine policiju sa vrata; za političku čaršiju nije bilo sumnje da je riječ o nekom od socijalista. Ima i razloga. O slučaju Branka Lazarevića javnost je upoznata godinama, tu je i navodno iznajmljivanje lokala u vlasništvu SPS-a Šariću, a općeprihvaćeno je da su Dačić i Vučić u sukobu zbog izbora direktora policije: prvi bi da to bude Dragan Marković Markoni, zamjenik direktora BIA, a drugi bi na funkciji zadržao Milorada Veljovića.

Uočivši opasnost, Dačić je odmah reagirao. Ne misleći na redakciju tabloida, zahtjevao je da mu se kaže ime tog ministra pa da ga hapsi. Nikog nije impresionirao. Mediji su ubrzo objavili izvještaj UKP o "interesantnim" vezama Lazarevića sa Zoranom Ćopićem i Radovanom Štrpcem, članovima Šarićevog klana. Navodi se još i da je šef kabineta ministra unutrašnjih poslova obaviještavao ovu kriminalnu grupu da su "pod mjerama" i da "paze na komunikaciju".

Premijer je uzvratio kontraoptužbama: čitav slučaj se podgrijava "uoči izbora novog direktora policije", riječ je o namještaljci protiv njega i Vlade, ucjeni i, što će se kasnije pokazati od ključne važnosti, da ga MUP i Službe nikad nisu informirale da ima bilo kakvih problema sa Lazarevićem. Špekulacije i optužbe međutim nisu prestale, samo je ulog povećan. Izvor je ovaj put poznat.

"Domaće i strane tajne službe došle su do saznanja o komunikacijama koje su pripadnici klana Darka Šarića ostvarili sa visokim državnim funkcionerima", rekao je bivši koordinator tajnih službi i aktualni potpredsjednik Demokratske stranke Miodrag Miki Rakić u "Novom magazinu". Značaj ove izjave teško je precijeniti – Dačić više nije bio samo pod teškom paljbom tabloida i naprednjacima još sklonijih "dobro obaviještenih izvora iz policije", već je potvrda da se iza brda nešto i te kako ozbiljno valja stigla i iz najveće opozicione stranke. Špekulacije: da li se lider DS-a Dragan Đilas dogovorio s Vučićem o "velikoj koaliciji"; da li Miki

Rakić za račun počasnog šefa demokrata i bivšeg predsjednika Srbije Borisa Tadića provocira pad vlasti u Beogradu kako bi i Đilas postao izborni gubitnik što bi ga moglo koštati vlasti i u partiji; da li opozicija samo nastoji da dodatno produbi i iskoristi krizu vladajuće koalicije; da li... Izvjesno izgleda samo to da Dačiću odgovara da napadi na njega dolaze od bilo koga osim od najmoćnijeg koalicionog partnera – Vučić se pita, a ne Đilas.

Da Miki Rakić pak ne govori napamet pokazalo se već narednih dana. U medijima je osvanuo dokument iz koga se vidi da su operativci UKP predali Posebnom odjeljenju Višeg suda u Beogradu sto trideset diskova audio i video snimaka sa, između ostalog, "komunikacijom visokopozicioniranog člana OKG Šarić Rodoljuba Radulovića sa funkcionerima MUP-a Srbije". Što je uslijedilo zna se – Dačićevo priznanje o susretima sa Mišom Bananom i, potom, par izabranih detalja njihove komunikacije u medijima...

ESTRADNI INTERMECO

Dok je premijer tokom januara posrtao pod teretom afere ponavljajući da nitko nije iznad zakona i da nema zaštićenih, iznenada je postao glavni junak bizarne i do sada nezabilježene "skrivene kamere" (vidi tekst "Smokvin list i banana"). Moguće je da je sužavanje njegovog manevarskog prostora i nesnalaženje u proteklim danima bio rezultat više sile uslijed političko-policijskih intriga. Međutim, nikog osim sebe ne može kriviti za skandal sa lažnom voditeljkom bez gaća. Naime, u nastojanju da se prikaže kao pravi "narodni čovjek" Dačić se već duže vrijeme hvata za mikrofon kako bi otpjevao "Miljacku", redovan je i zapažen gost na raznim estradnim događanjima, a ni snimci na Jutjubu za koje se tvrdi da pokazuju premijera pod uticajem alkohola odavno nisu novost. Sve ovo možda bi moglo i da prođe u nekim drugim, relaksiranijim i prosperitetnijim vremenima, ali ne i u doba duboke krize i Vučićevog puritanizma... Mada je u više navrata pokazao i dokazao kako može brzo da se mijenja i uči, Dačić je u potpunosti propustio da uoči kako novo vreme zahtjeva kameno lice, polagano vaganje svake riječi i zagrobnu ozbiljnost od koje umire svaka nada. Zato je neposredno pred veliko finale afere Šarić djelovao poput čovjeka obučenog za plažu na svečanoj dodjeli Nobelove nagrade ili kao *stand up* komičar na pogrebu; zato je u trenucima kada su maksimalna uvjerljivost i kredibilitet postali imperativ malo ko mogao potvrdno odgovoriti na pitanje da li bi od premijera kupio polovna kola... Teško je i zamisliti nepovoljniju situaciju za jednog političara osumnjičenog za koruptivnu vezu sa organiziranim kriminalom.

POLICIJA MINISTRU NE VERUJE

Ivica Dačić je postao potpredsjednik vlade Mirka Cvetkovića i ministar unutrašnjih poslova u julu 2008. U pravu je zato Borislav Stefanović, šef poslaničke grupe DS-a, kada na pitanje naprednjaka da kako su mogli da uđu u koaliciju sa SPS-om imajući saznanja o Dačićevim problematičnim vezama, odgovara da je riječ o događajima sa kraja te i početka 2009. godine. Ipak, ime aktualnog premijera kao osumnjičenog nije se prvi put pojavilo u crnoj kronici tokom januara 2013. Sedam godina ranije – 2006. – također u januaru, Dačić je bio u centru još jedne afere – afere Kofer. Viceguverner Narodne banke Srbije Dejan Simić i funkcioner SPS-a Vladan Zagrađanin uhapšeni su tada zbog primanja, odnosno pomaganja u primanju mita kako bi Kreditno-eksportnoj banci bila vraćena dozvola za rad. U društvu Zagrađanina, nosioca kofera sa 100.000 evra, u Simićev stan ušao je i Dačić. Ipak, budući premijer izbjegao je susret sa policijom koja je

Zašto baš Blekberi

Foto: REUTERS

Kada je, po navodima "Blica", Rodoljub Radulović potkraj 2008. godine poklonio telefone marke Blekberi (*BlackBerry*) Ivici Dačiću i Branku Lazareviću, ova marka je bila među najpopularnijima na rastućem tržištu "pametnih" telefona. Zahvaljujući velikoj sigurnosti prenošenja poruka (poseban sistem *BlackBerry Messenger*, koji kodira podatke i prenosi ih preko servera u vlasništvu kanadske kompanije *Research in Motion* (RIM), tvorca Blekberi telefona), bili su omiljeni među poslovnim ljudima, ali i korisnicima sa Bliskog istoka i Afrike, jer su uz Blekberi bili sigurni da ih njihove vlade ne mogu prisluškivati. Istom logikom vodili su se i izgrednici u avgustu 2011, kada su širom Londona danima besneli nemiri, podmetani požari i pljačkane radnje, a vinovnici se o narednim "akcijama" bezbrižno dogovarali preko svojih Blekberija. Možda i najbolju reklamu firma RIM dobila je od američkog predsednika Obame – uprkos višemesečnom protivljenju obaveštajnih službi, on se na početku svog prvog mandata (januar 2009) izborio da zadrži i koristi svoj Blekberi i nakon polaganja zakletve.

Ipak, vrhunac za RIM i Blekberi nije dugo trajao. Tržište "pametnih" telefona je vrtoglavo raslo, a Blekberi se nije menjao. Firme Apple i Samsung, stalno nudeći nove uređaje sa novim funkcijama, bukvalno su pregazile kanadsku kompaniju. Sa iznad 40 odsto tržišnog učešća tokom 2008. i 2009. godine, RIM se srozao na 4,2 odsto u trećem kvartalu 2012, a vrednost jedne akcije je od maksimalnih 148 dolara (jun 2008) sredinom prošle godine pala na ispod sedam dolara. Poslednji trzaj Blekberija bi mogla biti dva nova uređaja – Z10 i Q10 – predstavljena u januaru ove godine, koje pokreće novi BlackBerry10 operativni sistem. Ipak, reklo bi se, premalo i prekasno da bi se nadoknadio zaostatak za vodećima na tržištu.

R. M.

upala po dojavi – da iziđe nekoliko minuta ranije, telefonom mu je poručio generalni sekretar Vlade Dejan Mihajlov. SPS je, inače, u to vrijeme davao manjinsku podršku prvoj vladi Vojislava Koštunice...

Sudski proces u aferi Kofer trajao je pet godina i završen je oslobađajućim presudama. Mada je Dačić dao iskaz kao svjedok, ostala su dva dojma. Prvi – da nikad do kraja nije objasnio što je radio u Simićevom stanu i, drugi – da svi faktori na cijelom političkom spektru o tome i te kako vode računa. Dačić nije učestvovao u drugoj Koštuničinoj vladi, ali je zato bio ključni igrač u formiranju Cvetkovićeve. Moguće je da je na njegovu kooperativnost uticala dobra koaliciona ponuda demokrata; moguće i da je međunarodna zajednica imala odlučujuću težinu; moguće je da i koferče nitko nije ni pomenuo... Ali, zaboravljeno nije. Pogotovo ne u policiji na čije je čelo Dačić stao...

"Dobro obaviješteni izvori" u medijima kažu da policijski operativci nisu držali Dačića pod mjerama nego Mišu Bananu i da je ministar registriran kao "odvojak". Ako je tako, zašto mu nije rečeno s kim se druži? Miki Rakić kaže da problematične veze državnih funkcionera nisu dodatno rasvjetljavane kako se ne bi narušilo lociranje članova Šarićevog klana i financijske istrage protiv njih. Možda, a možda i je policijskim i vrhovima Službi na nekoj od političkih koordinacija rečeno da ne zamaraju ministra: kako zbog pretpostavljenog oticanja podataka tako – ima i ta škola mišljenja – zbog političkih i ucjena drugih vrsta. U svakom slučaju, ma kako da se postavi prema ključnim policijskim funkcionerima i njihovim političkim patronima, Dačiću su ruke vezane. Kad smo već kod toga, otvara se pitanje i zašto informacije o Dačićevom druženju sa Mišom Bananom demokrate (misli se na Tadića i Rakića) nisu iskoristile za formiranje vlade nakon ovogodišnjih izbora? Opet špekulacije: njihovo poštenje i posvećenost borbi protiv organiziranog kriminala; svijest da će Dačićeva druženja kad-tad isplivati u javnosti – recimo, na nekom suđenju – i da bi tada izazvalo ogromnu štetu ako bi se saznalo kako je primoran da izabere koalicionog partnera; podmetanje "kukavičijeg jajeta" političkim nasljednicima na čelu Srbije da bi se demonstrirala njihova nesposobnost da vrše vlast? Svaka izabrana opcija odgovara vlastitoj političkoj naklonosti i ne postoji odgovor prihvatljiv za sve.

Ivici Dačiću, kada se sve sabere i oduzme, nije preostalo ništa drugo nego da sedne, uzme komad papira formata A4 i sastavi ostavku

LAVINA

Kako se Ivica Dačić našao u sadašnoj situaciji? Na prvi pogled, sve je počelo zbog izbora direktora policije. Ni premijer ni Vučić nisu htjeli da popuste. Ako bi pristao na Veljovića, Dačić bi dodatno bio marginaliziran u vladi na čijem se čelu formalno nalazi i u resoru do koga mu je toliko stalo. Na drugoj strani, Marković ni u kom slučaju ne odgovara Vučiću: em bi se tim imenovanjem lišio moći stečene u policiji tokom afere sa prisluškivanjem njega i predsjednika Srbije Tomislava Nikolića, em je aktuelni vrh MUP-a svoju sudbinu javno povezao za meteorski uspon lidera naprednjaka. U ovom kontekstu ne treba zaboraviti i na samoobrambene, profesionalne reflekse policijskih funkcionera i njihovu procjenu u čijim je rukama stvarna moć. O čemu god da se radi, dojam je da je afera Šarić – Dačić započela kao ona grudva što pokreće lavinu i koja se potom više ne da ničim zaustaviti. Iz dana u dan riječi su postajale teže, ulozi veći, a mogućnost kompromisa manja.

Komentirajući krajem januara Dačićeva osporavanja povezanosti Lazarevića i njega sa Šarićevim klanom, Vučić je samo suho rekao da vjeruje da premijer zna što govori... Da je prvi potpredsjednik i te kako svjestan svojih riječi ne treba sumnjati, a još je teže povjerovati da nije znao ono što su "dobro obaviješteni izvori" iz policije dojavljivali njemu u potpunosti odanim tabloidima. Ovdje se zato otvara novi ugao afere Dačić. Ako je riječ samo o izboru direktora policije, prvi predsjednik je mogao premijeru dati ponudu iza zatvorenih vrata koja se ne može odbiti. Pitanje je zašto nije, odnosno zašto nije zaustavio "dobro obaviještene izvore" prije nego što je postalo kasno? Da li zbog datuma o početku pregovora sa Evropskom unijom – izubijani i u aferu dobro uvaljani Dačić, kada se to desi, neće sebi moći pripisati nikakve zasluge? Ili da, ukoliko taj toliko očekivani datum izostane, sva krivica padne na premijera osumnjičenog za korupciju i mafijaške veze? S tim u vezi, možda je riječ o kompromitiranju Dačića kao glavnog pregovarača sa Prištinom ne bi li ta uloga dopala Nikolića koji onoliko vapi za političkim uticajem, prije svega na vanjskopolitičkom planu? Možda su Vučić i njegovi naprednjaci već započeli izbornu kampanju sa premijerom i njegovom partijom kao centralnim figurama borbe protiv kriminala i korupcije i za sada samo izbjegavaju dojam da je vlada srušena iz kalkulantskih razloga? Možda zbog svih ovih i još nekih drugih razloga?

OSTAVLJEN I IZGUBLJEN

Dačić se našao u sličnoj situaciji kao i mnogi političari prije njega. Sve i da dokaže da ama baš ništa od onoga što se danas iznosi u javnosti nije tačno, neprijatna pitanja će ostati i nikad mu neće poći za rukom da do kraja izgradi uvjerljiv kredibilitet. O čemu se radi, svjedoče mediji nakon odluke Predsjedništva SNS-a da se ne ide na vanredne izbore. Uredništvo "Informera" tako traži da budu uhapšeni ili oni sami zbog svog izvještavanja ili Dačić zbog svojih veza; "Blic" piše da su pojedini policijski načelnici bliski Šarićevom klanu postavljani na njegovo inzistiranje, a komentatori po svim ostalim medijima saglasni su da se ova afera neće moći pokopati, bar ne lako i bez ogromne štete.

Izvjesno je da premijer više nije gospodar svoje političke sudbine. Opozicija je konačno dobila izbornu temu,

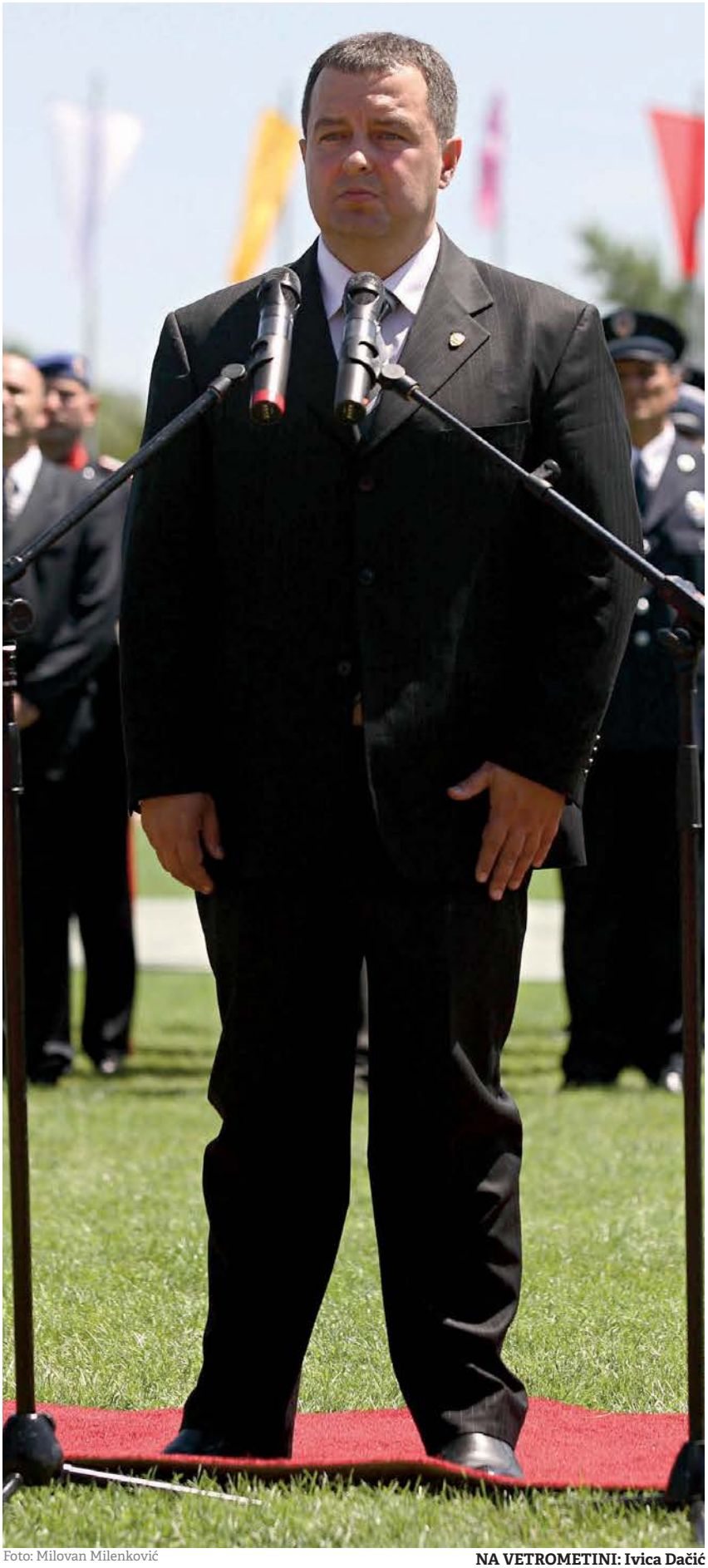

Foto: Milovan Milenković

NA VETROMETINI: Ivica Dačić

jedinstvena je uprkos svim stranačkim razlikama u zahtjevima za ostavkom i tu se Dačić ne može nadati podršci niti kakvom budućem partnerskom odnosu. Slično je i sa ključnim faktorima Evropske unije: ma kakve da su Dačićeve zasluge u pregovorima sa kosovskim premijerom Hašimom Tačijem, teško da će itko zaleći da ga zadrži u fotelji predsjednika Vlade u svjetlu aktualne afere. Kad su u pitanju policija i Službe, tu tek valja računati da one nisu rekle svoju posljednju riječ; ako su do sada dozirali kompromitirajuće informacije o premijeru, svi su razlozi da s tim – zavisno od potreba – nastave i u budućnosti. Konačno, ali nipošto na posljednjem mjestu, dolaze Vučić i SNS. Više puta je lider naprednjaka naglašavao kako sa Dačićem nije u koaliciji iz ljubavi već iz golog interesa i tu nema mjesta za bilo kakvu sentimentalnost. Što će biti sa premijerom Vučić će odlučiti onako kako njemu bude odgovaralo, odnosno bar onako kako on vidi interes Srbije, a to se u njegovom slučaju svodi na isto. U suprotnom, izostalo bi mnogo čega od onoga što se desilo i na što je lider naprednjaka imao uticaj od samog početka.

Ivici Dačiću, kada se sve sabere i oduzme, nije preostalo ništa drugo nego da sjedne, uzme komad papira formata A4 i sastavi ostavku. Ta ostavka ujedno bi značila i pad vlade. Međutim, na tim izborima Dačić se ne bi kandidirao samo za mjesto u parlamentu, već – sva je prilika – i za srpskog Ivu Sanadera. Ima i zlih jezika koji tvrde da bi za rejting Aleksandra Vučića hapšenje Miškovića predstavljalo igru u seoskoj ligi u odnosu na mogući proces protiv premijera povezanog sa mafijom. Moguće je da zbog toga, ali i drugih političkih kombinacija, špekulacija i očekivanja, kao i nada koje posljednje umiru, Dačić nije u mogućnosti da podnese ostavku. Točnije, ima da je odradi i to debelo. To znači da će premijer Ivica Dačić u potpunosti voditi politiku onako kako je osmisli prvi potpredsjednik Aleksandar Vučić. U kakvoj formi – brutalnoj ili sa mogućnošću kolikog-tolikog spasavanja obraza – ostaje da se vidi. Na kraju, kada se takav aranžman iscrpi, Dačić će konačno moći da odahne. Smatraće se da je ostavka odrađena. ¶

FILIP ŠVARM

Lažni Kokalis iz Kotora

Tabloidna paljba po Ivici Dačiću i njegovo javno priznanje o sastancima sa „biznismenom iz Amerike“ uperili su svetla ka misterioznom čoveku koga policija iz milošte zove „Miša Banana“

Da je rođen u Srbiji, Radulović nikada ne bi imao nadimak Mišo, to je tipična „crnogorština“. Samo u Crnoj Gori mogu da vas krste Kristina a zovu Milica i tome slično. Da je rođen u Srbiji bio bi Rođa, kao pokojni pevač Raičević ili kao onaj lik iz „Pozorišta u kući“ koga je nezaboravno interpretirao Vlastimir Đuza Stojiljković.

Radulović, razume se, ima mnogo više sličnosti sa pomenutim pevačem nego sa likom iz serije koji je paradigma tipičnog predstavnika srednje klase u nekadašnjoj Jugoslaviji. Miša sa Rođom Raičevićem povezuju ljubav prema estradi i sklonost skupim drogama. Međutim, tu se svaka dalja sličnost završava i počinje priča o čoveku za koga srpsko tužilaštvo tvrdi u tek pre neki dan potvrđenoj optužnici da je visoko rangirani član narko-klana Darka Šarića. Kao što znamo, obojica se navodno nalaze u bekstvu a njihova se hapšenja najavljuju sporadično poslednjih meseci.

Ova „situacija“ sa Radulovićem neće pomoći da se u Srbiji promeni većinsko mišljenje o tome da su svi Crnogorci na privremenom radu u Srbiji kriminalci, ali će pomoći da se nišan pomeri sa premijera Mila Đukanovića i njegovog dugogodišnjeg prijatelja Brana Mićunovića koji su u ranim danima nastanka legende o „klanu Šarić“ važili za „prave“ šefove tog privrednog društva za transport i preprodaju kokaina.

Rodoljub Radulović, star 64 godine, dugo godina je poznat policijama širom sveta. Ono što je o njemu poznato prvi je detaljno objavio beogradski CINS (Centar za istraživačko novinarstvo NUNS-a) u maju 2012. godine ali to tada nije bila vest jer smo se svi bavili sudbinom Borisa Tadića na predsedničkim izborima.

Istraživači CINS-a su otkrili ono što je docnije našlo mesto u optužnici koja je podignuta u oktobru 2012. godine: ovaj nekadašnji direktor kompanije Hempro i pre toga Jugooceanije otisnuo se u jednom trenutku u „privatne vode“ pokrećući razne poslove na Floridi, SAD. Iskustvo i veze stečene radom u velikim „društvenim sistemima“ upotrebio je za razvijanje svojih preduzeća. Prema nekim izvorima, prvi milion je zaradio na građevinskim poslovima u Rusiji koji su mu plaćeni u nafti, ali to je više za njegove biografe.

Za deo priče koja ga dovodi u vezu sa narko-klanom Darka Šarića važno je da je on čovek sa brodovima koji voze različitu robu širom sveta i sa odličnim vezama u Južnoj Americi. Odatle ovaj policijski nadimak „Banana“ jer je u Srbiji prošle decenije imao društvo pod imenom Banana King. Iz ovoga bi moglo da se zaključi da ga je Šarić angažovao da za njegove potrebe preveze čuvenu tonu kokaina iz Južne Amerike na dva broda koji su zvanično prevozili soju i cement: ovo za cement je posebno čudno jer je poznato da se cement uglavnom prevozi na gradilišta koja su relativno blizu mesta na kojima se cement proizvodi.

Pre nego što je Radulović odlučio da u Beogradu 2008. godine potraži tadašnjeg prvog zamenika predsednika Vlade Srbije i ministra unutrašnjih poslova, iza njega je ostao bogat „poslovni dosije“ koji nam govori o čoveku sklonom da izvrda propise, da radi nelegalno, o čoveku koji je sklon prevarama i sposobnom da korumpira različite ljude

U optužnici je opisano kako je izgledao lanac unutar Šarićevog klana i ta shema je sastavljena na osnovu operativnih saznanja i izjava svedoka saradnika. Potvrđivanje optužnice poklopilo se sa novim uključivanjem premijera Ivice Dačića i njegovih nekadašnjih saradnika za koje se tvrdilo, a sada se i zna, da su se sastajali sa Radulovićem i da je to bilo mesto sa koga su curile informacije o istrazi koja je vođena protiv ovog klana.

Pre nego što je Radulović odlučio da u Beogradu 2008. godine potraži tadašnjeg prvog zamenika predsednika Vlade Srbije i ministra unutrašnjih poslova, iza njega je ostao bogat „poslovni dosije“ koji

nam govori o čoveku sklonom da izvrda propise, da radi nelegalno, o čoveku koji je sklon prevarama i sposobnom da korumpira različite ljude. On je u rodnom Kotoru još krajem osamdesetih zakupio čitave delove Starog grada a početkom dvehiljaditih „po povratku u otadžbinu" postao sa lokalnim pajtašima vlasnik mnoštva lokala, noćnih klubova i restorana. Život između Kotora i Beograda gde se predstavljao kao „bizmismen iz Amerike" obogaćivao je tenisom na Koling terenima u Beogradu i druženjem sa „lepoticama sa estrade". Možda ga je ljubav prema estradi i pesmi spojila sa Ivicom Dačićem i moguće je zamisliti kako njih dvojica debatuju uz kafu i sok od narandže o glasovnim mogućnostima Ane Nikolić, lokalne estradne bombe.

U Kotoru se godinama unazad zna „da su kriminalci sve preuzeli", kako govore stanovnici tog grada. To ne čudi imajući u vidu da je to luka na Mediteranu u koju pristaju svakojaki brodovi vekovima unazad, pa su piraterija i lokalni vagabundi deo tradicije, istorije i lokalnog šarma. Međutim, to izgleda slikovito posmatrano unazad, ali kada živite zajedno s njima to je mnogo više Marselj nego Dubrovnik. Za posetioce sa strane izgledalo je neverovatno kako su izgledali noćni klubovi „Kataro" i „Maksimus", videlo se da se nije štedelo, ali su meštani bili svesni da je njihov grad zauzela dobro organizovana kriminalna organizacija.

Koje je mesto imao Mišo Radulović u tom sistemu opisano je u optužnici srpskog tužilaštva za borbu protiv organizovanog kriminala: on bi trebalo da nije čovek iz prvog ešelona, trebalo bi da je na dva-tri stepenika ispod Šarića, ali i to ne zvuči uverljivo kada se uzmu u obzir i njegova biografija i njegovo kretanje. U većoj meri izgleda da su Šarić i on bili ravnopravni partneri u poslu koji je trebalo da ih „dovede na vrh sveta" nego što je Mišo samo jedan od izvršilaca dela poslova u trgovini prerađenom kokom. Radulović izgleda kao Vlada „Budala" Zemunskog klana svojevremeno: čovek sa diplomom i za organizaciju najvažnijih zadataka.

Visoki zalisci, elegantan stil u oblačenju i reputacija dugogodišnjeg biznismena otvarali su mu vrata različitih nivoa vlasti: od gradske uprave Kotora preko Teniskog saveza do kabineta ministra policije Srbije. Svi oni su bili željni samo dve stvari: ili da se ogrebu za neki novac ili su zaista poverovali da će Radulović, biznismen iz Amerike, omogućiti da se za njihovo ime ili položaj veže neka „velika investicija". Dalja istraga i suđenje trebalo bi da pokažu šta je bilo od ove dve opcije i da li su Radulović i Šarić već u rukama neke policije u svetu i sada se samo pregovara o načinu i uslovima isporučivanja Srbiji ili ćemo čekati još deceniju do trenutka njihovog hapšenja.

Korupcija ili neznanje biće ono što će odrediti i buduću karijeru onih koji su iz vlasti jeli ribu sa Radulovićem u „Gušti-ma mora". ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

Библиотека *Societas*

Маја Кораћ

У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ

У овој књизи ауторка се усредсређује на процес реконструисања живота, места и идентитета избеглица, као и на разматрање како они, схваћене као друштвени актери, стварају и изнова стварају свој живот у новим друштвено-културним срединама. У књизи ауторка истражује животе избеглица фокусирајући се на различите видове повезаности, нове облике интеракције, и мреже друштвених односа путем којих они у новом друштву праве место за себе, стварају значење и повезују се. На страницама ове књиге разоткрива се како стварни људи излазе на крај с потешкоћама свог измештања, као и с бројним препрекама и сценаријима свог смештања, чије укрштање је кључно за наше разумевање како је то бити избеглица.

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Косовска 45
тел. 011/3227-088

Палмотићева 1а
011/3224-706
Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835

BELVILLE
Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433
Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
тел. 028/425-111

www.zavod.co.rs
prodaja@zavod.co.rs

Smokvin list i Banana

Svi znamo da Premijer nije pocrveneo zbog mufa i mačkice, nego zbog Banane. Istrage oko Azotare, Galenike i Šarićevih doušnika i saradnika ozbiljno su se primakle Dačiću, pa je zato "Nemoguća misija" dobila zadatak da ga na svoj način ismeje i diskredituje

Skrivena kamera produkcije "Nemoguća misija" u kojoj je žrtva bio premijer Srbije Ivica Dačić izazvala je neverovatan broj komentara, interes svetskih tabloida, milionski broj pregleda na Youtubeu i ozbiljnu krizu vladajuće koalicije. Da li je zaista moguće da snimak premijera kako tokom lažnog intervjua shvati da novinarka nema gaćice može dovesti do pada Vlade? Da li seksualno razotkrivanje u emisiji koja nije ni emitovana u Srbiji ima toliku težinu i da li je novinarskoj profesiji zadat udarac od kojeg se neće oporaviti?

Na sva ova pitanja ću pokušati da odgovorim primenjujući oprobanu metodu Šerloka Holmsa – dedukciju. Na pitanja ćemo odgovoriti – pitanjima!

Zašto "Nemoguća misija"?

Produkcija o kojoj govorimo nastala je iz čuvene emisije "Rikošet", gde se kriminal pojavio kao odlična tema za nedeljne emisije. Ova crna hronika je sa izvesnim pijetetom govorila o kriminalu u Srbiji i došla u kontakt sa interventnim policijskim snagama. Potka priče je ista bez obzira na to ko je na vlasti – napolju je džungla, a nas će braniti samo surovi profesionalci. Tako je nastao i famozni promofilm sa jedinicu SAJ gde su se veličale njihove veštine i "razjareni vuk" nudio kao rešenje za bolesti društva (Kobra ili Rambo, kako više volite). Iako se autori "Nemoguće misije" danas ograđuju od dela, to je primer fascinacije nasiljem, policijom i podzemljem – što će kasnije biti česta tema epizoda skrivene kamere u "Nemogućoj misiji". Najbolja potvrda ove teze je izdanje iz 2005. kada je ideja bila da se ekipa "Insajdera" ismeje kroz lažnu dojavu o Radovanu Karadžiću koji se navodno krio u pećini u okolini Kučeva. Brankica Stanković je, naravno, obavestila policiju i prozrela nameru, pa je nesrećna žrtva bio Aljoša Milenković. Reakcije profesionalnih novinarskih udruženja bile su identične ovima danas. Nadležni organi, naravno, nisu reagovali (Ministarstvo ili RRA), pa molim lepo – eto vam ga opet! Bilo je potpuno jasno da cilj skrivene kamere nije bio smeh publike, već podsmeh prema novinarki koja se tada kao i danas bavila važnim temama. Siguran sam da je tako bilo i ovog puta – kada se Ivica Dačić suočio sa mufom.

Zašto TV Kopernikus?

Od izborne noći, kada je Toma Nikolić dao svoj prvi predsednički intervju na ovoj televiziji, jasno je da je Kopernikus, ili tačnije produkcija Svet info plus nezvanična informativna služba Srpske napredne stranke. Direktor produkcije je Zoran Bašanović, kum Aleksandra Vučića, član glavnog odbora SNS-a, bivši estradni menadžer i, navodno, veliki zavodnik. Menadžerisao je Dragani Mirković, Karleuši, Miri Škorić, Jami i mnogim drugim. Golotinja mu nije strana. Navodno, vlasnici nisu znali o kome je reč, samo su iznajmili studio nekoj bosanskoj produkciji (iza koje se krila "Nemoguća misija"), no, mi novinari nismo baš toliko naivni. Svi TV profesionalci u Srbiji, koji su barem pet godina u poslu, ili znaju jedni za druge ili se lično poznaju. Pripreme za ovu skrivenu kameru – među koje ne računam negovanje intimne frizure, ili skidanje gaćica pred intervju – sigurno nije bilo moguće sakriti ili zamaskirati fiktivnim intervjuom. U TV studiju su svi morali da znaju o čemu se radi, ko je gost i šta mu se sprema. Dakle – scena je postavljena i radnja režirana uz znanje domaćina. U konkretnom slučaju, zbog uzajamne paranoje, domaćin je ujedno i glasilo koalicionog partnera i to većinskog.

Zašto golotinja?

Već odavno je na domaćim televizijama golotinja opšte mesto i česta pojava. Skrivena kamera u kojoj domaćice ili gošće sevaju butinama ili prikazuju minimalističke verzije donjeg veša možete videti svakodnevno – čak i na dotičnoj Kopernikus

ŠTA STOJI IZA SKRIVENE NAMERE: Predsednik Vlade na lažnom intervjuu
nemogucamisija.com

televiziji. O estradnom delu programa sa pevanjem i šenlučenjem neću ni govoriti – to je obavezan deo. Može se komotno reći da je tranzicija na televiziji već učinila nepotrebnim, a posledica je bratimljenje TV programa i dnevnih novina – čitaj tabloida i pornoida. Mehanizam je takođe testiran nebrojeno puta i funkcioniše ovako. Pevačica, voditeljka, starleta, estradna radnica (dopišite dalje...) pojavi se u popularnoj *talk show* emisiji i nekoliko puta "sevne" ili "slikira". Sutradan se u novinama na naslovnim stranama pojave ginekološki kadrovi ili frejmovi – Nataše Bekvalac, Jelene Karleuše, pokojne Ksenije Pajčin, voditeljke jutarnjeg programa TV Pinka itd. Sledi spot na Youtubeu sa milionskim brojem pregleda. Odnedavno se u iste svrhe koriste Facebook i Twiter gde su trenutno hitovi – stopala Goce Tržan, Sorajine grudi i, naravno, Stanijino dupe. Zato nije čudno što Premijer nije ustao i napustio emisiju kada je video voditeljku – inače ovdašnju "Playboy" zečicu. Nije neobično da tokom TV emisija ovde sevaju butke, dekoltei ili tange. Golotinja je, nasuprot autentičnoj seksualnosti, prihvaćena i osim coktanja ne izaziva ozbiljniju reakciju javnosti i pomenutih nadležnih organa.

Zašto Ivica Dačić?

Da sada ja ne glumim francusku sobaricu, svi znamo da Premijer nije pocrveneo zbog mufa i mačkice, nego zbog Banane. Istrage oko Azotare, Galenike i Šarićevih doušnika i saradnika ozbiljno su se primakle Dačiću, pa je zato "Nemoguća misija" dobila zadatak da ga na svoj način ismeje i diskredituje. On se pojavio kao žrtva sopstvene prakse da se neformalno pojavljuje na različitim skupovima, peva, odlazi na slavu kod Cece u doba kada se protiv nje vodio krivični postupak, pa se moglo desiti da mu skrivenu kameru namesti, recimo, i Monika Beluči. Istine radi, svi novinari i urednici, naročito informativnih redakcija u Srbiji, potvrdiće vam da je Ivica Dačić izuzetno korektan prema novinarima. Dostupan je za pitanja i komentare, odaziva se na pozive i, što je najvažnije, veoma retko ili nikada ne reaguje žaleći se na priloge i vesti. To je ovde retka vrlina koju treba negovati i ceniti jer pokazuje nivo političke kulture u odnosu političara i medija. Kada bi ovdašnji novinari otvorili dušu, čuli bismo mi svašta – od žalbi na komentare gledalaca ili čitalaca, do nezadovoljstva političara uglom kamere i fotografijom koja prati vest. Ivica Dačić je iz svih ovih razloga bio savršena "žrtva" skrivene kamere, gle čuda, u momentu aktuelnih koalicionih trvenja i ljubomornih sećanja Mikija Rakića i bivših političkih ljubavi. Nedugo potom – u tabloidima je ocrnjen i direktor Svet plus produkcije Zoran Bašanović, koji se sa suprugom našao pred sudom u Americi zbog navodne krađe?!! Nazovite me paranoičnim, ali sam pomislio da najavljeni odlazak Saše Mirkovića, estradnog menadžera iz Mrkonjićevog kabineta, pred izbore za gradonačelnika Zaječara ima neke veze. Kao menadžer za čišćenje snega, ove godine nije imao posla, ali je često bio saradnik "Nemoguće misije". Takođe je od izborne pobede SNS-a sveprisutni medijski začin. Sportskim jezikom rečeno – Ivica se prosto nametnuo!

Šta nismo videli?

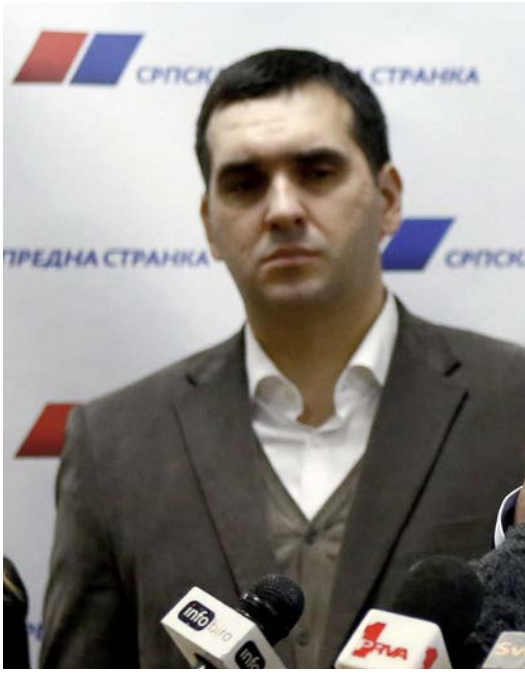
Ovo je poslednje pitanje koje će možda ponuditi odgovore za medijski aspekt ove afere. Budimo objektivni, seks skandali su nezaobilazan deo političkog folklore svuda u svetu – od direktora MMF-a, preko Berluskonijevih bunga-bunga zabava i maloletne Rubi, preljubnika-generala koji su završili u krevetu sa novinarkama koje su ih intervjuisale, sve do famozne Monike Levinski. Seks afera (da se zaista desila) Ivici Dačiću sigurno ne bi naudila, naprotiv, na Balkanu je to pozitivno brojanje i potvrda moći. Ovde, u suštini, seks afere nije ni bilo, jer Ivica je pocrveneo, baš kao svaki normalan muškarac. Oni koji tvrde da bi žmurili jednako su licemerni kao Klinton koji je svojevremeno tvrdio da je pušio marihuanu, ali "nije uvlačio dim"?!! Cilj je bio – posipanje perjem i katranom, što je ovde simbol političke borbe i uvod za javni čitalački čas transkripata razgovora sa Mišom Bananom o blekberijima i drugim temama. U suštini, mi nismo videli pohotnog političara na delu, nismo videli preljubu ili bilo kakvu naznaku sprege seksualne energije i politike. Lažna novinarka je potvrdila svoju apolitičnost legendarnom izjavom: "Širila bih noge i za Vučića!"

O seks aferama političara i dalje postoji zavet ćutanja, koji je tokom prošlih izbora zamalo narušen insinuacijama o vezama Borisa Tadića. Ipak, nakon izbora su se vrata te pećine ponovo zapečatila, a smokvin list licemerno ponovo pokrio ono što je samo Ivica Dačić video. ¶

DRAGAN ILIĆ

Predizborna kakofonija

Ivici prete maricom, a opozicija traži vanredne izbore, za koje vladajuća garnitura tvrdi da ih neće biti, mada je u to teško poverovati

Beskrupuloznost sa kojom se vlast poigrava zemljom, manipuliše istragama i društvo drži u neizvesnosti, pod stalnom pretnjom haotičnog urušavanja vlade, ugrožava i poslednje temelje Srbije kao države. Politički život i odnosi u vladi su pretvoreni u agresivnu i opasnu špijunsko-obaveštajnu farsu, i to se ne može okončati zamenom jedne koalicije nekom drugom, i to tako što će neke druge afere, stvarne ili izmišljene, sutra ponovo biti korišćene za političke obračune. Država se ne može voditi kao tabloid i oni koji danas ruše institucije, u zloupotrebama su otišli predaleko...

Tu oporu ocenu stanja u Srbiji februara 2013. dala je Liberalno-demokratska partija nakon izbijanja afere Dačić–Miša Banana, o kojoj se detaljno govori na prethodnim stranicama "Vremena".

Sa svečanosti povodom 23. godišnjice Demokratske stranke Dragan Đilas poručuje: "Danas postoje dva teorijska izlaza od kojih je samo jedan realan. To je momentalno raspuštanje vlade i raspisivanje izbora, koji ne odgovaraju Demokratskoj stranci, koja se nalazi u procesu reformi, ali odgovaraju Srbiji..."

Za drugo rešenje kaže da nije realno: da oni koji u vladi vode ekonomski resor prepuste ga "ljudima iz DS-a jer su stručni i dokazali su na primeru Beograda i Vojvodine svoja znanja i sposobnosti...".

Posle sednice predsedništva SPS-a u subotu 2. februara, boreći se da prikrije neraspoloženje, koje se videlo na licu njegovih saradnika, premijer Dačić je izrekao nešto između nade i strepnje: "Nema razloga za izbore. Nastavljamo sa radom..." Iste večeri koriguje nekog svog funkcionera, koji je rekao da je Dačić žrtva nameštaljke, iza koje stoji neki visoko kotirani funkcioner Srpske napredne stranke. Ponavlja da je SNS kredibilan partner, kao što je mnogo puta ponavljao pre toga da je vlada stabilna.

Aleksandar Vučić posle sednice predsedništva SNS-a u ponedeljak 4. februara saopštava da naprednjaci, u ovom trenutku, neće izbore: "Mi smo smatrali da je interes Srbije važniji od naših stranačkih interesa i zato smo tako postupili."

Članice vladajuće koalicije izjašnjavaju se jedna za drugom, kao 1948. Suzana Grubješić, posle sednice Predsedništva Ujedinjenih regiona Srbije, izjavljuje: "URS neće biti deo medijskih spletki i podmetanja i nećemo učestvovati ni u kakvoj kampanji ni protiv jednog člana vlade..."

Posle prethodne mini-bure u vladajućoj koaliciji, nastale nakon Dinkićeve kritike postavljanja estradnog menadžera naprednjaka Saše Mirkovića za Mrkonjićevog pomoćnika u Ministarstvu saobraćaja, predsednik URS-a i ministar ekonomije iznosi ocenu da su šanse za vanredne izbore u 2013. manje od jednog promila. Početkom februara te šanse su se naglo uvećavale.

REČITO ĆUTANJE

Nakon što su naprednjaci na sednici svog predsedništva u ponedeljak 4. februara rekli da neće izbore, na sednici skupštinskog kolegijuma oni koji vode parlament i vladajuću većinu pokušavali su da se ponašaju kao da se zapravo ništa u zemlji ne dešava... Tako tu atmosferu "u kući obešenog ne treba pričati o konopcu" opisuje poslanik LDP-a Bojan Đurić.

Na sednici vlade u ponedeljak 4. februara nijedan ministar ne postavlja ni jedno jedino pitanje o aferi. Aleksandar Vučić je posle objašnjavao da se te stvari ne raspravljaju na vladi nego na tzv Koordinaciji, u okviru koje odlučuju šefovi partija koje čine vladajuću koaliciju. Iz vlade međutim tog dana izlazi dugačko saopštenje u kome se tvrdi da je ona jedinstvena, i nabrajaju se njeni uspesi, nikad veći ugled Srbije, svetlo na kraju tunela itd.

Koordinacija je u javnosti zapečaćena Vučićevom rečenicom: "O svemu je moguć kompromis, sem o tome da će svi nadležni državni organi preduzimati mere protiv organizovanog kriminala i korupcije, protiv svakog bez obzira na ime, prezime, funkciju..."

Vučić tvrdi da je o tome razgovarao i "sa gospodinom Dačićem" i "sa gospodinom Dinkićem" i da o tome postoji saglasnost. Saglasnost o čemu – da nadležni državni organi vode istragu o funkcionišućem premijeru? Znači li to da se Dačić odrekao imuniteta?

Prirodnije bi valjda bilo da u ovakvim okolnostima o premijeru prvo raspravlja skupština koja ga je izabrala.

NEKO SE PREIGRAO

Ovako, dok vlada hvali samu sebe, položaj premijera i ministra policije Ivice Dačića postaje teško održiv: sveden je na sumnjivo lice na vlasti. Dačić nije u situaciji u kojoj su pre nekoliko meseci bili Vučić i Nikolić, koji su još nerazjašnjenu aferu prisluškivanja, čini se poteklu iz policije, okrenuli u svoju korist. Unutar vlade on je očito blokiran – kao ministar policije ne može da postavi direktora

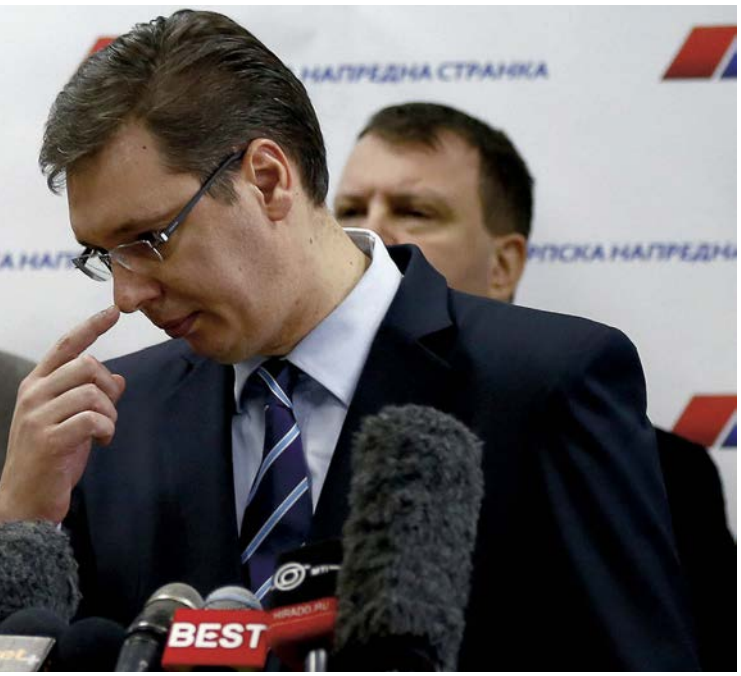

Foto: Reuters

Foto: FoNet

ČUVARI VLADE I ONI KOJI BI DA VLADA PADNE: A. Vučić i M. Dinkić; V. Koštunica i Č. Jovanović

Foto: Milovan Milenkovic

Foto: FoNet

policije, službe ga nadgledaju prateći druga sumnjiva lica. Mediji se sprdaju s njim, sumnjiče ga po tabloidima, ponižavaju ga smeštajući mu intervju sa raskrečenom modelsicom bez gaća itd. Ko može verovati da je sve to bilo spontano?

Bilo je pokušaja da se otvaranje starog Dačićevog dosijea pripiše bivšim vlastima. To ne izgleda verodostojno, jer za mandata ove vlade, pre Dačićevog slučaja, iz više osetljivih istraga detalji su osvanjivali na naslovnim stranicama tabloida, uz očito uživanje vladajuće garniture.

Moguće je da naprednjacima nije odgovaralo otvaranje afere pre odlučivanja o srpskom datumu u Briselu, ali neko se preigrao.

Logično bi bilo pretpostaviti da pregovarač Dačić ima zaštitu u Briselu veću nego kod kuće, ali ta karta za njega izgleda ne važi.

Iz ovih ili onih razloga, u pregovorima o Kosovu on, koji je podneo rizik prvog susreta s Tačijem, sada je izgleda zaobiđen. Nikolić se sreće s Jahjagom u Briselu. U Berlin, radi ubeđivanja Nemaca da se ne protive određivanju datuma za Srbiju, putuju Aleksandar Vučić, Suzana Grubješić i Milica Delević. I niko iz SPS-a.

KO KOGA SLUŠA

Sumnjičenje premijera zbog kontakata sa dilerom prevazilazi dimenzije krize aktuelne vlade, i postavlja teška pitanja o kredibilnosti političara. Može li na tom mestu biti čovek koji je pod nekom teškom sumnjom? Otvara i druga komplikovana pitanja: Koji su izbori u Srbiji najvažniji, oni za predsednika Republike, parlamentarni (koji sada postaju aktuelni) ili izbor šefa policije? Ko i kako u ovoj zemlji kontroliše policiju, ako su predsednik Vlade, ministar policije i, što su svi zaboravili, član Nacionalnog saveta za bezbednost, iz tabloida saznaje da o njemu policija nešto ima?

U vreme raspada DOS-a jedna od gorljivih tema gloženja bile su obaveštajne i bezbednosne službe. U vreme kad je Koštunica bio premijer a Tadić predsednik Srbije, bilo je natezanja oko toga ko kontroliše bezbednosni sektor, što se smatralo važnim u poteri za haškim beguncima, a kasnije i u potrazi za organizovanim kriminalom. Rezultat toga je bilo formiranje Saveta za nacionalnu bezbednost (u kome sede predsednik Republike, premijer, ministri pravde, policije i vojske). To rešenje slabi autoritet vlade koja po Ustavu vodi politiku zemlje.

U sadašnjem mandatu kontrola nad tim telom je vraćena u vladu, ali se pokazalo da je Koordinator jači od Premijera, za čiji je slučaj "saznao pre dva dana"...

SKUPŠTINA U OFSAJDU

Opozicione partije su nakon izbijanja afere pozivale premijera Dačića da podnese ostavku, ali, koliko se zna, u trenutku nastanka ovog teksta, nisu podnele inicijativu za izglasavanje nepoverenja vladi. Nisu tražile ni formiranje anketnog odbora, koji po Zakonu o Narodnoj skupštini ne može da vrši istražne i druge sudske radnje, ali ima pravo da traži od državnih organa i organizacija podatke, isprave i obaveštenja, a predstavnici državnih organa i organizacija su dužni da se odazovu pozivu anketnog odbora i da ih daju.

Tu bi se verovatno tražili odgovori na roj pitanja: da li je tačna špekulacija na

osnovu navodnih 130 diskova prisluškivanih razgovora da je i policija izbušena informatorima koji rade za organizovani kriminal? Da li su iz policije curile informacije u javnost zbog nekog političkog cilja? Možda bi neko pitao i da li je predsednik Republike sproveo takozvanu bezbednosnu proveru lica kome poverava mandat da vodi politiku zemlje?

Brojčano gledano, vladajuća većina bi verovatno na glasanju lako odbranila vladu, međutim, pitanje je da li je spremna da je gorljivo brani. Dugu raspravu, svakako, ne bi mogla da spreči. Naprednjaci su do sada u Skupštini prednjačili u ućutkivanju opozicije prebacivanjem za politiku u prošlom mandatu, pošto je ona odavno prestala da im prebacuje za katastrofu kojoj su doprineli noseći drugačiji bedž devedesetih. Nedavni demarš čak i mirnih DSS-ovaca uz upotrebu reči "Sram vas od kojih su neke tek prošle godine dobile epilog na sudu. Opozicione partije verovatno procenjuju da tenzije u vladajućoj koaliciji još nisu došle do prelomne tačke na kojoj bi skupštinska rasprava te vrste imala više efekata.

A i ne žuri im se: manje opozicione partije verovatno zaziru i od rezultata izbora i od toga da sledeću vladu može da sastavi velika koalicija demokrata i naprednjaka. Pre izbijanja skandala koji će uzdrmati vladu, demokrate su još bile u samoblokadi, nakon unutarstranačkih izbora i satanizacije od strane vlasti. Možda ih je blokirala i dilema da li da čuvaju Beograd, ili da krenu u rušenje vlade.

Dačić je zapretio Đilasu otkazivanjem koalicije u Beogradu, mada je sada teže bilo!" upućenih Dačiću, govori da su možda došli do tačke zasićenja.

U dosadašnjoj parlamentarnoj praksi bilo je slučajeva da vlade lako preživljavaju glasanje o poverenju, ali dve vlade su pale i dva skupštinska saziva raspuštena upravo kad se povela takva skupštinska rasprava. Kada se 1993. odužila rasprava o poverenju Šainovićevoj vladi, tadašnji predsednik Srbije Slobodan Milošević je raspustio skupštinu rekavši da Srbija zaslužuje bolje parlamentarno predstavništvo. Premijer Zoran Živković je 2004. zatražio raspuštanje skupštine kada se razgorela rasprava o tadašnjim aferama sastaviti novu većinu u prestonici za šta je potrebna podrška DSS-a.

BRISELSKA MOLITVA

A DSS je shvatio da nova vlast neće promeniti politiku "Evropa nema alternativu" i tražio je Dačićevu ostavku zbog pregovora o Kosovu, a sada dodaje tačku na i: podseća da je Dačić ranije izjavio da će uhapsiti svakoga iz vlasti ko je imao kontakt sa Šarićevom grupom, onda se ispostavilo da ne samo da je Dačićev šef kabineta nego i sam Dačić imao kontakte sa Šarićevom grupom, što povlači da on smesta mora da podnese ostavku...

I SPS, i SNS i koalicioni partneri, i evropski predstavnik Kacin zatrpavaju aferu izjavama da je "srpski datum" u Briselu važniji od izbora i da se treba posvetiti započetom poslu – i borbi protiv kriminala i korupcije, u kojoj nema zaštićenih, itd...

Dačić pokušava da se odbrani pozivanjem na državni razlog: "Ovo je napad na jedinstvo vlade i pokušaj određenih snaga da iznude vanredne izbore, u trenutku kada vlada ima mnogo važnijih pitanja kojima treba da se bavi." On, međutim, nema tu moć koju je imao Milo Đukanović, kada je sredinom decembra 2012. poništio slične napade izjavom: "Afera Listing predstavlja napad na vladu, državu Crnu Goru i njen evropski put..."

Dačić, koji je vešt u preživljavanju teških izazova (preživeo aferu Kofer) možda pogrešno misli da će strela prema njemu prestati da leti, da će ga teledirigovani koalicioni partneri i njima privrženi tabloidi, pa i njemu formalno potčinjeni policajci ostaviti na miru... Trebalo bi da u avionu, kojim putuje u Vašington na molitveni doručak sa Obamom, malo čita *Seobe* Miloša Crnjanskog. U jednom poglavlju ruski oficiri testiraju Pavela Isakoviča, pitajući ga kakvu bi naredbu dao u raznim teškim situacijama. Očekuju da on uvek odgovori. "Ataka!" (Napad). Na najteže pitanje Isakovič odgovara: "Molitva!"

Ostavivši aferu da se krčka, naprednjaci ponavljaju propagandnu floskulu da svoje partijske interese žrtvuju zarad viših ciljeva. Oni očito veruju anketama, koje pokazuju njihovu rastuću popularnost (mada takve postizborne ankete obično daju iskrivljenu sliku u korist izbornog pobednika, jer po pravilu razočarani glasači opozicije odbijaju da se izjasne). Nije nemoguće da će se naprednjaci brzo predomisliti kada shvate da agonija premijera, koga drže svojom parlamentarnom većinom, ugrožava i njih. Zato izgleda da je raspisivanje vanrednih izbora u Srbiji pre pitanje nedelja nego meseci. Njihov dosadašnji metod govori da oni to ne mogu učiniti tiho. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Nepoverenje vladi. Nepoverenje predsedniku vlade

ČLAN 18 ZAKONA O VLADI

Najmanje 60 narodnih poslanika može predložiti Narodnoj skupštini da se Vladi izglasa nepoverenje. Vladi je izglasano nepoverenje većinom glasova od ukupnog broja narodnih poslanika. Predlog narodnih poslanika se razmatra na prvoj narednoj sednici Narodne skupštine, a najranije po isteku pet dana od podnošenja predloga. Predlog za izglasavanje nepoverenja predsedniku vlade se razmatra u istom roku kao i predlog za izglasavanje nepoverenja vladi.

Ostavka predsednika vlade. Ostavka vlade

ČLAN 20 ZAKONA O VLADI

Predsednik vlade može podneti ostavku, koju upućuje predsedniku Narodne skupštine i o kojoj obaveštava predsednika Republike i javnost. Narodna skupština na prvoj narednoj sednici bez rasprave prima k znanju da je predsednik vlade podneo ostavku i time vladi prestaje mandat. Predsednik vlade može obrazložiti ostavku u Narodnoj skupštini. Na podnošenje ostavke cele vlade shodno se primenjuju odredbe o podnošenju ostavke predsednika vlade.

Kad te sramota tuđe sramote

Ne bi bilo loše da Nacionalna televizija angažuje jednog travestita brinetu, kol'ko košta da košta, koji bi tako u čet'ri oka razgovar'o sa ovi Naši prvaci. Pa da vi'š kako bi sve krenulo, a TV pretplata se plaćala sa guštom

Nedavno i jako je Gorčin Stojanović – čovek zna svoje i drugo znanje, piše i o loptanju, mada ne tako kao Božo car Koprivica – u svojoj kolumnčini od kolumnice u "Blicu", napis'o da je Onaj Dačić susret sa ocvalom voditeljkom bez gaća grande primer za "transfer blama". Pa je Gorčin objasnio da je "transfer blama" ono kad se stidiš umesto drugog, kad onaj što te predstavlja, ili zastupa, na ovaj ili onaj način, blamirajući sebe blamira i ono što predstavlja. Što će reći građane i državu.

Narod je već obradio naročenu pojavu, mada teško da je ona ikad bila ovako masivna i gabaritna, imenujući to kao osećaj kad te Sramota tuđe sramote. Danas je to tako rodilo da normalnog i poštenog čoveka, mada su relativizovane sve osobine i sva čojstva, može da bude sramota tuđe sramote kako ustane, nije važno na koju nogu. I to toliko u zemlju da propadne, i da ga živog sram pojede. "Onaj što te predstavlja, ili zastupa" to tako radi da ti samo ostaje da se pokriješ ušima, pošto to njemu ni pod razno ne pada na pamet. Toliko je politikantska borba za tzv. nacionalne interese i bolji život građana napredovala, toliko je razni bofl uz'o da se prezentuje, jordani i vaznosi, da čoveku, tom Srbinu rode, buktanje obraza prelazi u bledilo, u bolest na smrt i dizanje ruku od takve politike i takvih državnika.

Eto, gospodinu Premijeru se dogodila i ta Banana. Kad svi pomislili da je to crno na belo, prizn'o čovek da se viđ'o sa Bananu, ispade da i to ide u rok službe. Bez obzira ko je tu i kome zavuk'o, dogodi se da je to još jedan napad na jedinstvo Vlade, i to u trenutku kad su započeti Veliki poslovi. Vele, nema nijednog razloga za ostavku, izbore, rekoše i da u Vladi Srbije nikada neće sedeti kriminalci, da su rezultati izvanredni, svi posvećeni prioritetima, jedinstveniji nego ikad... Šta da se radi, neka cveta umetnost, nek se kolumnisti ističu, Basara ne ispušta Crven bana, i da se pišu aforizmi. Tu nikad nismo bili loši, u aforizmi, evo Baljak veli, Vreme će pokazati kako nam je bilo, i još veli, Nikad nismo živeli bolje, pa to ni sada ne činimo! Tako da to što Komšinica pita pesnikinju Radmilu Lazić, pa u njenu kolumnu – Kad će na dnevni red da dođu posao i radna mesta, pored Kosova, Zvezde i hapšenja – da se kaže, to u ovu jedinstvenu politiku teško dođe na red.

Ako će se pravo, ni za tu umetnost, kolumne, aforizmi, performansi razni, nema preke potrebe, ovo što se događa je najveća umetnost, čisto pozorište i taj kabare. Kakav dr Nele i nadrealisti, ćiribu ćiriba, dovoljno je gledati i slušati ove Prvake, to jače od svake umetnosti, sad što je nekoga sramota, što ga je blam, neka cena se mora platiti za vrhunske rezultate Naše scene.

Ako bi, recimo i na primer, nekome palo na pamet da pravi top-listu, šta je tu *in*, pa taj bi im'o silni' problema, ovde sve, i to 'ladne glave i mirna srca, bez neku protekciju, može da se stavi na prvo mesto. Eto, i recimo, gospodin Palma je, sve stojeći pored stručnjak Dinkića, izvoleo reći, Srbija je pobedila Ameriku po ekonomskom investicionom programu koji je napravio ministar Dinkić. A onaj ministar što prezidentu Tomislavu po ženi rod najrođeniji, koji uz'o kopa Šešelj kanal do Soluna, stručnjački veli: Kao čoveku od struke mnogo mi smeta kada čujem da takav jedan projekat, kanal Dunav–Morava–Solun, komentarišu ljudi kojima to nije stručno blisko...

A onaj estradni menager Saša, koji Napredni pomoćnik ministra za sneg i puteve, i koji nije, za razliku od drugi' stručnjak od te fele, prijavio koji "albus" (ko se ne seća, onaj novosadski deterdžent za ručno pranje) fakultet ima, sa svoje obezbeđenje up'o u Zaječar opštinu, i rek'o da će da ostavku, 'oće bude predsednik na Zaječar. Ne znam da l' ovde da se turi da Napredni prezident na svi građani, koji u tom svojstvu od sina svoga dobio na poklon "audi", boravi u Tursku, i samo što nije očo u Brisel, e da se i on napije sa tog izvora, na tu radnu večeru sa Ešton Keti i od Kosova Jahjagu. Da Napredni Cvijan, u Skupštini Srbije, izabran za predsednika grupe prijateljstva sa Azerbejdžanom, a da Grupom prijateljstva sa Albanijom predsedava lično gospodin iz istog jata Dragomir Karić...

U ovo predsedavanje se prosto namesti gospodin iz Socijalističke partije Srbije imena Đorđe Milićević, koji se malo-malo izjavljuje pred kamere. Gospodin Đorđe je narodni poslanik, kako Skupštinska legitimacija veli, po obrazovanju diplomirani ekonomista. A po zaduženja, nema kraja: portparol SPS, zamenik šefa Poslaničke grupe, član Odbora za kulturu i informisanje, zamenik člana Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo, zamenik člana Odbora za evropske integracije, član delegacije u Parlamentarnoj skupštini saveta Evrope. I jošte, koliko se zna, član Programskog odbora Radio-televizije Srbije. Zli jezici, a kakvi bi inače, vele da je napredni i mlađahni gospodin Đorđe, iz Valjeva slavnog, kome u biografiju piše što piše, završio za konobar ili nešto tsl., te da je pre roka overio neki "albus", oli megamića fakultet, te da kao takav u partiji personifikuje mlade snage. Pa neka neko kaže da Srbija nije neka, i za neke, Amerika.

Zato, gospodo i drugovi, braćo i braćo, čerez svega, čerez sve, apsolutnog jedinstva, i apsolutne sramote, da Nacionalna televizija, neka košta šta košta, za te kontakt-emisije, razgovore sa Naši prvaci u čet'ri oka, samu špicu, angažuje travestita brinetu, pa neka taj širi noge i pokazuje Crven ban (tantijeme Basari), da sve, ka'no jeste, bude skrivena kamera. Da vidite kako će sve da krene, pa i ta naplata TV pretplate. A i sa sramotu od sramote će se lakše izborimo. ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Prorok iz Bajčetine

Ukoliko Nikolić zaboravi da je rekao da treba da "leti glava" svakome ko je "održavao bilo kakav kontakt sa Šarićem" i javno podrži Vučićevu odluku da ne ruši vladu, gledali smo još jednu epizodu iz omiljenog aferaškog serijala vođenja politike tandema Nikolić – Vučić, u kojoj su po ko zna koji put pokrenuti nekakva afera ili skandal, bez epiloga, radi sticanja jeftinih političkih poena ili disciplinovanja konkurenata, kakvih smo se u njihovoj dvodecenijskoj karijeri nagledali

Sad se valjda niko ne seća ko je prvi "zvanično" povukao obarač u novom državnom skandalu "premijer". A to je bio predsednik Srbije lično. I to ni manje ni više nego na crnogorskoj televiziji kada je pre neku nedelju gotovo proročki (sem ako nešto već tad nije znao) gurnuo Ivici Dačiću prst u oko, govoreći o povezanosti ljudi iz vlasti sa Šarićevim narko-klanom: "Za svakog za koga se utvrdi da je dostavljao informacije ili upozoravao, odnosno održavao bilo kakav kontakt sa Šarićem, a želi da bude čovek koji vodi narod, neka mu, figurativno rečeno, leti glava, odnosno neka odgovara za svoje postupke." Slično se dogodilo i pre nekoliko meseci kad je otvorena afera "prisluškivanje" koja je prethodila hapšenju Miškovića oca i sina. Prvo je predsednik Tomislav Nikolić otišao na RTS da kaže da njega i Aleksandra Vučića prisluškuju, da su njih dvojica upali u "zmijsko gnezdo", pa uperio prstom u "bogate ljude" protiv kojih reče da nema ništa, ali neka osnuju stranku ako će da se bave politikom, a ne da "kupuju duše, prisluškuju, prate". Onda se predsednik povukao u udobnost i spokojstvo poštovanja Ustava, jednog od retkih obećanja iz predizborne kampanje koja je ispunio, i ostavio Vučića da dovrši posao hapšenja, a aferu "prisluškivanje" su prekrili snjegovi i šaš.

Isti scenario se dogodio i sad. Dok je premijer mucao kako nije znao da je taj Miša Banana s kojim se sretao ugledni kriminalac iz Šarićevog klana, a vlada se, bar naoko, zaljuljala do pada, Nikolić je sve to posmatrao sa kraljevske distance. Dačiću je tada verovatno kao riblja kost u grlu zastala pošalica kako bi u slučaju uspostavljanja monarhije u Srbiji on i dalje zadržao premijersku funkciju, ali "Nikolić ne bi imao šta da radi". Izgovorio je to dva dana posle predsednikove pretnje da će nekome da "leti glava". Hteo je valjda Nikoliću, zahvaljujući kome je postao premijer, da poruči da se u državi pita kao "engleska kraljica". A komedijant slučaj ili Miki Rakić – svejedno, namestio mu je, posle samo nedelju dana od te izjave, da svoju premijersku funkciju svede na poziciju "francuske sobarice".

U KRPAMA "ENGLESKE KRALJICE"

Nikolić se dakle opet sklonio, zavukao u krpe "engleske kraljice" i pustio Vučića da završe, ovog puta, Dačićevu ruku do kraja. Međutim, ma koliko da ga tapšu po ramenu kako baš on najviše dobija skandalom "premijer", a ne zna se ko više gubi – socijalisti ili demokrate – Vučić je, na svoju odgovornost i sve svoje "čistunstvo" koje kači na revere, odlučio da ostane prvi zamenik onog i onakvog kontroverznog premijera. A tu mu priče o državnom interesu iznad stranačkog teško mogu pomoći. I sve to između Nikolićevog "diplomatskog uzleta" s turskim kolegom Abdulahom Gulom u Ankari i istorijskog briselskog susreta s kosovskom predsednicom Atifete Jahjagom u kabinetu baronese Ešton (kada je ovaj tekst pisan). Zato, otkako je postao tako moćan zahvaljujući bivšem šefu naprednjaka koji mu je dao novu političku egzistenciju svojom pobedom na izborima i prepuštanjem SNS-a, Vučić je Nikoliću mogao prvi put ozbiljno da pozavidi na zavetrini u kojoj je, na čelu države.

Jer, jeste da je Nikolić, što se kaže, i otac i majka ovoj i ovakvoj vladi, tj. lično je ponudio premijersko mesto Dačiću, ali, o susretima Dačićevim s Mišom Bananom u to vreme nije mogao znati kao što su to znali, prema obaveštajnim saznanjima Miki Rakić i Boris Tadić, ali im to nije smetalo, što reče Vučić, da sa ambicioznim šefom socijalista onoliko pregovaraju o još jednoj vladi. A koliko će trajati ova, sad već kontroverzna vlada, više od Nikolića i ne zavisi, niti za nju mora biti odgovoran. Jedini ko će snositi odgovornost za opstanak obrukanog premijera – biće Vučić, šef naprednjaka, s kojima Nikolić, bar formalno, kao što se zna – nema ništa.

Razume se, sve to, ukoliko šef države ponovo ne napravi jedan od svojih omiljenih gafova. Ukoliko dakle zaboravi da je rekao da treba da "leti glava" svakome ko je "održavao bilo kakav kontakt sa Šarićem" i javno podrži Vučićevu odluku da ne ruši vladu (a to će možda čitalac već znati kad ovaj broj "Vremena" bude izlazio iz štampe), gledali smo još jednu epizodu iz omiljenog aferaškog serijala vođenja politike tandema Nikolić – Vučić, u kojoj su po ko zna koji put pokrenuti nekakva afera ili skandal, bez epiloga, radi sticanja jeftinih političkih poena ili disciplinovanja konkurenata, kakvih smo se u njihovoj dvodecenijskoj karijeri nagledali. A bilo ih je, da ne idemo od Kulina bana, neke od najsvežijih su – pomenuta afera prisluškivanje, afera džak sa izbornim listićima između dva kruga izbora, Nikolićev stiropor i štrajk glađu...

No, ako zanemarimo afere i skandale, kao nezaobilazni deo Nikolićevog imidža, koji su konkretni rezultati predsednika Nikolića od inauguracije pre osam meseci?

Uticaj iz zavetrine: Tomislav Nikolić
Foto: Reuters

NIKOLIĆEVA DIPLOMATIJA

Podsetimo se da na inauguraciji Tomislava Nikolića, sem crnogorskog predsednika Filipa Vujanovića i predsednika Republike Srpske Milorada Dodika, dakle jednog i po predsednika, nije bilo ostalih predsednika država iz regiona (dakle ni slovenačkog, ni hrvatskog, ni predsednika predsedništva BiH, a ni makedonskog predsednika). Od tada do danas, tačnije od Nikolićevih izjava o Vukovaru i Srebrenici kada je već izabran za novog šefa države, koje su poslužile predsednicima iz regiona kao dobar alibi da ne dođu u Beograd, pa do njegovog rukovanja sa Jahjagom, vidljiva je potreba novog predsednika da se prilagodi i učini nešto na regionalnom planu, ako ne koliko Tadić i Dačić zajedno, a ono bar da bude na tom putu, ali da, istovremeno ne izgubi nacionalistički korpus svog biračkog tela koji je još uvek baza naprednjačkih glasova. Zato je dosta teško pratiti meandre njegovih izjava i postupaka uvijenih u nekakvu oblandu "principijelne državne politike" koja služi da opseni prostotu, teško je raščivijati kada se obraća biračima, a kada regionu, Berlinu, Briselu, Vašingtonu. Tako, on odbija da prisustvuje na minhenskoj konferenciji o bezbednosti, na kojoj treba da bude i predsednica "privremenih kosovskih institucija" Atifete Jahjaga, samo nekoliko dana pošto će se zvanično sa njom sresti i rukovati u Briselu. Kao može zvanično, a ne može nezvanično i "na marginama" samita i drugih međunarodnih skupova kako mu je uglavnom i omogućeno da se vidi sa predstavnicima drugih zemalja što se ovde pompezno medijski učitava kao sve bolja međunarodna pozicija Srbije. Ali Jahjaga nije Angela Merkel, pa je razumljiv let na samit šefova latinoameričkih, karipskih država i EU u glavnom gradu Čilea.

Tamo je, na večeri kod čileanskog predsednika Nikolić "zaskočio" Angelu Merkel, pa nam onda preneo kako nas u svetu svi uvažavaju i kako mu je nemačka kancelarka kazala da zna da on "neće da obeća ono što ne može da ispuni, a da će ono šta ne može da ispuni reći unapred". Što su cinični u delu srpske javnosti namah protumačili kao kancelarkino odlično poznavanje srpskog ustava. Angelu Merkel, međutim, nismo čuli, ali smo čuli nemačkog ambasadora da Srbija ne treba da koči stolicu Prištine u UN-a. I u tome je nevolja kad je reč o "bilateralnim sastancima na marginama samita", što možemo da čujemo samo Nikolićevu interpretaciju kako mu je fino bilo i da gledamo kako on sam sebi, što kaže naš narod, diže rep. A da, pritom, nismo čuli da je domaćin iz Bajčetine spomenuo Merkelovoj ljudska prava Srba ili položaj SPC-a na Kosovu, što je kudikamo važnije njegovim biračima nego šta je kancelarka rekla njemu.

PIPERSKI VOJVODA

Još jedan od zanimljivih detalja iz Nikolićevog poznavanja diplomatije bio je i posle posete hrvatskog premijera Zorana Milanovića Beogradu i Ivici Dačiću, kada se otvoreno uvredio što se on prvo nije sastao sa Ivom Josipovićem, kao predsednik sa predsednikom. Među naprednjacima se priča da je zato jedva dočekao ovaj poslednji skandal s premijerom i da je u intervjuu za crnogorsku televiziju baš mislio na njega. Bila je to lična osveta čoveku koji je pokazao da se mnogo bolje snalazi u evrointegracijskim i regionalnim vodama od Nikolića,

CPANEL HOSTING

NEOGRANIČEN PROSTOR I PROTOK
PROFESIONALNA TEHNIČKA PODRŠKA
WORDPRESS, DRUPAL, JOOMLA
VIŠE SAJTOVA PO CENI JEDNOG

POKLON 40€ ZA OGLAŠAVANJE PREKO GOOGLE-A
UZ SVAKI HOSTING PAKET

EUnetHosting

EUNETHOSTING.COM/CPANELHOSTING • +381 11 3010 550

kojem još nijedan strani predsednik nije došao u posetu.

A da je spreman na saradnju sa predsednicima iz regiona i da neće postavljati neugodna pitanja drugoj strani nego da će biti i više nego kooperativan govori i njegovo iskustvo sa crnogorskim predsednikom. U prvoj, zvaničnoj poseti Vujanoviću u Podgorici, izjavio je da "dve crkve" SPC i (nepriznata) CPC treba same da reše svoj problem "jer je taj problem na takvom nivou da ne opterećuje odnose Srbije i Crne Gore". Sem što su u SPC-u (naročito Mitropoliji crnogorsko-primorskoj) bili najblaže rečeno preneraženi, većih odjeka u tzv. patriotskoj javnosti u Srbiji – nije bilo. Ali, zanimljivije je to što Nikolić nije posetio cetinjski manastir, a ni mitropolita Amfilohija Radovića. Jedni to tumače osvetom Nikolićevom koju je servirao mitropolitu za epizodu sa tzv. memorandumom SPC o Kosovu koji je u javnost prema nepotvrđenim informacijama plasirao upravo mitropolit crnogorsko-primorski. Onaj isti koji ga je svojevremeno kad je štrajkovao glađu posetio u bolnici moleći ga da prekine štrajk i da se pričesti i preživeo još jedno medijsko šibanje "što se opet petlja u politiku". A epizoda Nikolićeva s Amfilohijem samo je još jedna potvrda prevrtljivog karaktera (koji se danas eufemistično tumači kao spretnost u prilagođavanju novim okolnostima, spremnost na promenu) nekadašnjeg Šešeljevog četničkog vojvode bajčetinsko-piperske provenijencije. Jer, ko još ne zna, Nikolić se u Crnoj Gori hvalio da su njegovi iz Pipera, čime je dodatno razočarao one koji su verovali da je konačno na čelu Srbije – izvorni Šumadinac.

Šta se dogodilo sa tzv. patriotskom javnošću u Srbiji, tačnije Nikolićevim autentičnim biračima, koji ne reaguju na ovakve neoprostive "izdajničke" gafove predsednika države, kao što su susret s Jahjagom u Briselu, Nikolićeva izjava o dve crkve u Crnoj Gori, ili ona posle posete Ankari da "nema Balkana bez Srbije i Turske"? Kad se Boris Tadić sastajao sa Gulom, a Vuk Jeremić s turskim kolegom Davutogluom ovdašnje patriote su objašnjavale kako "američki čovek" Tadić dovodi Turke u Srbiju, te da nikada u EU i nećemo ući jer postajemo interesna zona Turske. Danas toga nema. Sem Šešeljevih radikala koji su izašli na ulicu da se pobune protiv susreta Nikolića s Jahjagom, nikome drugom se ne protestuje.

ANESTEZIRANJE BIRAČA

Izgleda da je za razliku od mršave devojčice u dosadašnjoj diplomatiji, koju još ima vremena da popravi, mnogo bolji rezultat napravio u svom drugom zadatku koji je dobio na početku mandata. A to je anesteziranje birača. Svojom napred-nazad ili mic po mic politikom, primenivši stari recept kuvanja žabe uz neosetno povišavanje temperature, anestezirao je svoje birački telo i na neki način ga prevario. Kolika je svest njegovih glasača o tome, govori i istraživanje Stratedžik marketinga s kraja decembra 2012. O Nikoliću pozitivno misli 36 odsto, a negativno 31 odsto građana. Kao da je, preuzevši Tadićevu politiku "I EU i Kosovo" dodatno pritisnutu biografijom koju za četiri, pet godina otkako je napustio Vojislava Šešelja nije lako oprati, svoje simpatizere izgubio, a nove nije stekao.

Nikolić je, što se kaže, i otac i majka ovoj i ovakvoj vladi, tj. lično je ponudio premijersko mesto Dačiću

Na kraju, njegova platforma o Kosovu, koju je mesecima najavljivao kao svoje životno delo – doživela je ozbiljan fijasko, ali za utehu, obezbedila mu je alibi da je on ipak hteo malo drugačije, radikalnije i energičnije rešavanje kosovskog pitanja, ali da, avaj, nije imao podršku u vladajućoj koaliciji.

Nikolić je najbolji dokaz da se istrajnost, strpljenje i prilagodljivost okolnostima isplate kad-tad. U stvari, ovo poslednje – prilagodljivost – valja čitati kao ozbiljan nedostatak doslednosti. Pritom se tu ne misli na nedoslednost Tomislava Nikolića od vremena kad je bio drugi čovek radikala do vremena kad je postao šef naprednjaka pa potom i šef države. On je i onako jednom rekao da odgovara samo za ono što je izgovorio kao šef naprednjaka, dakle od 2008. do danas, jer je pre toga morao da sledi politiku stranke u kojoj je bio. Reč je o sasvim svežim primerima koji govore o tome da Nikolić lako zaboravlja ono što je rekao. Dve nedelje pred izbore bio je vrlo kategoričan o pravljenju skupštinske većine i vlade: "Želim da izbegnem samo jednu grešku koju je načinila DS, a to je da sabiram do 126 i da posle toga trpim razne pritiske i ucene malih partnera koji postanu nezajažljivi. Ukoliko naša koalicija osvoji najviše glasova, nećemo da ustupimo drugima mesto premijera zarad formiranja vlade jer bi to bila prevara naroda. Ako to bude uslov bez koga nema koalicije – koalicije neće biti." Pedeset dana posle izbora lider SPS-a, Ivica Dačić je potvrdio da su mu naprednjaci ponudili premijersko mesto. Nije li to direktna prevara birača?

"Nije baš najkorektnije podsećati na Nikolićeve predizborne izjave. Prosto, predizborne izjave se ne mere. Sa aspekta naše stranke on je uradio veliki posao. Njegova pobeda značajno je osnažila našu stranku, a njegova popustljivost u ustupanju premijerske funkcije Ivici Dačiću bio je manevar kojim je uticaj SNS-a doveo do vrhunca, a Dačića politički potrošio. Prepuštanjem vrućeg kosovskog krompira Dačiću u ruke i potpunoj podršci Vučiću u borbi protiv korupcije Nikolić je postavio temelj budućeg poraza. Ako se ne desi neka velika katastrofa, ako ne dođe do ekonomskog kolapsa, ako ne dođe do velikih socijalnih nemira, ako ne dođe do velikih poplava, ako ne dođe do velikih zemljotresa, ako ne dođe do velikih požara, ako ne dođe do velikih epidemija, ako ne dođe do velikih ratova, ako ne dođe do velikih terorističkih napada, ako ne dođe do velikih nesreća, ako ne dođe do velikih prirodnih katastrofa, ako ne dođe do velikih tehnoloških katastrofa, ako ne dođe do velikih ekoloških katastrofa, ako ne dođe do velikih društvenih katastrofa, ako ne dođe do velikih političkih katastrofa, ako ne dođe do velikih ekonomskih katastrofa, ako ne dođe do velikih kulturnih katastrofa, ako ne dođe do velikih obrazovnih katastrofa, ako ne dođe do velikih zdravstvenih katastrofa, ako ne dođe do velikih sportskih katastrofa, ako ne dođe do velikih umetničkih katastrofa, ako ne dođe do velikih naučnih katastrofa, ako ne dođe do velikih tehničkih katastrofa, ako ne dođe do velikih inženjerskih katastrofa, ako ne dođe do velikih arhitektonskih katastrofa, ako ne dođe do velikih urbanističkih katastrofa, ako ne dođe do velikih ruralnih katastrofa, ako ne dođe do velikih šumskih katastrofa, ako ne dođe do velikih vodnih katastrofa, ako ne dođe do velikih morskih katastrofa, ako ne dođe do velikih rečnih katastrofa, ako ne dođe do velikih jezerskih katastrofa, ako ne dođe do velikih podzemnih katastrofa, ako ne dođe do velikih nadzemnih katastrofa, ako ne dođe do velikih podvodnih katastrofa, ako ne dođe do velikih nadvodnih katastrofa, ako ne dođe do velikih podmorskih katastrofa, ako ne dođe do velikih nadmorskih katastrofa, ako ne dođe do velikih podrečnih katastrofa, ako ne dođe do velikih nadrečnih katastrofa, ako ne dođe do velikih podjezerskih katastrofa, ako ne dođe do velikih nadj

Veranova i Acina komisija

Hoće li jedna vladina Komisija rasvetliti nešto što država i njeni organi nisu mogli da rasvetle od, hajde da kažemo, 1994. do danas? Je li to pitanje čuvene "političke volje" ili pokušaj pranja biografija

U velikom zamahu, da ne kažemo "odisaju", nova vlast – tačnije: Aleksandar Vučić – rešila je da borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala pridruži i rasvetljavanje bolnih slučajeva iz mračne prošlosti: nerasvetljena ubistva novinara. Marketinška vrednost tog poduhvata vidljiva je odmah. Vlada je imenovala komisiju eksperata i specijalizovanih institucija za istraživanje ubistava novinara, na čelu sa Veranom Matićem iz B92; tu su još i gđa Ljiljana Smajlović iz Udruženja novinara Srbije (UNS), ljudi iz MUP-a (direktor policije i načelnik Uprave kriminalističke policije), predstavnik BIA i novinari bliski žrtvama iz Beograda i Jagodine. Otvorena je i mogućnost angažovanja stranih stručnjaka za naknadne analize i veštačenja. U mandat Komisiji stavljeni su slučajevi Dade Vujasinović, Slavka Ćuruvije i Milana Pantića iz Jagodine; kasnije su se pojavile ideje da se mandat proširi i na pokušaj ubistva Dejana Anastasijevića i na pogibiju 16 radnika RTS tokom bombardovanja 1999. Iz Komisije je prva izašla novinarka NIN-a Vesna Mališić (uvršćena kao bliska prijateljica Dade Vujasinović): ona kaže da je prva ideja bila da ta komisija bude nezavisna i međunarodna, ekspertska, koja bi analizirala postojeće rezultate i pritiskala vlast i institucije da to reše. Onda je postala vladina komisija, a Vesna Mališić kaže da se zaprepastila i rekla im da u tome neće da učestvuje.

Umesto Vesne Mališić, u Komisiju je pozvan predsednik Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS) Vukašin Obradović. Tu je došlo do određenih premišljanja, ali je Izvršni odbor NUNS-a većinom smatrao da Obradović treba da se angažuje, pa je on pristao da uđe. To se dade razumeti: u tim poslima bolje je biti unutra nego napolju.

Osnivanje te komisije naišlo je na različite reakcije. Pre svega, mnogima se nije dopalo to što je upravo Aleksandar Vučić dao svoj previšnji blagoslov tom poduhvatu: to je – s dobrim razlozima, uostalom – protumačeno kao pokušaj pranja biografije. G. Vučić bio je prvo žestoki radikal iz ergele Voje Šešelja, pa kao takav i ministar informacija 1998–2000. i autor čuvenog radikalskog Zakona o informisanju koji je ojadio mnoge, a posebno Slavka Ćuruviju, kao što nismo zaboravili (da ga nije ubilo u haustoru, bio bi zaglavio zatvor kao njegove kolege kojima je presudu za "širenje lažnih vesti" ekspresno potvrdilo veće Okružnog suda kome je predsedavala Nata Mesarović, koliko da se podsetimo). Branka Prpa, Ćuruvijina supruga, koja je preživela u haustoru tog 11. aprila 1999, kaže javno i više puta da je reč o gadostima i marketingu: država je, posle petooktobarskog prevrata, propustila da ubistvo Slavka Ćuruvije rasvetli, mada je tragova bilo i ima ih. Dodaćemo da vrana vrani oči ne vadi; ni tada, a bogami ni danas.

Tu se sad javljaju neki detalji na koje treba misliti u tom poslu. Pre svega, ta tri prva slučaja razlikuju se u velikoj meri; dva naknadna takođe – ako dođu u mandat komisije. U slučaju smrti Dade Vujasinović, nedopustivo traljavi kriminalistički, balistički i sudskomedicinski nalazi potpuno sprečavaju donošenje bilo kakvog relevantnog zaključka o tome je li reč bila o ubistvu ili o samoubistvu. Predmet je upropašćen odmah, u proleće 1994, i rekonstruisati se ne dade nikako. Komisija bi mogla da ukaže na krivce za tu traljavost i ništa više.

Kad je o Slavku Ćuruviji reč, mi od dokumenta SDB "Ćuran" iz 2000. godine do danas nismo doznali ništa, svim naporima države, BIA, policije i Specijalnog tužilaštva uprkos. Jedan je počinilac prepoznat, ali je ubijen decembra 2000; zna se ko je radio-vezom naredio prekid praćenja Slavka Ćuruvije i Branke Prpe

Radikalske đavolije

Da se podsetimo: 14. novembra 2004. generalni sekretar Srpske radikalne stranke Aleksandar Vučić trijumfalno je, svojim melodramatskim tenorom u drhtavom molu, na vanrednoj konferenciji za štampu saopštio da se dokopao "dokumentacije" Državne bezbednosti o "aktivnostima bezbednosno interesantnim protiv Srbije". Kao nosioce tih "aktivnosti" naveo je "lažne svedoke u Hagu", lažne svedoke ovde koji se "verovatno pripremaju da budu lažni svedoci i u postupku protiv gospodina Šešelja". A ko su "lažni svedoci"? Saradnici "obaveštajnih službi", "gospoda Dulović i Anastasijević", hvala na pitanju.

("VREME", PROLEĆE 2007)

Ali, srpski radikali ne bi bili srpski radikali kad ih stalno ne bi dirkao i izazivao njihov mali radikalski đavolčić od koga progovaraju na lakat i uopšte izvode razne izmotacije na sopstvenu štetu.

Tako je neizbežni Aleksandar Vučić jesenas, ničim izazvan (osim tim đavolčićem), osetio potrebu da bez pitanja javno izjavi da on zna ko je Dejanu podmetnuo tu bombu i da će to reći "za tri meseca". Ajde, dobro, makar nešto, makar i od njega. Prošlo je mnogo više od tri meseca, a Vučić nikako da se seti šta je obećao. Pre nekoliko dana, u "Poligrafu", kad su ga podsetili na to, Vučić je složio umilnu facu i izjavio da ima "istinite informacije", ali da neće da ih saopšti policiji, nego samo Dejanu Anastasijeviću u četiri oka. Možete misliti šta mu je Dejan poručio, posle svega; uostalom, bilo je po novinama i elektronskim medijima.

("VREME", GODINU DANA KASNIJE)

tog popodneva, ali se ne zna ko mu je to naredio; neko od svedoka-saradnika kaže da je čuo od nekog pokojnika da su ubili Ćuruviju, ali ne i Branku Prpu, pa dakle mogu da ubiju i Vuka Draškovića u Budvi, a da Dana preživi. I to je to. Svi akteri su sve vreme tu, čak i u BIA i natrag. Države i režimi odlaze i dolaze, ali Služba ostaje i to će teško da poremeti čak i Veliki Koordinator Vučić.

Ako misle da doznaju ko je i zašto ubio Milana Pantića u Jagodini 2001, moraće da pitaju bivšeg ministra unutrašnjih poslova Dragana Jočića na šta je mislio kad je javno izjavio da je Pantića trebalo samo opomenuti, ali da su izvođači radova preterali i ubili ga od batina. On, Jočić, valjda je znao o čemu govori; još ga niko nije pitao, koliko se zna.

Uzmimo da Komisija dobije mandat i za pokušaj ubistva Dejana Anastasijevića, našeg kolege iz "Vremena". Njemu su, aprila 2007, postavljene dve ozbiljne ručne bombe na sims; jedna je eksplodirala i Dejan i njegova supruga čudom su preživeli (20 cm od gelera do glava). U nelagodi koja je nastupila bilo je raznih tumačenja, osim Vučićevih (da je Dejan sam stavio bombe na sims); na primer, gđa Smajlović izvodila je teorije o tome da su, eto, albanski teroristi podmetnuli te bombe itd. Sada gđa Smajlović treba – ako tako bude – da istražuje pokušaj ubistva našeg kolege.

Što se predmeta Aberdareva tiče (16 poginulih u bombardovanju NATO), porodice već godinama traže odgovornost nadležnih ljudi iz Vojske koji da su znali šta će se desiti, a nisu postupili da ljude spasu. Dragan Milanović dobio je i odsedeo svojih deset godina, ali to je drugo. Možda ova Komisija – ako dobije mandat i za to – nešto i nađe, mada se ne nadamo.

Gde smo, dakle, sada sa tom komisijom? Hoće li ona da rasvetli ono što država i svi njeni organi i institucije do sada nisu? Bilo bi – ako ništa drugo – lepo od g. Vučića da nagovori predsednika Nikolića da ipak izrazi žaljenje zbog mučkog ubistva Slavka Ćuruvije; kad je mogao da ga nagovori da abolira Dragana Džajića radi spasa Zvezde, mogao bi i to. Možda bi im svima bilo malo lakše; nije tako teško reći "žao mi je Slavka"... Lakše se posle spava. ¶

MILOŠ VASIĆ

Veran Matić: Zašto sam tu

Na ideju o formiranju Komisije prvi put sam došao pre tri godine, posle razgovora sa komesarom za ljudska prava Saveta Evrope Hamarbergom, koji mi je govorio o asistenciji koju je Savet dao u razotkrivanju ubistva novinara gruzijskog porekla Gongadzea (ovih dana je jedna od presuda izrečena) u Ukrajini. Pomoć se ogledala u ekspertizi međunarodnih istražitelja koji su imali ekspertsku ulogu, ali i političku, jer se suđenje odvijalo pod pokroviteljstvom ugledne međunarodne institucije. Pošto mi je bilo jasno da u slučajevima ubistava Dade, Slavka i Milana nije samo važno da li imamo sposobne istražitelje, već i da li imamo političku rešenost i društvenu odlučnost, shvatio sam da je potrebno objediniti te snage i stvarati klimu koja bi pod stalnim pritiskom rezultirala razotkrivanjem ubica i njihovih nalogodavaca, i procesuiranjem i kažnjavanjem.

Prve predloge dao sam pre tri godine tadašnjem predsedniku Tadiću na jednoj konferenciji u Beogradu. Njemu se svidela ideja i ja sam je prosledio Mikiju Rakiću po njegovoj preporuci. Do osnivanja Komisije tada nije došlo bez nekog posebnog obrazloženja.

Istu ideju predložio sam Aleksandru Vučiću jer sam pretpostavljao da bi on mogao imati direktne motive da do razrešenja ubistava i dođe jer se jedno od njih dogodilo dok je on bio ministar informisanja. On je odmah prihvatio inicijativu i pre nekoliko meseci se krenulo sa stvaranjem Komisije. Njen prevashodni cilj vezan je za minimum koji može i mora takva komisija da odradi, a to je da uz otvoreni pristup svim dokumentima i dokazima, uz pomoć domaćih i stranih eksperata, javnosti da nepristrasan pregled o tome zbog čega do sada nije razotkriveno ko su ubice i nalogodavci i da istražnim organima stavi jasne okvire budućih istraga, kao i da iste prati i pomaže kroz javnu podršku i lobiranje, sve dok ne dođe do željenih rezultata.

Formirajući Komisiju bilo mi je jasno da nećemo moći da dođemo do konkretnih rezultata ako ne uspostavimo jasnu liniju koja povezuje političku volju/želju, obavezivanje, stručnu domaću i stranu ekspertizu, agregaciju svih zainteresovanih domaćih i stranih nevladinih i vladinih organizacija i njihovih energija i sposobnosti u jedinstvenom cilju. Naravno, jasno mi je bilo da mandat mora dati Vlada da bi se mogao dati nacionalni karakter sa ovlašćenjima i mogućnostima uvida u dokumenta koja nose različite oznake tajnosti, bez obzira da li je to potrebno ili ne. Takođe, bilo mi je jasno da moramo razdvojiti uloge: novinara, onih koji stvaraju klimu da do razrešenja dođe, ali koji će predstavljati i kontrolni mehanizam koji je vrlo dobronameran i u funkciji cilja, i istražitelja – vrhunskih profesionalaca u oblasti istraga, a sve upakovano tako da se u potpunosti poštuju regulative Zakona o krivičnom postupku, nezavisnost pravosuđa i da se rezultati rada ni na koji način ne kompromituju.

Svesni smo koliko je sve to komplikovano, ali cilj je veoma važan, i ubeđen sam da postoji vrednost zbog koje treba neki period našeg života tome da posvetimo.

Na primedbe da ovo nije posao novinara mogu da odgovorim da je jedan od najvažnijih poslova novinara da se otkriju ubice kolega. Ne u ulozi istražitelja, već kroz ulogu novinara, kroz istraživačko novinarstvo, kroz medijski pritisak, i kroz angažman u ovakvih institucijama.

Koliko god banalno izgledalo, slična primedba mi je postavljana kada smo pokrenuli akciju za preventivne preglede žena kada je reč o raku dojke. Digitalni pokretni mamograf je spasao živote desetinama žena. Kada je reč o inkubatorima, i to je bilo predstavljeno kao veliki skandal: zašto medij radi posao ministarstva zdravlja... Da mi nismo to uradili, Ministarstvo ne bi takođe. A posle godinu dana, samo u Institutu za neonatologiju, smrtnost beba do jednog kilograma smanjena je za 30 odsto. Naše najjače oružje je javnost, mogućnost da permanentno komuniciramo sa javnošću kroz naše medije i da upozoravamo na svaki mogući pokušaj zloupotrebe i opstrukcije, ali i za pružanje snažne podrške svima koji budu učestvovali u ovom procesu.

Foto: Igor Salinger/aermedia.com

Sudbina Jata, opet

Let i puzanje

Stekao se utisak da u samom Jat ervejzu niko ili nema dugoročni plan ili ne sme ili ne ume da ga nametne i sprovede i da niko ne zna "kud plovi ovaj brod" sa jedinim ciljem da plovi, tj. leti još malo

Svekolika javnost, zainteresovana što iz patriotskih, nacionalnih ili egzistencijalnih razloga za sudbinu srpske nacionalne avio-kompanije jugonostalgičnog naziva Jat ervejz (Jat Airways) učinilo se da može da odahne: prošli petak sastala se radna grupa Vlade Srbije koja je oformljena da nađe rešenje za Jat ervejz i posle sastanka smo – preko dobro obaveštenih medija, među kojima prednjače "Večernje novosti", nekad i *pre roka* – čuli da je rešenje nađeno. Kako – lako: 739 zaposlenih, od toga 156 pilota i kopilota i 200 članova kabinskog osoblja, čitaj stjuarda i stjuardesa; razlika od 600 zaposlenih u odnosu na sadašnje stanje neće biti rešena otkazima već suptilno: motivacijom za dobrovoljni odlazak. Jat ervejz će leteti ka 33 destinacije u 22 države. Poslovni prihod od prevoza nekih milion i po putnika (povećanje od 11 odsto) iznosiće 16,2 milijarde dinara, ali ukupan gubitak je planiran na 15 miliona evra, duplo manje nego u prošloj godini. "Od aprila kreće restrukturiranje kompanije u svim segmentima. To znači smanjenje broja zaposlenih i troškova, ali i izmene ugovora sa Jat tehnikom, Su-portom i Jat keteringom." U planu spasa nacionalne kompanije je i iznajmljivanje četiri mlazna aviona "erbas" A319 sa 134, odnosno A320 sa 164 sedišta i dva manja turbopropelerska ATR72-500 za regionalni saobraćaj, koji bi prema planu trebalo da se pojave na linijama Jat ervejza već od juna.

Tokom prethodnih godina bilo je mnogo najava i mnogo manje, nazovimo to tako, polupokušaja restrukturiranja Jat ervejza. Većina je počela i završila se izjavama resornih ministara; pod firmom "transformacije", "korenitih promena" i "smanjenja broja zaposlenih" vršena je dekompozicija (pojednostavljeno rečeno – čerupanje) nekada ogromnog sistema, izdvojeni su Jat ketering, Jat tehnika, Su-port, Jat (danas SMATSA) pilotska akademija, aerodromi u Podgorici i Tivtu, hiljade kvadrata poslovnog prostora... Raspisana su i dva tendera koja nisu uspela: na prvom je ponuđena prodaja 51 posto kapitala za 51 milion evra a na drugom ni dan-danas nije sasvim jasno šta je tačno ponuđeno opisom "izbor investitora zbog zajedničkog ulaganja u novo privredno društvo za obavljanje javnog prevoza u vazdušnom saobraćaju". Jat ervejz je ostao državni, stekao se utisak da vlasnik tj. država ili neće ili ne ume ništa da uradi sa avio-kompanijom osim da kao po navici upumpava oko 30 miliona evra godišnje da se "zakrpe" gubici koji su nastali u najširem smislu (ne)činjenjem upravo te iste države. Ljudi koji se bave vazdušnim saobraćajem skreću pažnju da Jat ervejz kao nacionalna avio-kompanija ne može da se gleda izolovano, već isključivo u okviru sistema avio-saobraćaja na nivou države, koji u osnovi čine Jat ervejz, Aerodrom "Nikola Tesla" – Beograd, Jat tehnika, Direktorat civilnog vazduhoplovstva (DCV) i kontrola leta (SMATSA – Serbia and Montenegro Air Traffic Services Agency). Pored njih tu su i firme poput Jat keteringa, Su-port za opsluživanje letova, Aerodrom "Konstantin Veliki"

Zvanično

Neposredno pred zaključenje broja, u redakciju "Vremena" je stigla potvrda od PR službe Jat ervejza da je kompanija predložila, a radna grupa Vlade Srbije prihvatila plan u okviru kog će biti iznajmljena četiri aviona erbas A320 i dva ATR-72. "Vremenu" je potvrđeno i da se trenutno saobraćaj obavlja sa sedam aviona, kao i da to uzrokuje ukidanje linija i/ili smanjivanje frekvenci. Jat je prevezao 1.364.272 putnika u 2012, što je za 12 odsto više nego 2011. Trenutno, srpska nacionalna avio-kompanija ima 1138 zaposlenih.

u Nišu, NIS kao dobavljač goriva... Suma sumarum, okvirno oko 4000 zaposlenih, uglavnom visokoobrazovanih sa međunarodno priznatim licencama – statistika kaže i još četiri puta toliko članova njihovih porodica – i u tome upravo leži odgovor na pitanje da li državi Srbiji treba ili ne treba nacionalna avio-kompanija.

DRŽAVNO SIROČE

Udeo Jat ervejza u domaćem tržištu bio je ne tako davno više od 60 posto, sada je nekih 30 procenata, ali je i dalje najveći jedinstveni učesnik u sistemu avio-saobraćaja u državi i veliko je pitanje kako bi i u kojoj meri sistem funkcionisao bez nacionalne kompanije. Ono što je izostalo, smatraju ne samo u Jat ervejzu, jeste koordinisan pristup države celoj industriji a ne pojedinačno njenim segmentima. Jat ervejzu je sve samo ne pomogla nagla deregulacija saobraćaja, odnosno "izdavanje dozvola šakom i kapom ko i koliko hoće", u nadležnosti DCV, za šta je imenom i prezimenom uglavnom zamerano sada već bivšem direktoru Nebojši Starčeviću i njegovoj očito veoma dobroj sposobnosti plivanja u političkim i kadrovskim vodama, koji je nekad i sam bio prvi čovek Jat ervejza. Samostalni sindikat saobraćajnih pilota Srbije je u otvorenom pismu predsedniku, premijeru i vicepremijeru – vapaju da država nešto uradi – naveo da je "neodgovornom politikom izdavanja dozvola naneta šteta od 70 miliona dolara godišnje". Prošla godina je završena sa preko 5,5 milijardi dinara duga prema Aerodromu "Nikola Tesla", SMATSA, Jat tehnici, DCV, NIS, Delta đeneraliju.

Ispod površine stekao se utisak da u samom Jat ervejzu niko ili nema dugoročni plan ili ne sme ili ne ume da ga nametne i sprovede i da niko ne zna "kud plovi ovaj brod" sa jedinim ciljem da plovi, tj. leti još malo. Dok može. Činilo se da može bar onoliko koliko ministri mogu da najavljuju restrukturiranje, smanjenje broja zaposlenih i kupovinu novih letelica. U međuvremenu, tokom letnje sezone u kojoj Jat ervejz održava i redovan linijski i čarter saobraćaj, flota od – na papiru – 10 boinga 737-300 i četiri regionalna ATR 72 nategnuta je do maksimuma i svako "ispadanje" aviona iz saobraćaja je za posledicu imalo velika kašnjenja od po nekoliko časova u redovnom saobraćaju. U čarter letovima beležena su još duža zadržavanja.

Početkom ove godine situacija sa flotom postaje još katastrofalnija: zbog nedostatka aviona Jat ervejz na tradicionalnim linijama ka Stokholmu i Kopenhagenu leti samo jednom nedeljno, uvodi se i vezani let, smanjuje se broj letova za Berlin i Milano. Za to vreme Turkiš erlajns najavljuje dva leta dnevno za Istanbul, počinje da leti i turski Pegazus, niskotarifni Izi džet najavljuje liniju Beograd–Milano, a Viz er ima bazu u Beogradu i leti na čak 14 destinacija iz glavnog grada Srbije. Čak i unapred planirano izdvajanje jednog ATR 72 za "predsednički čarter", odnosno posetu predsednika Tomislava Nikolića Crnoj Gori, prouzrokovalo je domino efekat kašnjenja na drugim letovima.

Prema podacima "Vremena", od devet Jatovih i jednog iznajmljenog boinga 737-300 bar tri su već prizemljena, od kojih je jedan (jedan od dva koji je od 1992. do 1997. bio "zarobljen" u Turskoj) bez motora, unutrašnjosti, nekih delova i veliko je pitanje da li će ikada poleteti; još četiri aviona su ili već na radovima (tzv. C pregled i motori) koji traju po nekoliko nedelja, čak i meseci, ili će morati na radove najkasnije do početka letnje sezone, dok dva boinga 737 mogu da "izguraju" letnju sezonu bez dodatnih ulaganja. Od četiri ATR 72 dva su prizemljena, uključujući i jedan iznajmljen avion koji ne leti više od dve godine i treba mu "raditi" i motore i veliki C pregled u vrednosti od skoro dva miliona dolara – preko cene zakupa koja se plaća. Početkom ove godine odobreno je 10.000.000 dolara kredita, od čega je pola namenjeno za namirivanje NIS-a a druga polovina za bar deo potrebnih radova na avionima. Ilustracije radi, C pregled (tj. radovi) na boingu 737-300, obavezni svakih godinu i po, koštaju oko 400.000 dolara, dok je po motoru potrebno izdvojiti 1,5 miliona, koliko staje i najsloženiji D pregled.

RADNA GRUPA ZA ŠTA

Sa gubicima od oko 30 miliona dolara na godišnjem nivou, floti na zemlji, ili uskoro na zemlji, nikad realizovanim ugovorom sa Erbasom koji se vuče od 1998. godine bez ikakve vizije i sa još manje odlučnosti u poslednjih desetak godina da se stanje u državnoj avio-kompaniji – ili celoj industriji vazdušnog saobraćaja u širem smislu – korenito promeni, Vlada Srbije je 16. novembra prošle godine formirala desetočlanu radnu grupu "za analizu stanja i pripremu predloga mera za stabilizaciju i oporavak Jat ervejza". U radnu grupu su uključeni, što po stručnoj, što po stranačkoj liniji, ljudi iz Ministarstva finansija (Mlađini) i privrede, Ministarstva infrastrukture i energetike (Mrkini) i ljudi iz vazdušnog saobraćaja: Nenad Mijailović, pomoćnik ministra

Jat tehnika: pola-pola

Jat tehnika, nekada u sastavu JAT-a a danas samostalno preduzeće u državnom vlasništvu, prvi put je prošle godine pružila više usluga trećim licima u odnosu na domaću avio-kompaniju. Generalni direktor Srđan Mišković kaže za "Vreme" da je od nekih 30 miliona evra prometa ("u blagom smo plusu, ne znamo još koliko tačno") 53 odsto posla bilo za inostrane klijente: Jet2.Com, Europe Airpost, Transaero... Mišković je potvrdio da su dobijeni sertifikati za linijsko održavanje i Erbasovih aviona A319/A320/A321 što će skoro duplirati potencijalno tržište na kome će Jat tehnika ponuditi svoje usluge. Jat tehnika je do sada održavala boinge 737 svih varijanti, ranije i 727 i DC-9 i ATR42 i 72.

Foto: © Udo Haafke/www.die-fotos.de

JAT: Pola veka putničkih mlaznjaka

Od karavele do ničega

Dva puta brža od tadašnjih "konvera" i sa dva puta više sedišta, uz elegantne linije i prefinjenost koja se valjda podrazumeva uz pridev francuska – nije za čuđenje što je "karavela" osvojila i putnike i JAT čim se pojavila, pre tačno pola veka

Prvi mlazni avion Jugoslovenskog aerotransporta možda je u odnosu na današnje bio skučen, sa po četiri sedišta u redu, i bučan i neekonomičan, ali tog ponedeljka 21. januara 1963. svečanim dočekom "karavele" YU-AHA, nazvane *Dubrovnik*, počeo je period vrtoglavog razvoja vazdušnog saobraćaja u SFRJ. Do kraja godine stigle su još dve "lepotice neba" i odmah preuzele skoro sve međunarodne linije – Pariz, London, Rim, Frankfurt, Minhen, Cirih, Beč, Prag i Kairo, uz uvođenje letova za Varšavu, Kopenhagen, Atinu i Bejrut. Sledeće godine, zahvaljujući impulsu koji je dala mlazna avijacija, otvaraju se novi moderni aerodromi u Beogradu, Zagrebu i Dubrovniku, godinu dana ranije otvoren je i Titograd, a do kraja decenije aerodrome su dobili i Priština, Mostar, Split, Zadar i Sarajevo. Do juna 1969. godine isporučeno je ukupno sedam "karavela". Već 1965. godine JAT premašuje tada rekordnih pola miliona putnika godišnje, a 1969. prevozi 880.000 putnika. Čarima mlazne avijacije – ili benefitima, svejedno – nije odolelo ni RVIPVO koji je nabavio jednu "karavelu" za prevoz druga Tita i ostalih visokih državnih funkcionera. Korišćena je u 675. eskadrili (tzv. SIV-ovoj, po Saveznom izvršnom veću, kako se onda zvala vlada) sve do 1979. Istovremeno sa isporukom poslednje "karavele", Jugoslovenski aerotransport uvodi u upotrebu novi, savremeni mlazni avion "daglas" DC-9.

Prvi primerak je bio iznajmljen od Alitalije i od milja među posadama prozvan "Diki" (zbog registracije I-DIKY). Sledeće godine

finansija i predsednik radne grupe, Vladimir Ognjenović, direktor Jat ervejza, prof. Velimir Radosavljević, direktor Aerodroma "Nikola Tesla", kpt. Velibor Slavuj, pilot Jat ervejza, Mišela Nikolić, pomoćnik ministra finansija, Vladimir Ilić, šef kabineta premijera, Velibor Vukašinović, predsednik Udruženja vazduhoplovne industrije Srbije, Nebojša Starčević, tadašnji direktor DCV, i kpt. Vladimir Banjac, koga je zamenio novopostavljeni pomoćnik ministra infrastrukture za vazdušni saobraćaj Milutin Popović u statusu potpredsednika.

Čim je radna grupa formirana, do nje je došla ponuda Erbasa za izmenu ugovora iz 1998. za nabavku osam aviona A319, tada ukupne vrednosti 580 miliona dolara. Podsetimo, Erbas je u martu prošle godine u pomalo neočekivanom maniru za proizvođača aviona, skoro pa u formi javnog upozorenja Vladi Srbije, 22. marta saopštio da je "spreman da napravi dogovor koji bi bio mnogo povoljniji za Jat ervejz i Srbiju u pogledu cene, broja aviona, isporuke i finansiranja" uz konstataciju da "nažalost, do danas nije došlo do početka pregovora (...) mada je sa Airbusove strane pismeno davana inicijativa" i da se "Airbus odlučio da 30. marta prestane sa daljim pokušajima rešavanja tog problema". Prema tada dostupnim informacijama – a situacija se nije ni do sada bitno promenila – evropski proizvođač svoja prava u slučaju nemogućnosti da se dogovori sa državom Srbijom zatražio bi pravnim putem, međunarodnom arbitražom. Pojednostavljeno rečeno, zadržao bi onomad uplaćenih 23,5 miliona dolara uz obaveze države Srbije da plati penale od približno isto toliko. Iz kabineta bivšeg premijera Mirka Cvetkovića odgovor je Erbasu upućen na sam dan isteka roka, faksom, na srpskom jeziku, i očekivano ništa konkretno nije rečeno. Kupljeno je još vremena do izbora i stvar je prebačena na novu vladu, koja je, moglo se neformalno saznati, "tražila vremena da se malo konsoliduje i sagleda situaciju" i, očigledno, dobila malo vremena.

Avioni i milioni dolara

	putnika	*cena*
Airbus A319	124–156	83,6
Airbus A320	150–180	91,5
Airbus A319neo	124–156	92,1
Arbus A320neo	150–180	100,2
Boeing 737–700	126–149	74,8
Boeing 737–800	162–189	81,9
Boeing 737 MAX7	126–149	82,8
Boeing 737 MAX8	162–189	100,2
Bombardier CS100	110–125	62
Bombardier CS300	130–150	71
Embraer 190	94–114	45,1
Embraer 195	106–122	47
Suhoj Superjet 100	87–108	35,4

IZVOR: BOEING, AIRBUS, BOMBARDIER, EMBRAER, SUPERJET INTERNATIONAL, REUTERS

ULETANJE EVROPE

Prema informacijama iz sredine novembra, nova-stara ponuda uključuje četiri erbasa A320-200 (iako su neki odmah povikali "*a zašto ne A320neo?*") ukupne

JAT kupuje pet "devetki". Pored JAT-a, DC-9 u različitim varijantama, uključujući i produženi "super 80", odnosno MD-82, koristio je i ljubljanski Ineks adria aviopromet i malo poznata zagrebačka Pan adrija. Iste godine, sa jednim iznajmljenim četvoromotornim dugoprugašem boing 707, JAT uvodi interkontinentalni saobraćaj. Za iseljenike je prizor boinga sa jugoslovenskom zastavom na repu imao pored saobraćajnog i poseban emotivni značaj kao simbol veze sa maticom. Interkontinentalni saobraćaj održavan je do 1992. godine na letovima do Australije (Sidnej, Melburn), SAD (Njujork, Čikago, Los Anđeles, Pitsburg, Detroit) i Kanade (Melburn, Toronto, Montreal, Vankuver). "Sedamstosedmicu" sredinom osamdesetih zamenjuje širokotrupni DC-10 sa 282 putnička mesta.

Posle sankcija UN 1992, osim linije za Kinu, interkontinentalni saobraćaj nikad nije obnovljen, uprkos brojnim najavama. Već 1973. godine JAT ima trinaest "devetki" i one će do dolaska boinga 737 ostati okosnica evromediteranskog saobraćaja. Četiri boinga 707 doprinela su da JAT po prvi put nadmaši dva miliona prevezenih putnika. U svom zenitu, JAT je imao četrnaest letova dnevno za SAD, da bi ih 1990. smanjio na dvanaest uz, ilustracije radi, neto prihod od 65.000.000 dolara samo na tom tržištu. Za srednje destinacije, kako po pitanju udaljenosti tako i po broju putnika, JAT je nabavio devet aviona boing 727. Kako ga za "Vreme" opisuje Zoran Modli, medijski verovatno najpoznatiji pilot ovog tipa, "u to vreme 727 bio je u svetskom trendu: tročlana posada, kapacitet 167 putnika, nedostižna brzina od 965 km/h i impozantan dolet od 4000 kilometara". Zbog ocene da su nerentabilni kao, uostalom, i preostale "devetke" i jedini DC-10, poslednja dva 727, "mada u punoj snazi, zauvek su prizemljena u proleće 2005. godine. Time je zaključena tri decenije duga romansa aviona koje su voleli i piloti i stjuardese, a naročito putnici", sa setom zaključuje Modli uz pošalicu kako "s tri motora i sa tri pilota, nemaš jedan – već devet života". Sredinom osamdesetih JAT je postao prva avio-kompanija u Evropi koja je u svoju flotu uvrstila novu verziju 300 najprodavanijeg putničkog aviona na svetu boinga 737 i on i danas čini okosnicu flote sada srpske nacionalne avio-kompanije. Krajem osamdesetih slovenački Adrija ervejz nabavlja tada tehnološko čudo – erbas 320. U drugoj polovini devedesetih, u tada još uvek zajedničkoj državi, poleće i Montenegro erlajns, kompanija koja danas ima tri nova embraera i pet nešto starijih fokera. Individualni čarter letovi – odomaćenog naziva privatni ili VIP – specijalnost su beogradskih avio-kompanija Prins eviejšn i Er pink, sa zavidnom flotom poslovnih mlaznjaka.

Pregled poluvekovne istorije civilnog vazdušnog prevoza na ovim prostorima bio bi nepotpun da se ne pomene Aviogeneks, osnovan krajem šezdesetih kao čarter kompanija sa osnovnom namenom da prevozi Jugotursove putnike, prepoznatljiv po crvenim repovima prvo tupoljeva a potom i boinga 727 i 737. Pred sam kraj nekadašnje federacije, poletela je Kroacija erlajns, danas respektabilan *zračni prevoznik* i član Star alijanse sa dva iznajmljena aviona od Adrije a u Makedoniji su osnovani Paler i Avioimpeks sa takođe iznajmljenim avionima, koji su nažalost ostali upamćeni po dva tragična udesa. ¶

I. S.

vrednosti "između 170 i 180 miliona dolara, koji bi bili isporučeni 2015", a u međuvremenu bi evropski proizvođač "pružio pomoć" u iznajmljivanju preko potrebnih aviona za sezonu.

Razvoj situacije koji u prvom planu ima iznajmljivanje četiri erbasa i dva ATR72-500, kao uvertiru za kasniju nabavku aviona ovog tipa i naslanja se na poslovni plan Jat ervejza koji je na radnu grupu donet iz same kompanije, od strane pomoćnika za vazdušni saobraćaj u prošli petak predstavljen je kao *de facto* konačan i usvojen. Sa druge strane, Popoviću je od članova grupe prebačeno ishitreno istupanje u medijima uprkos zaključku da to radi isključivo Vladina pres služba. Na stranu to što se biznis plan za tekuću godinu usvaja u februaru, a pravi ga menadžment avio-kompanije koja je u proteklih deset godina "pojela" – pod raznim direktorima i rukovodstvima – po gruboj proceni između 200 i 300 miliona dolara državnih para.

Potpisniku ovih redova je skrenuta pažnja da se "stiče utisak da se dešavaju neke aktivnosti koje nemaju veze sa Radnom grupom, bez obzira na stvaranje privida u javnosti da Radna grupa priprema mere", kao i na jedan "detalj" koji je isplivao u Rotšildovoj analizi ugovora iz 1998. po kome veliki deo (85 posto) obaveza Srbije treba da bude *offset* aranžman sa srpskom namenskom industrijom, "u čemu je i državni interes i zakonsko pravo da se insistira pri eventualnoj reviziji ugovora".

Veoma je upitno koliko je vremena i novca potrebno da se uvede novi tip aviona u saobraćaj, kako tehnički tako i logistički i pravno-regulativno. Ilustracije radi, školovanje jednog kapetana za novi tip aviona iznosi i do 50.000 dolara a tokom sezone je potrebno imati bar četiri do pet letačkih posada (pilot+kopilot) po avionu. Iz Erbasa su se potrudili da stave do znanja da bi Jat u okviru ugovora o nabavci aviona mogao i unapred da školuje posade za ove koje bi u međuvremenu unajmio, i to za manje od dva meseca. Ovde treba primetiti i da je Jat tehnika, koincidentno ili ne, od ove godine osposobljena za održavanje Erbasovih tipova A319/A320/A321 (v. antrfile).

Da Erbas pravi odlične i tehnološki veoma napredne avione, verovatno niko ne može da spori. Kao što ih, uostalom, pravi i američki Boing, brazilski Embraer ili kanadski Bombardjer, da ne nabrajamo dalje. Pri konačnom izboru proizvođača i tipa ne presuđuje samo kvantitativna vrednost – koliko avion može poneti putnika ili kojom brzinom leti – već da li je to ono što korisniku, avio-kompaniji, treba da ostvari svoju viziju i misiju, kakva god bila. Kako stvari stoje, čini se da država Srbija svojoj nacionalnoj avio-kompaniji bezmalo na klocnama želi nove avione i to sa logom proizvođača iz Tuluza, grada iz koga je pre tačno pola veka doleteo prvi putnički mlazni avion na ove prostore. Ono što tek treba da pokaže jeste da zna šta želi sa njima, da ima viziju da dokaže da ume da je sprovede. ¶

IGOR SALINGER

Drugi svetski rat i mir Mirka Tepavca

"Kad čovek čudom ostane živ, nekada zažali što nije na vreme umro. A tada nisam – kao deset godina ranije pred neprijateljskim islednicima – mogao da kažem: 'Neću da odgovaram na vaša pitanja', jer preda mnom ovog puta nisu bili moji krvnici, nego moji ratni drugovi"

U izdanju zagrebačke izdavačke kuće "Razlog", u decembru 2012. godine su objavljeni autobiografski zapisi Mirka Tepavca pod naslovom: *Moj Drugi svetski rat i mir*. Svojim ratnim drugovima poznat po nadimku Beli, Mirko Tepavac je nakon Drugog svetskog rata zauzimao visoke pozicije u strukturi socijalističke Jugoslavije. Vrhunac karijere bilo je vođenje spoljne politike Titove Jugoslavije, kada je u periodu od 1969. do 1972. godine bio državni sekretar SFRJ za spoljne poslove. Ovu poziciju je napustio svojom voljom zbog neslaganja s Titovim obračunom sa srpskim liberalima, nakon čega je i isključen iz partije.

Četrdeset godina nakon razlaza s Titom i sedamdeset godina nakon što se učlanio u Komunističku partiju Jugoslavije, odlučio je da objavi sećanja o ratu. Svoje zapise podelio je u dve celine. U prvom delu koji je naslovljen: "O ratu posle rata – autobiografski zapisi", nalaze se autorova sećanja na događaje uoči, tokom i neposredno nakon Drugog svetskog rata. Druga, mnogo kraća celina, sadrži opis i komentare Mirka Tepavca na formiranje posebne komisije Komunističke partije Jugoslavije, koja je 1952. godine trebalo da ispita Tepavčevo držanje u ustaškim zatvorima tokom rata.

CELINA

Prvi deo knjige mogli bismo da podelimo na pet tematskih celina smeštenih u osam relativno kratkih poglavlja. U prvoj se opisuje život u međuratnom Zemunu, naročito u periodu koji je neposredno prethodio ratu. Kroz anegdote iz svog i života svojih drugova Branka Abafija, Ljube Ljubinovića i Branka Pešića, Tepavac daje sliku političkih odnosa i političkih procesa u predratnoj Jugoslaviji. Naročito je zanimljiv i koristan deo kojim se otkrivaju ideološki polovi i borbe u Kraljevini, kao i posledice s kojima je mlad čovek poput Tepavca morao da računa ukoliko je želeo da otvoreno zagovara ideje komunizma, koje su njemu i mnogima u njegovom okruženju bile zavodljive.

U drugoj celini prvog dela knjige dati su opisi zemunskih prilika na početku okupacije zemlje i odlaska Mirka Tepavca u partizane, te povratak u Zemun već u novembru 1941. i akcija koje su skojevci sprovodili sve do leta 1942. godine. Ovaj deo sadrži opise pojedinih aktivnosti partizanskih jedinica na Kosmaju, kao i otpor komunističkih aktivista u Beogradu. Kasnije značajna imena poput Koče Popovića, Blagoja Neškovića, Spasenije Cane Babović ili Mitre Mitrović, našla su mesto u Tepavčevim sećanjima o akcijama protiv nacista u Beogradu. Date su slike hrabrosti i kukavičluka, odvažnosti i strepnji. Deluje kao da su ljudi i događaji u Tepavčevoj knjizi opisani realno, bez naknadno kićenih osobina.

Treća tematska celina prvog dela knjige je upečatljiva i teška. Sadrži precizne opise hapšenja i mučenja koje je Tepavac doživeo najpre u zatvoru u Zemunu, potom u ustaškim zatvorima u Vukovaru i Sremskoj Mitrovici. Suočen s metodama mučenja šire poznatih ustaških komandanata poput Nikole Francetića i Viktora Tomića, autor detaljno opisuje svoje držanje tokom čitavih godinu dana. Svaki dan je bilo mučilište suočavanja sa smrću.

"Vezuju mi ruke lisicama. Vezuju i noge. Onda između vezanih ruku i nogu protur gvozdenu šipku, pa na metar jedan od drugog približe dva pisaća stola, tako da nepokretno telo visi između njih. Kad me Francetić umori od udaranja po prstima i tabanima, onda, za promenu, ponovi vešanje sa licem i stomakom nadole... Tabani i prsti su u tom položaju nepomični, i kad se u prekidima ohlade, izbezumljujuće su bolni na ponovne udarce. Tako do besvesti."

Posle godinu dana prebijanja i mentalne torture, Tepavac je pušten na slobodu, a da nije odgovorio ni na jedno pitanje koje su mu postavljali ustaški islednici. Takvim držanjem spasao je živote mnogim komunistima, a pre svega Marku Nikeziću Cvikerašu, koji je u dužem vremenskom periodu bio glavna ličnost na poternici zemunskih ustaša. Znajući gde se skriva u Zemunu, sa kojim ljudima je i na koji način povezan, Mirko Tepavac Beli je delovao tako da nikada i ni pod kojim uslovima ne učestvuje u izdaji svojih drugova. Misao da bi takva izdaja značila njegovu pravu smrt, održala ga je u životu, uprkos strašnim mučenjima. Takvim delanjem Tepavac se izdvojio kao izuzetna ličnost naše istorije – prava moralna veličina.

RATOVANJE

Po izlasku iz sremskomitrovačke kaznione, Tepavac je uz asistenciju Šoti Pala prešao u Bosnu u sastav vojvođanskih udarnih bataljona u Semberiji. Ovaj deo knjige je najobimniji, sadrži pregršt anegdota iz rata, od priča koje se odnose na ratne okršaje sa Nemcima do slikovitih opisa života partizana po vrletima istočne Bosne i Crne Gore tokom rata. To su opisi surove borbe protiv okupatora i teškog života učesnika Narodnooslobodilačke borbe u kojoj je svaki naredni trenutak nosio moguću smrt. Date su slike ubijanja i slike svakodnevnog zaborava da je čovek živ.

Ova celina u knjizi svoj epilog ima u kretanjima partizanskih jedinica iz predela istočne Bosne, preko Loznice, Obrenovca, Bežanijske kose ka Beogradu i Tepavčevom rodnom Zemunu, gde nakon

ISKUSTVO: Mirko Tepavac
Foto: Vreme

skoro dve godine uspeva da, ovog puta u oslobođenom gradu, pronađe svoju porodicu. "Naš stan, na drugom spratu – napušten i otvoren! Vetar i promaja pomeraju vrata i razbijene prozore. Sa baterijskom lampom idem iz prostorije u prostoriju, zovem... Nikoga. U celoj zgradi nikog živog, rodni dom – pust." Mati je bila u lagumu: "Na moje dozivanje, odazivaju se bojažljivi glasovi u skloništu. Iz žamora uznemirenog sveta, izdvaja se jedan glas, kojem je moj glas nepogrešivo poznat... 'Mirko, sine'!"

Oslobođenje zemlje je donelo nove probleme, koji su se pre svega ogledali u načinu organizacije i delovanja nove vlasti. Tepavac je dobio posebna zaduženja u Pokrajinskom komitetu Vojvodine. Na ovom mestu smo u prilici da čitamo autorova sećanja na odnose među ljudima neposredno nakon rata. Posebno duhovit i uverljiv deo odnosi se na opise ličnosti koji su pričajući svoje ratne priče uveličavali i ulepšavali događaje, nameravajući da na osnovu takvih priča sebi obezbede uticajniju poziciju u novom sistemu. Ovo je sjajno mesto Tepavčeve knjige o tzv. posleratnim junacima, koje npr. jasno asocira na "junake" Ćopićeve Osme ofanzive, ali i na slične "junake" bilo koje velike promene u istoriji čovečanstva.

Na samom kraju prvog dela knjige nalazi se celina koju je autor naslovio: "Sedam tužnih slika". U njoj se daje sedam priča o karakteru čoveka koji je svoj stav prema Mirku Tepavcu gradio na osnovu postojanja ili odsustva pozicije autoriteta sa koje je Tepavac delao. To je posebno zanimljiv deo o odnosu dvojice vršnjaka koji otkriva sve slabosti autoritarnih tipova ličnosti. Ranjivi gimnazijalac Mirko Tepavac bio je meta kada je kao mlad zanesenjak promovisao komunističke ideje u Zemunu, da bi kao visoki funkcioner socijalističke Jugoslavije od istog čoveka bio preklinjan za pomoć i pravdu. Poslednja od sedam tužnih priča čini niz zaokruženim, jer se u njoj opisuje isti taj čovek koji nakon razlaza Tepavca s Titom zaključuje da Tepavac više ne zaslužuje ni pozdrav na ulici.

SUMNJE

Drugi deo knjige je samo posredno vezan za Tepavčeva sećanja iz Drugog svetskog rata, ali predstavlja zaseban motiv. Krajem 1952. godine formirana je posebna komisija, čiji je osnovni cilj bio da proveri da li se Mirko Tepavac zaista časno držao u ustaškim zatvorima u Drugom svetskom ratu. Ispripletenost interesa, prilika za strašnu arbitrarnost i selektivnost u okviru odlučivanja u Komunističkoj partiji i službama bezbednosti stvarali su uslove za lične obračune s pojedincima na osnovu konstruisanih optužbi. Upravo to je bio slučaj kada je Tepavac krajem 1952. godine višednevno ispitivan od članova Komisije: Miloša Minića, Slobodana Penezića Krcuna, Spasenije Cane Babović i Ise Jovanovića.

Iako je rad ove komisije prekinut, jer je zaključeno da nema osnova za sumnju u pogledu držanja Mirka Tepavca u ustaškim zatvorima u Zemunu, Vukovaru i Sremskoj Mitrovici, najbolju dijagnozu stanja sistema u ovom periodu autor daje kroz rečenice Slobodana Penezića

Odlomci...

ZEMUN – POČETAK RATA

Ponovo sam u Zemunu. Zora, 6. april 1941. godine. Budi nas zloslutna buka bombarderskih eskadrila. Pojurimo prema prozorima; mnogo ih je, nailaze u jatima, srebre se na prvom jutarnjem suncu, izgledaju kao igračke. U rat do sinoć niko nije verovao, čak ni mi koji smo govorili da je neizbežan.

Ubrzo iz Beograda nailazi zaplašena, zaprašena gomila sveta sa decom, zavežljajima, korpama, mnogi zavijenih i krvavih nogu i glava.

Bolje rat nego pakt!, mislim, sad je došao da prebroji svoje pristalice. Strah kao da se još ne oseća, samo početak nečega sudbinski velikog i neopozivog. Pominje se, ali ne sa mnogo vere, da će Sovjetska Rusija krenuti da nas brani. Neko viče: "Vojvoda Pećanac napreduje prema Sofiji."

Malo ko veruje, ali nada je potrebnija nego istina...

ODLAZAK U PARTIZANE

Tada sam saznao, i nikada nisam zaboravio, da je cilj nedeljiv od sredstava kojima se borba služi. I kada god je kasnije ta "moja borba" tražila, nametala i pravdala drugačija sredstva, koja su se nekada prelamala i nad mojom glavom, ona ipak nije obesnažila osnove na kojima je jedino mogla da bude velika i uspešna. Treznio sam se, ali se nisam pokolebao, pogotovo nisam pomišljao da odustanem! Ni svojim, ni tuđim postupcima u tome vremenu, danas ne bih pripisivao apsolutnu čistotu i neporočnost. Tvrdim samo da tada, ni drugi, ni ja sam, nismo morali da činimo i govorimo bilo šta što bi bilo suprotno ljudskoj, patriotskoj i boračkoj savesti.

BEOGRAD – KRAJ SEPTEMBRA 1941.

Boravim već nekoliko dana u Beogradu po kurirskom zadatku. Izlazim iz Nušićeve ulice na Terazije. Zaprepasti me neočekivani prizor: red obešenih ljudi na železničkim tramvajskim stubovima!

Malaksalost u nogama. Već sam pomalo navikao na ratne prizore, a opet toliko uzbuđenje! Prolazim kao i ostali, prividno mirno kao da sam to već video, ne zaustavljam se kao ni ostali. Ipak prelazim pogledom preko svakoga od njih.

Prepoznajem, na jednom stubu obešenog sredovečnog čoveka koji je pre desetak dana došao u naš Kosmajski odred, sa kojim sam svoje "*gojzerice*" zamenio za njegove cipele, koje imam na nogama.

On, međutim, sada visi bos.

HAPŠENJE – 12. AVGUST 1942.

... Toga je dana u Zemun stigla ekipa zagrebačke ustaške policije, iz sastava "Pokretnog prekog suda" i odmah, da bi imali od čega da počnu, naredili da se privedu svi koji su tih dana bili hapšeni pa pušteni pošto nisu bili ozbiljnije terećeni ili nisu ništa priznali...

...Grabe me, odvode u jednu prostoriju na spratu. Da više ne bude nikakvih iluzija, islednik se ceri trijumfalno: "Zar je moguće da smo te tako lako uhvatili... Sedi, pričaj sve što znaš o Partiji i Skoju..."

...Da sve postane konačno i neopozivo užasno: "Odgovaraj što te pitam, a pre svega, kaži gde si juče smestio tvog Cvikeraša?"

MINISTAR SPOLJNIH POSLOVA SFRJ

Foto: Vreme

DOKTOR

"Doktora Hercega" (samo smo ga tako zvali) zarobili smo polovinom 1943. godine u jednoj borbi blizu Bijeljine, kao domobranskog lekara.

Domobranima smo, kao što je poznato, uzimali samo oružje i odeću i slali ih kućama... Oni su to i zaslužili, retko kad su pružali otpor, najčešće su se odmah predavali. Neki i po nekoliko puta.

Doktora Hercega smo, međutim, zadržali i obećali da ćemo i njega posle mesec dana pustiti kući, ali da sada mora ostati kod naših ranjenika. Molio je svaki dan da nekako javimo njegovoj ženi u Zagreb da je živ i da će se vratiti... Brojao je dane... podsećao nas na zadatu reč! Vredno je radio, poštovali smo zbog toga i njegovo nestrpljenje pa zatim uvažavali i svojstvenu mu preglasnu ljutitost...

Ali ranjenika je bilo sve više, mesec dana je davno prošlo, a posla za lekara nije bilo manje nego kada je došao.

Ipak, reč je reč, i kada smo se ponovo približili Bijeljini, rekli smo mu: "Hvala doktore, sada možeš ići."

"Jeste, sad ste se setili!... A kome da ostavim ove jadnike?", izdrao se kao i obično i – ostao sa partizanima do kraja rata.

ODLIKOVANJE

Nekoliko meseci posle Sedme ofanzive, pišem za Vrhovni štab predloge za odlikovanja. Kratko obrazloženje, kažu, i strogo ograničen broj predloga.

Sećam se, skoro doslovno, jednog od tih obrazloženja: Orden za hrabrost – vodniku Stevanu Večeri... Zato što se nije povukao sa svojim puškomitraljezom sve dok Nemci nisu zauzeli položaj koji je branio. U borbi prsa u prsa, koja je posle nastala, Nemci su Stevanu Večeri oteli zbrojovku, ali se on povukao sa otetim nemačkim šarcem. Kada je objavljeno odlikovanje, Stevan Večera više nije bio živ! Uostalom, odlikovanja i nose samo oni koji ostanu živi.

OTADŽBINA

Velika grupa nemačkih zarobljenika, pred već oslobođenim Obrenovcem, oktobra 1944. godine, predaje oružje i opremu.

Svako se trudi da pruži neki dokaz da se nije borio: jedan pokazuje oznake da je služio u sanitetu, drugi kaže da je bio kuvar, treći pokazuje cev zapušenu blatom kao "dokaz" da nije pucao. Od naših jedva ko i razume ta pravdanja na nemačkom jeziku. Naredni koji prilazi da preda pušku, nema više od 16-17 godina... Pitam ga s mukom sastavljajući rečenicu na nemačkom: "I ti si sigurno radio u kuhinji, je l' da?"

Gleda me uzbuđeno, počinje da plače... Sad mi je već i žao: "Kakav si ti vojnik Vermahta kad plačeš?" S mukom, ali ipak tačno, razumem njegov odgovor: "Ne plačem ja što me je strah, nego što je propala moja otadžbina..."

Partizani su osetljivi na reč "otadžbina", kada je iskreno izgovorena. Video sam to kad sam preveo šta je rekao. Opsovali su i njemu mater švapsku, ali – tiho, bez mržnje! Uostalom, i Nemci imaju pravo na otadžbinu, samo što njihova nije ovde.

SUZE

Na pramcu poslednjeg "katera" koji se vraćao prema suprotnoj obali Dunava, golobradi crvenoarmejac neutešno i glasno plače. Niko mu nije smetao, niko mu se nije podsmevao, niko ga nije tešio.

Suze se poštuju u ratu, valjda i zato što sve teže poteku koliko se duže ratuje.

Po isprekidanim rečima između jecaja, razumeo sam da je toga dana poginuo i crvenoarmejac – jedini u puku koji je bio iz njegovog mesta. Išli su zajedno od Urala. Krcuna. Nakon što je slučaj okončan Krcun se poverio Tepavcu da će njegov slučaj "zapamtiti kao primer kako je malo izvrtanje i natezanje činjenica moglo upropastiti jednu sudbinu i da je malo nedostajalo da se umesto odluke o izvođenju pred komisiju, odmah donese odluka o hapšenju". "Da se to dogodilo – dodao je – policija ne bi mogla priznati da je pogrešila. Ti bi bio žrtvovan autoritetu policije. Čak se ni sam u tadašnjim prilikama ne bih mogao založiti za nešto drugo."

Uprkos tome što je relativno kratak, ovaj deo knjige je, kako sam autor sugeriše, u njemu samom zauvek urezan kao ožiljak. Njegovi ratni drugovi suočili su ga, u sada drugačijim okolnostima, s pitanjem kako to da je preživeo ustaške zatvore, što je Tepavac razumeo kao pitanje zašto je živ. Tu situaciju ne umem bolje da opišem od samog Tepavca, koji je zapisao:

"Kad čovek čudom ostane živ, nekada zažali što nije na vreme umro. A tada nisam – kao deset godina ranije pred neprijateljskim islednicima – mogao da kažem: 'Neću da odgovaram na vaša pitanja', jer preda mnom ovog puta nisu bili moji krvnici, nego moji ratni drugovi."

Sadržina autobiografskih zapisa Mirka Tepavca *Moj Drugi svetski rat i mir* svedoči o borbi mladog čoveka za sistem ideja i vrednosti koji je vezan za progres i pravdu. To su zapisi čoveka koji je posvećen ideji, koji skoro da kaže da su naše ideje naš život.

Ova knjiga nosi posebnu vrednost u smislu autentičnosti informacija koje sadrži. Zato je vredna za sve istraživače koji teže da saznaju istinu o pojedinim aspektima Drugog svetskog rata, kao i o funkcionisanju komunističke vlasti nakon okončanja rata.

Ipak, mnogo više od drugih snažnih poruka, moje je mišljenje da ovom knjigom Tepavac sugeriše važnost ideala i vrlina u mišljenu i delovanju svakog pojedinca. Bez obzira na sistem u kojem živi, čovekov duh bi trebalo da je vođen vrlinama hrabrosti, pravičnosti i istinoljubivosti. Svojom iskrenošću, skromnošću, novom upitanošću o nekim svojim odlukama i delovanju, u ovoj knjizi Mirko Tepavac je samo potvrdio da je bio baš takav čovek. ¶

VLADIMIR PAVIĆEVIĆ

Ne gubite vreme.

Čitajte ono što je bitno.

www.vreme.com

SVE ZA BEBE

Već početkom godine Beograđane je obradovala vest o većem broju prinova. Kako bi planiranje novog člana porodice bilo što jednostavnije, gradska Uprava u poslednjih nekoliko godina realizuje projekte za pomoć trudnicama i porodiljama i obezbeđuje podršku za učešće u programu vantelesne oplodnje

Prošle godine u Beogradu na svet je pristiglo 20.109 beba. Početkom 2013. vest o rekordnom broju novorođenčadi obradovala je mnoge Beograđane. Krajem januara, u ukupno pet porodilišta u glavnom gradu, za samo jednu noć na svet je stiglo šesdeset šest najmlađih Beograđana. U KBC-u "Zemun", gde se godišnje rodi od 600 do 800 beba, dnevni prosek iznosi oko šest novorođenčadi. Lekari u ovoj ustanovi su te noći porodili 11 žena. "U toj noći rodilo se šest dečaka i pet devojčica. U odnosu na prethodne mesece, ovaj broj novorođenih beba je veći", rekao je upravnik bolnice dr Tomislav Stefanović. Ovi podaci govore da, iako natalitet u Beogradu još uvek nije optimalan, broj novorođenčadi se postepeno povećava.

Kako bi se podstakao porast nataliteta, Grad je poslednjih nekoliko godina preduzeo brojne mere. Obezbeđena je novčana pomoć trudnicama i porodiljama, bebi paket koji sadrži neophodne stvari u prvim danima po rođenju deteta, i osnovan je SMS servis za buduće mame. Takođe, za sve bračne parove iz Beograda koji moraju da se opredele na začeće vantelesnim putem, omogućeno je i finansiranje drugog i trećeg pokušaja vantelesne oplodnje. Finansiranjem procesa vantelesne oplodnje do sada su rođene 84 bebe iz drugog i trećeg pokušaja. Onima koji su već učestvovali u ovom programu, ove godine će grad Beograd pružiti još jednu, besplatnu priliku da ovim putem dobiju još jednog člana porodice. Za sve parove je obezbeđena i psihička podrška u Savetovalištu za vantelesnu oplodnju. Ova usluga je Beograđanima dostupna od septembra 2012. godine. Savetovalište se nalazi u Svetogorskoj ulici, otvoreno je 365 dana u godini, svakog dana u nedelji, i ima kapacitet da primi oko 100 parova nedeljno.

"Osim što finansijski i na druge načine pomažemo roditeljima, takođe pokazujemo i brigu o njima i ulivamo im sigurnost i poverenje da mogu da se upuste u veliki poduhvat i da prošire porodicu. Nastavićemo da radimo na poboljšanju uslova za sve beogradske roditelje i njihovu decu i tokom 2013. godine", izjavila je Tatjana Pašić, zamenica gradonačelnika Beograda.

Grad Beograd je u cilju brže realizacije mera podrške porodici, podsticanja rađanja i podrške porodici sa decom, u februaru 2009. doneo Odluku o dodatnim oblicima zaštite trudnica i porodilja na teritoriji Beograda. U to spadaju naknada tokom trajanja privremene sprečenosti za rad zbog bolesti ili komplikacija u trudnoći zaposlenoj, pravo na jednokratno novčano davanje nezaposlenoj i zaposlenoj porodilji, naknada troškova vrtića za decu bez roditeljskog staranja, kao i za decu ometenu u razvoju. U novembru prošle godine rok za zahtev za isplatu jednokratne pomoći produžen je na devet meseci od dana rođenja deteta.

Svim parovima koji se odluče na troje ili više dece, Odlukom o pravima u socijalnoj zaštiti grada Beograda

Noć beba

Najviše prinova u noći između 28. i 29. januara bilo je u Ginekološko-akušerskoj klinici u Višegradskoj, gde su 22 nove mame prvi put ugledale svoje bebe.

Načelnica porodilišta, primarijus dr Zorica Mladenović Bogdanović, kaže da se u "dobra" vremena rađalo između 40 i 46 beba dnevno samo u tom porodilištu. Broj porođaja varira iz dana u dan, ali se u GAK-u "Narodni front" u proseku rodi do 20 beba. Za njih ta noć nije bila posebno značajna jer se rodilo samo 13 prinova. "U našoj smeni, do sedam ujutru, tokom noći se rodilo ukupno 13 beba, a onda se od sedam ujutru do 15 časova porodilo isto toliko žena", kaže Spaso Anđelić, ginekolog iz "Narodnog fronta".

U KBC-u "Zvezdara" u noći između 28. i 29. januara rodilo se 13 beba, u porodilištu "Narodni front" 15, a u bolnici "Dragiša Mišović" pet beba.

predviđena je i stalna novčana pomoć za roditelje trojki, četvorki, petorki, šestorki i duplih blizanaca koja se ostvaruje jednom godišnje.

Za tu vrstu pomoći, tokom prošle godine u Beogradu je evidentirano ukupno 85 porodica i 269 dece. Od ovog broja registrovano je ukupno 213 trojki, 8 četvorki i 48 dece duplih blizanaca. Od njih, 92 pohađa pripremne predškolske programe, 127 dece pohađa osnovnu školu, njih 43 srednju školu, a sedmoro mladih pohađaju više škole i fakultete.

SANJA ZRNIĆ

Akcije

Grad je u novembru 2011. godine uveo SMS servis "Beba dolazi". Ovu, još jednu u nizu mera brige o trudnicama, do sada je koristilo 5475 žena. Uz pomoć SMS poruke, trudnice mogu da se informišu o svom zdravlju tokom svih devet meseci. Za sve promene u organizmu, njihovoj prirodi i toku nastalih promena, stručni lekari su tu da svaku buduću majku individualno posavetuju o održavanju trudnoće.

Već treću godinu zaredom realizuje se i projekat "Beogradski bebi klub", a do sada je podeljeno više od 40.000 bebi paketa. Svaki paket je vredan 12.000 dinara, a njihova podela je omogućena uz pomoć pojedinaca i preduzeća koji su podržali akciju "Beogradski bebi klub". Svaka nova mama iz beogradskog porodilišta izlazi sa svim neophodnim potrepštinama za prvih nekoliko dana nakon porođaja.

U paketu su komplet za negu majke i bebe, pelene za jednokratnu upotrebu, kao i švedske i tetra pelene. U njemu su i benkice i zeke, prekrivač, peškir i torba sa podlogom za povijanje. Osim toga, u paketu se nalazi i edukativni materijal. "Mnogo mi je značio ovaj paket. Prvih dana nisam mogla da se krećem sama, a dok sam ležala proučila sam i savete koje sam dobila uz paket u štampanom izdanju. Kada ste 'sveža' mama, ovakva vrsta pomoći, uliva sigurnost", rekla je Milica M. koja se porodila u porodilištu "Narodni front" prošlog aprila.

Kada bebe počnu da rastu, sve iziskuje dosta novca. Zbog toga za sve porodice bez dovoljno sredstava postoji akcija "Pokloni dalje". Ona ima za cilj da se sva oprema za bebe, od garderobe do kolica, iskoristi na najbolji način. Roditelji čiji mališani prerastu bebi opremu ili je više ne koriste, umesto da je bace mogu da je doniraju. Tako oni kojima je neophodan dubak ili garderoba, a ne mogu da ih priušte, mogu da preuzmu doniranu opremu.

Svi Beograđani koji žele da poklone opremu ili im je ona neophodna, mogu da se jave Sekretarijatu za obrazovanje i dečju zaštitu na broj 011/7157-630 ili na mejl *pokloni.dalje@beograd.gov.rs*, a automobil akcije "Pokloni dalje" dolazi na kućnu adresu da opremu preuzme ili doveze. Od početka akcije javilo se oko 400 sugrađana, a najčešće su se poklanjali kreveci, kolica, podloge za povijanje i nosiljke za bebe.

Beograd, veliko gradilište

U novu godinu glavni grad Srbije ušao je sa novom prilaznom rampom Pančevačkom mostu kojom se uveliko olakšava saobraćaj na beogradskoj strani mosta, a nastavljeni su i radovi na Mostu na Adi i na mostu Zemun–Borča

Od decembra prošle godine vozači za uključenje na Pančevački most koriste novu kružnu rampu iz Bulevara despota Stefana. Mostu mogu da priđu i obnovljenom prilaznom konstrukcijom iz Ulice Dragoslava Srejovića. Bulevar despota Stefana sada je slobodniji za prolazak vozila koja se kreću ka centru grada ili ka Višnjici.

"Naravno da se sada saobraćaj odvija mnogo lakše", kaže jedan od taksista koji često vozi stranke preko "pančevca". "Mi koji se uključujemo na most više ne moramo da gledamo u pasulj hoće li onaj koji ide iz suprotnog smera – ka centru – stati ne svoje Stop. To je ponekad stvarno bila stvar sreće i ko nije oprezan, začas može da napravi udes", kaže taksista.

Tada je srušena osamdeset osam metara dugačka prilazna konstrukcija Pančevačkom mostu, kako bi se na novoizgrađenu konstrukciju mogla povezati nova kružna rampa. Tokom poslednjih nekoliko meseci 2012. godine dograđene su dve saobraćajne trake u dužini od 375 metara, a u nastavku je dograđena 200 metara dugačka traka za vozila koja skreću desno u Ulicu Mije Kovačevića. Uz to je izgrađena i nova infrastrukturna mreža, novo stajalište javnog prevoza, elektroenergetske instalacije i javna rasveta.

Ivana Đorđević, studentkinja koja živi na Karaburmi, kaže da je zadovoljna kako sada sve izgleda: "Ja volim da šetam i često sam ovuda prolazila. Ranije je ulica bila mračna i nije mi bilo svejedno. Sada je to mnogo drugačije."

Zamenjena su dva cevovoda, a postojeći cevovod je izmešten u trotoar na dograđenom delu Bulevara despota Stefana. Kišna kanalizacija koja će prihvatati vode svih slivnika iz okolnih ulica izgrađena je u dužini od 600 metara, a duž saobraćajnice postavljene su elektroenergetska instalacija i javna rasveta. Unutar kružne rampe predviđeno je ozelenjavanje prostora na površini od pola hektara.

MOST NA ADI

Posle više od četrdeset godina upotrebe više se ne koristi stari čelični tobogan kod petlje "Radnička". Tobogan je uklonjen, a na njegovom mestu izgradiće se severni vijadukt u okviru te petlje. Demontaža čelične konstrukcije trajaće do prve polovine februara, posle čega sledi uklanjanje betonskih stubova.

Najpre su skinute ograde i sastrugan asfalt, a sredinom januara je započeto sečenje metalne konstrukcije. Varioci su najpre poprečno isekli konstrukciju kako bi napravili manja polja, koja će dizalicama biti spuštena na zemlju. Poslednje će biti skinute podužne grede, koje u rasponima od 36 metara leže na betonskim stubovima. Ukupna težina čelične konstrukcije je blizu 1000 tona, a isečeni delovi će sa gradilišta biti odvezeni kao sekundarna sirovina.

Tobogan je pre više od četrdeset godina postavljen kao privremeni objekat i tada je planirano da bude u upotrebi pet godina, do izrade trajnog rešenja za drumski nadvožnjak iznad petokolosečne pruge Beograd–Niš. Izgradnjom petlje "Radnička" došlo se do trajnog rešenja a ono podrazumeva postojanje dva vijadukta sa po tri saobraćajne trake koji u oba smera prelaze iznad železničke pruge.

U Direkciji za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda kažu da nema puno detalja o radovima na izgradnji ove konstrukcije dugačke 326, široke osam metara i sastavljene od devet čeličnih polja, ali tobogan je bio u upotrebi skoro pet decenija kao jedna od najopterećenijih mostovskih konstrukcija u Beogradu, preko koje je u novije vreme prosečno prelazilo 35.000 vozila svakog dana, tokom cele godine.

Inače, u okviru radova na prilazima novog Mosta na Adi završene su i betonske konstrukcije svih osam silazno-uzlaznih

RAMPA NA PANČEVAČKOM MOSTU

PANORAMA MOSTA ZEMUN–BORČA, SA ZEMUSKE STRANE

rampi uz kružni tok, a u toku je uklanjanje preostalih skela. Četiri rampe povezuju kružni tok sa mostom i petljom "Hipodrom" u oba smera, a druge četiri čine vezu sa Bulevarom vojvode Mišića i Radničkom ulicom.

Planirano je da radovi na izgradnji petlje "Radnička" budu završeni do kraja ove godine, a koristeći kružni tok i rampe, saobraćaj će se preko Radničke ulice i Bulevara vojvode Mišića razvijati u sva četiri pravca – ka Obrenovcu, Novom Beogradu, Banovom brdu i ka centru grada. Za slobodno odvijanje pešačkog i biciklističkog saobraćaja biće izgrađen dovoljan broj liftova, stepeništa, trotoara i staza.

Petlja "Radnička" u tri nivoa povezuje Most na Adi, petlju "Hipodrom" i Radničku ulicu od Beogradskog sajma do kompleksa Jugopetrola, kao i trasu Beogradskog metroa.

Petlja u svom trećem nivou u dužini od 365 metara predstavlja vijadukt sa dva puta dve saobraćajne trake, između kojeg se nalazi konstrukcija dvokolosečnog šinskog sistema sa stanicom. Na drugom nivou nalazi se izdignuti kružni tok prečnika 40 metara sa dve saobraćajne trake, a osam silazno-uzlaznih rampi sa kružnog toka usmerava saobraćaj u svim pravcima. U okviru petlje je i novi nadvožnjak u Radničkoj ulici iznad postojeće železničke pruge na mestu nekadašnjeg tobogana i postojećeg podvožnjaka. Ukupna razvijena površina svih delova petlje "Radnička" je oko 50.000 m², od čega je više od polovine na izdignutoj konstrukciji.

STARI I NOVI TOBOGAN KOD PETLJE "RADNIČKA"

MOST ZEMUN–BORČA

Na Dunavu se takođe radi. U dno reke je pobijeno svih 336 šipova koji su temelji za 30 stubova mostovske konstrukcije koja će biti dugačka 1482 metra. Šipovi su pobijeni na dubinama između 25 i 40 metara.

"Tokom procesa bušenja strogo su kontrolisani proporcija, viskoznost, sadržaj peska, gustina blata i drugi parametri kako bi se ispunili ili nadmašili propisani standardi. Za praćenje kvaliteta izbušenog šipa ugrađivane su ultrasonične cevi za inspekciju, a posle pozitivne provere svaka čelična cev je zalivena i zaptivena", kažu u Direkciji za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda.

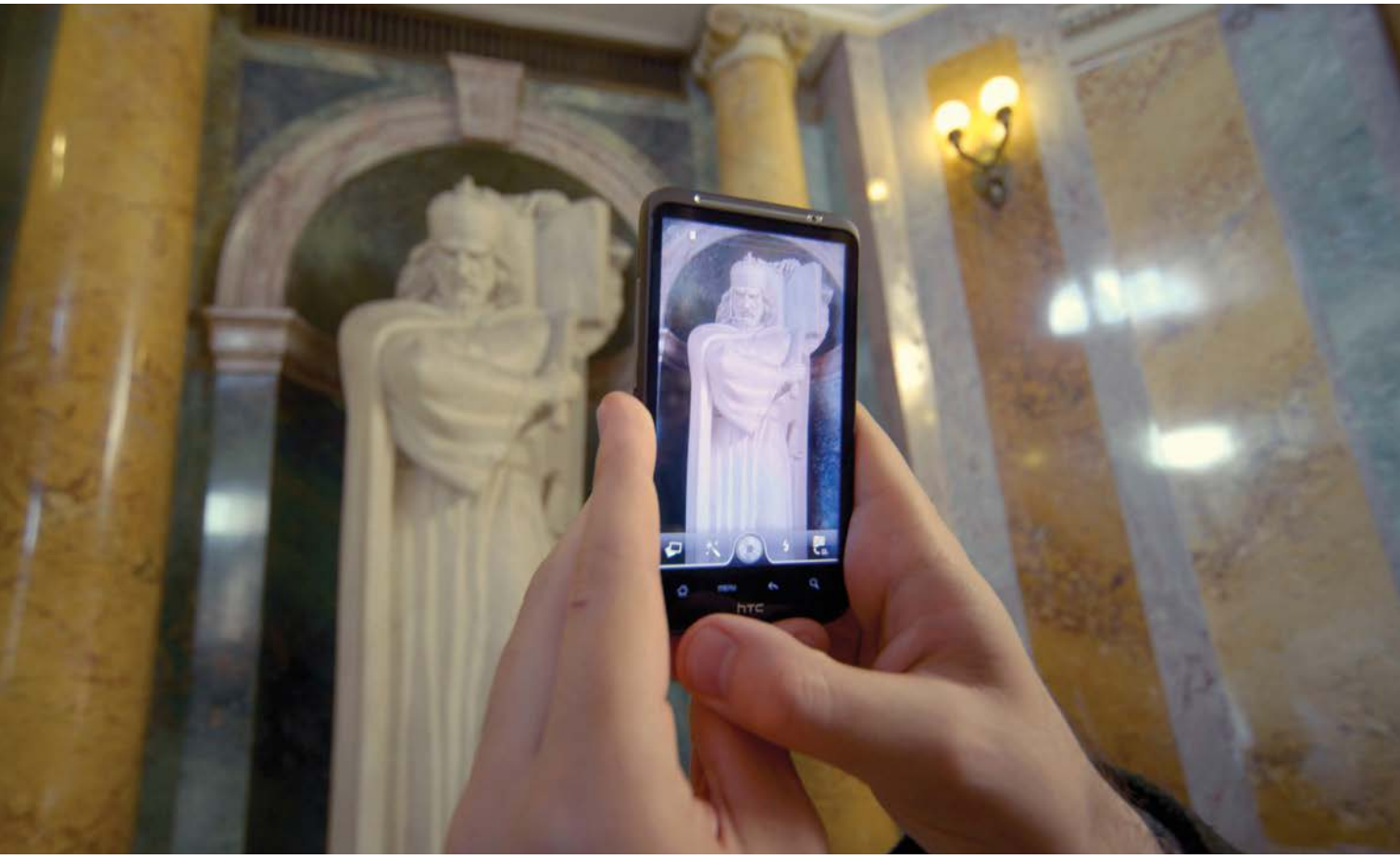
Radovi se obavljaju sa pomoćnog čeličnog mosta koji se proteže sa obe obale sve do mesta na kome će biti dva glavna stuba mosta. Između postoji prostor za plovidbu širok 150 metara.

U okviru radova na pristupnim putevima, od mosta do Zrenjaninskog puta, domaći izvođači izvode radove na izradi trupa saobraćajnice. Do sada je izvršeno obeležavanje, izravnavanje i nasipanje trase saobraćajnice u dužini od blizu šest kilometara, kao i izrada betonskih propusta preko postojećih kanala. Na gradilištu je angažovano oko 400 radnika, od čega više od polovine čine kineski radnici. Prema ugovoru sa izvođačem, svi radovi na izgradnji mosta i pristupnih puteva trebalo bi da budu završeni u oktobru 2014. godine.

Jedan od osnovnih nedostataka saobraćajne mreže Beograda je nepostojanje odgovarajućih alternativnih veza za međusobno povezivanje različitih putnih pravaca, kao i nedovoljan broj mostova. U postojećem stanju na širem području Beograda u funkciji je samo jedan most preko Dunava, Pančevački most, koji predstavlja jedinu drumsko-šinsku vezu pomenutih područja na 110 km toka reke Dunav.

"Most Zemun–Borča je deo saobraćajnice Severna tangenta i predviđen je Generalnim planom Beograda. U sistemu uličnе mreže Beograda, Severna tangenta pripada kategoriji gradskih magistralnih saobraćajnica. Njenom izgradnjom stvaraju se uslovi međusobnog povezivanja dva buduća mosta preko Dunava, štiti se centralno područje od tranzitnog saobraćaja, jer se stvaraju mogućnosti da se na ulazu u grad iz pravca Novog Sada i Šida saobraćaj usmerava ka Zrenjaninskom i Pančevačkom putu i dalje ka severu, a omogućava se povezanost naselja na levoj obali Dunava sa opštinama Zemun i Novi Beograd", kažu u Direkciji.

Ukupna dužina Severne tangente iznosi 21,2 kilometra, pri čemu je dužina mosta preko Dunava 1482 m. Poprečni profil mosta se sastoji od tri obostrane vozne trake širine 3,5 metara i obostrane pešačko-biciklističke staze. Pored toga, na trasi postoji još 8 manjih mostovskih konstrukcija raspona od 34 do 545 metara, preko kanala, saobraćajnica i železničke pruge.

Sa Skupštinom na "ti"

Kada se završio deo sa predavanjem, svi su izvadili svoje mobilne telefone, fotoaparate ili tablete: slikali su salu i jedni druge na poslaničkim mestima, a dvoje su se poljubili ispred predsedavajućeg stola, kamerom telefona ovekovečivši ovaj trenutak, zanimljiv za njih ali i zato što se ne dešava često da ova prostorija bude mesto susreta zaljubljenih

U zdanje koje se prostire na ukupno 2000 kvadratnih metara i u kome ne postoji prostorija bez prozora, ulazi se preko crvenog tepiha. Grupa od 40-ak mladih ljudi, predvođena Jelenom Milinović iz Kancelarije za mlade Gradske uprave grada Beograda, našla se u holu Doma Narodne skupštine.

Dočekali su ih vodiči iz Grupe za edukaciju Narodne skupštine Republike Srbije i predstavili program "Dana otvorenih vrata" koji je tada i zvanično započet. U okviru programa, Skupštinu su tog, poslednjeg dana januara upoznali mladi koji su se prijavili za projekat "Sa državom na ti!", koji realizuje Kancelarija za mlade Beograda.

"Projekat 'Sa državom na ti!' nastao je iz potrebe da mladim ljudima približimo državne institucije, da shvate da to nisu zaključana zdanja samo za političke funkcionere. 'Dan otvorenih vrata' podrazumeva obilazak i upoznavanje sa Domom Narodne skupštine i to je prva aktivnost koju realizujemo u okviru ovog projekta, a u saradnji sa Grupom za edukaciju te institucije. Ružno je imati stav 'Narod ne razume kako država funkcioniše' i ostati pri tome, već državu treba približiti svim mladima, jer za njih to ne sme da bude bauk", rekla je koordinatorka projekta "Sa državom na ti!" Jelena Milinović.

CAR, KRALJ, KNEZ I KARAĐORĐE

Grupa je prvo ušla u hol Doma Narodne skupštine. Vodič Vesna Dujmović Rosić rekla je da je gradnja ove zgrade počela 1907. godine, sa planom da bude reprezentativno zdanje za potrebe Kraljevine Srbije. U prostoriji su statue ličnosti koje simbolizuju istorijski razvoj sva tri konstitutivna naroda i rodonačelnika kraljevske dinastije: cara Dušana, kralja Tomislava, kneza Kocelja i Karađorđa.

Iz hola se nastavlja hodnik na čijim zidovima su portreti bivših predsednika parlamenta. Grupica se nasmejala pokazujući na sliku sadašnjeg predsednika Republike, a nekad kratkotrajnog predsednika Narodne skupštine Tomislava Nikolića.

U velikoj plenarnoj sali Vesna Dujmović Rosić je objašnjavala da, zajedno sa galerijom koja je namenjena novinarima i slušaocima zasedanja, kao i predsedavajućim stolom za funkcionere Skupštine i ministre, u sali ima 505 mesta. Neko je upitao za ugraviranu ploču sa slikom Ive Andrića. Andrić je kratko vreme bio narodni poslanik, te je to uspomena na njegove dane u ovoj sali, odgovorio je vodič.

Kada se završio deo sa predavanjem, svi su izvadili svoje mobilne telefone, fotoaparate ili tablete: slikali su salu, jedni druge na poslaničkim mestima, a dvoje su se poljubili ispred predsedavajućeg stola, kamerom telefona ovekovečivši ovaj trenutak zanimljiv za njih ali i zato što se ne dešava često da ova prostorija bude mesto susreta zaljubljenih.

ALEGORIJA BELE LAĐE

Sala Veća republike odiše jugoslovenskim duhom. Freska *Velika alegorija rada* koja se nalazi u ovoj, kako je zovu, maloj sali, najveća je koja postoji u Narodnoj skupštini. Naslikao ju je hrvatski slikar Mate Mengalo Rodić 1937. godine, a na njoj se nalaze džamija, pravoslavna i katolička crkva, kao i simboli svega čime su se narodi Jugoslavije bavili, od stočarstva i trgovine do prosvetiteljstva. Iznad se nalazi ukupno 12 portreta, u parovima po jedne žene i muškarac u svojim narodnim nošnjama. I sama sedišta u sali su podeljena na šest delova; u njima su, svojevremeno, sedeli predstavnici srpskog, crnogorskog, hrvatskog, makedonskog, bošnjačkog i slovenačkog naroda.

Ipak, činjenica koja je jedina izmamila osmeh prisutnih mladih ljudi jeste da su se upravo u ovoj sali snimali kadrovi za seriju "Bela lađa".

Deluje da je biblioteka najtiša prostorija u Skupštini – jedina koja ne odzvanja. Vodič je govorio o starosti sačuvanih stenografija i anegdotama sa poslanicima koji su godinama u Skupštini: dešavalo se da ponekad zaborave šta su mnogo godina ranije govorili, pa suparnički tabor u takvim situacijama iskoristi stenografske zapise da bi ih podsetio. Jedna od devojaka oduševila se zbirkom Pravnog leksikona, a vodič je sve pozvao da koriste biblioteku kada im je potrebna.

U hodniku koji vodi do diplomatskog salona nalaze se kancelarije političkih stranaka. Glasan smeh su izazvala vrata Demokratske stranke Srbije na kojima je plakat sa likom Vojislava Koštunice.

U diplomatskom salonu najveći utisak i najviše dodatnih pitanja izazvao je veliki luster od pozlaćene bronze sa 36 sveća koje simbolizuju godinu kada je zgrada završena i kada se u njoj održalo prvo zasedanje tadašnje Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije. Luster je težak preko 2000 kilograma i nijednom nije skidan od kada je postavljen na to mesto. U ovoj prostoriji je knez Pavle Karađorđević potpisao ugovor sa Hitlerom o neutralnosti Srbije. Učesnici su se smejali gledajući poklone koji se nalaze na policama, a koje je vrhovno srpsko zakonodavno telo dobilo od drugih svetskih parlamenata, poput sata od Švajcaraca ili kristalnih vaza od Poljaka i Čeha.

Obilazak se završio u centralnom holu, najvećoj prostoriji Narodne skupštine i mestu gde su se nekada održavali balovi i ostale svečanosti. To je središte zgrade, koja je do te mere simetrična da se i sami zaposleni ponekad izgube u hodnicima koji su u potpunosti isti.

SANJA PAVLOVIĆ

Kancelarija za mlade

Kancelarija za mlade je otvorena u maju 2009. godine i predstavlja sastavni deo Gradske uprave Beograda, kao i njenu posebnu organizacionu jedinicu. Zadužena je za kreiranje i sprovođenje omladinske politike na nivou Beograda. Ovo je servis za mlade u kome su sve usluge koje se njima pružaju potpuno besplatne.

"Jedna od najbitnijih stvari koje postoje u KZM-u jeste INFO ROOM koji nudi servisne informacije, edukativne programe, besplatne usluge telefona, računara, interneta, kao i besplatnu pravnu pomoć. Kroz ovaj servis organizovali smo različite radionice, pripreme za prvi intervju za posao, seminara pisanja dobrog CV-ja i motivacionih pisama, škole jezika i javnog nastupa, kao i veb-dizajna. Trudimo se da obuhvatimo što više delatnosti i sfera kako bismo mladima na što bolji način pružili neformalno obrazovanje koje ne mogu da dobiju u školama, a koje im je neophodno u životu", rekla je Tamara Blagojević, šef Kancelarije.

Utisci

"Prijavio sam se za ovu posetu zato što želim da se upoznam sa istorijom i kulturom svoje zemlje, smatram da je to jedna od prvih stvari koje svaki građanin treba da uradi, a tek potom sa kulturom u Evropi i svetu. Ono što je važna činjenica jeste da je ovaj parlament bio parlament svih naših država, svih država u kojima su naši roditelji i preci živeli. Mislim da je to jedinstveno mesto na kome najbolje možemo da upoznamo kulture zemlje u kojoj živimo, politički život i nasleđe demokratije", rekao je za "Vreme" Miloš Jovanović, student Fakulteta informatike i računarstva.

"Prijatno smo se iznenadili brojem mejlova kojim su se mladi prijavljivali za ovu posetu. Već u prva 24 časa imali smo oko 150 prijava, a do trenutka odlaska u Skupštinu, taj broj je prešao 300. Ovo nas je oduševilo, pogotovo zbog činjenice da je većina tih ljudi godište od '95. do '97. Za mene, oni su i dalje deca, a zapravo su već odrasli ljudi. Srećni smo jer turbulentna politička scena nije uticala na to da postanu ravnodušni, već suprotno od toga", kaže Jelena Milinović iz Kancelarije za mlade.

Termin za sledeću grupu je već zakazan.

IZVESNIJI POČETAK REKONSTRUKCIJE STAROG SAJMIŠTA

Tender za izradu glavnog projekta rekonstrukcije i revitalizacije centralne kule na Starom sajmištu biće raspisan u narednih 10 dana, rekao je 28. januara član Gradskog veća Željko Ožegović. On je podsetio da je Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Beograda izradio projekat trenutnog stanja centralne kule, na osnovu kojeg će se prikupljati najbolje ponude, posle čega sledi odabir glavnog projekta.

"Ovim činom grad Beograd pokreće projekat koji od centralne kule treba da napravi multifunkcionalni, edukativni, obrazovni i, pre svega, muzejski prostor. Posetioci i korisnici će biti u mogućnosti da se, preko bogate dokumentacije iz tog perioda, fotografija i filmskih zapisa, kao i saradnje sa sličnim centrima u svetu, upoznaju sa progonom i sistemskim ubijanjem Jevreja, Srba i Roma za vreme nacizma u Beogradu", rekao je Ožegović.

Staro sajmište je prvi monumentalni objekat koji je 1937. izgrađen na levoj obali Save, čime je počela izgradnja tog dela Beograda. Savremeni prostor, čije su autorstvo potpisali arhitekte Milivoje Tričković, Rajko Tatić i Đorđe Lukić, omogućio je građanima Beograda i Srbije da vide svetske inovacije iz oblasti tehničke industrije, automobilizma i sveta knjiga, kao i modna i sportska dešavanja.

"RAJ" ZA PTICE GRABLJIVICE I LEŠINARE

"Crna tačka" u Beogradskom zoovrtu, gde su se nalazili predratni kavezi za velike mačke, polako poprima sasvim nov izgled. Nekadašnja "moda" da se posetiocima omogući da ovoj vrsti životinja brk, zenicu, kandžu vide izbliza sada više nije praksa u svetu, pa su one smeštene u mnogo prirodnijem ambijentu. Čitav prostor, iako je najpre bila ideja da ostane takav kakav jeste kao neka vrsta sećanja na stare dane, odlukom rukovodstva Zoovrta postaće dom za ptice grabljivice i lešinare.

Direktor Vuk Bojović je za "Beo Info" rekao da prva faza radova podrazumeva kompletnu infrastrukturnu pripremu ovog terena, a druga izradu i montažu prohromsko-staklenih kaveza i postavljanje štampanog betona. "Grad Beograd je našao razumevanja za ovu ideju i pomogao realizaciju. To će biti nova oaza Zoovrta, prostor potpuno oplemenjen i svetski napravljen. U njemu će biti jedna moćna pumpa, zahvaljujući kojoj će voda neprestano da teče i da se filtrira, a stvaraće se iluzionistička slika da je reč o prirodnom prostoru. Ptice će se kupati u vodi jer one to obožavaju. Tu će biti i retkih vrsta roda, ždralova, kljunoroga, sekretara, gavrana, karakare i drugih, a sve će biti ukomponovano u granama drveća, tako da će moći da lete, prave gnezda i legu mlade", rekao je Bojović.

SUBVENCIJAMA GRADA DO BOLJEG POSLOVANJA

S obzirom na veliku zainteresovanost privrednih subjekata, grad Beograd će i ove godine nastaviti sa dodelom subvencija za nabavku osnovnih sredstava i proširenje proizvodnih kapaciteta. Konkurs za dodelu sredstava privrednim subjektima sa teritorije grada Beograda za nabavku mašina i opreme u cilju unapređenja proizvodnje i proširenja kapaciteta biće raspisan u martu. Subvencije grada za unapređenje i proširenje poslovanja u 2011. i 2012. godini dobilo je njih 78. Stanija Višekruna podseća da grad već treću godinu dodeljuje ove subvencije.

"Ovo je vid direktne pomoći privrednicima, čiji je prevashodni cilj očuvanje postojećih i stvaranje uslova za otvaranje novih radnih mesta. Pravo na dodelu sredstava imaju privredni subjekti koji su registrovani na teritoriji grada i koji posluju bez gubitaka, a sredstva se dodeljuju u visini do 70 odsto opravdanih troškova koji prate nabavku osnovnog sredstva.

Prednost za dodelu sredstava imaju privrednici koji obavljaju proizvodnu delatnost i oni koji otvaraju nova radna mesta", kaže Stanija Višekruna, zamenica gradskog sekretara za privredu.

NOVA ŠANSA ZA POLJOPRIVREDNIKE

Više od 4000 hektara poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini na teritoriji Beograda daće se u zakup na osnovu raspisanog oglasa Sekretarijata za poljoprivredu. Na ovaj način grad Beograd, kao i prethodnih godina, podstiče razvoj poljoprivrede, a individualnim poljoprivrednim proizvođačima i pravnim licima daje se mogućnost da prošire svoje kapacitete i tako postanu konkurentniji na tržištu. "Planirano je davanje u zakup poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini ukupne površine od oko 4449 hektara. Zemljišta se nalaze na području opština Barajevo, Voždovac, Grocka, Zemun, Lazarevac, Mladenovac, Novi Beograd, Obrenovac, Palilula, Rakovica, Sopot, Surčin i Čukarica. Obuhvaćeno je Godišnjim programom zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta na teritoriji grada Beograda za 2012. godinu", rekao je gradski sekretar za poljoprivredu Aleksandar Janković.

Prema oglasu, pravo učešća u javnom nadmetanju imaju pravna i fizička lica koja su upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava i imaju aktivan status. Zemljište se daje u zakup isključivo za poljoprivrednu proizvodnju i ne može se koristiti u druge svrhe niti se može davati u podzakup.

Dodatak priredio: MIRKO RUDIĆ; Fotografije: ALEKSANDAR ANĐIĆ, MILOVAN MILENKOVIĆ, IVAN ŠEPIĆ i REUTERS

TEOFIL PANČIĆ

Đoković biti teniser, tenis biti sport

Ništa se ne menja u nacionalističkom jeziku: on i dalje manjak ludila knjiži kao nedostatak patriotizma

Jedan od razloga što se ovaj kolumnistički serijal zove baš "nuspojave" jeste i namera njegovog autora da tzv. društvenim fenomenima prilazi ne sa "frontalne" strane, koju ionako svi vide, nego zahvatajući ih bočno, rubno, jer se njihova naizgled "sporedna" strana neretko pokaže kao *simptom* koji zapravo ukazuje na njegovu pravu prirodu, a koji je inače odviše lako prevideti.

Hajde da vidimo kako to funkcioniše na primeru fertutme koja se digla oko "Pečatovog" tzv. istraživanja em programa, em finansija, em etničkih "krvnih zrnaca" Radio-televizije Vojvodine i ljudi koji je uređuju i vode, plus Dinka Gruhonjića (codename: *Sabahudin*) koji je "ufokusiran" kao glavni novosadski novinarski Šejtan. Evo se i u "Vremenu" o tome uveliko piše i polemiše. Kad pogledaš, akteri i pozicije odavno su poznati, nema tu nekih naročitih prijatnih ili neprijatnih iznenađenja, a osobito je prepoznatljiv pečatovski jezik, takoreći poetički kontinuitet uređivačke politike njegovog šefa.

Enivej, građanin Miodrag Zarković u poslednje je vreme postao neka vrsta *Pečatovog* centralnog ideološkog egzekutora, pa je i "operacija RTV" poverena pre svega njemu. Ako ne pratite scenu i niste do sada čuli za M. Z., najpribližnije bi ga se dalo opisati kao usavršeni model Nikole Treći Metak Vrzića: sličnih su pogleda i sličnog morala, a razlikuju se po tome što Zarković ipak ima nekog spisateljskog talenta, baš kao što nema nikakvih (primetnih?) etičkih ograda i skrupula.

Nemamo prečesto priliku da vidimo sistemsko ludilo nacionalističkog jezika na delu u ovako ogoljenom vidu

O Zarkovićevoj/Pečatovoj istrazi "krvnih zrnaca" sve je već rečeno. O njegovim optužbama čelnika RTV-a za rastrošnost neka razglabaju upućeniji od mene, ja mogu samo napomenuti da mi ovo što je do sada ponuđeno kao argumentacija deluje dosta bedno, i svodi se na, zamislite molim vas, velike plate za novinarske zvezde (i tata bi, sine!), i na to da službeni automobil, eto, vozika šefove na "interkontinentalnoj" relaciji NS-BG i obrnuto (Vučelić se za svog vakta sigurno vozio šinobusom, a ja ga sasvim slučajno tamo nikada nisam sreo). Mo' š misliti. Ostaje nam, dakle, program. U čemu je problem sa programom RTV-a, osim u tome što je to danas ubedljivo najkvalitetnija i najpristojnija televizija u Republici Srbiji? Pa, biće da je *jedini stvaran problem* baš u tome. Ali dobro, i ukusi i "pogledi na svet" su beskrajno različiti, i ne mora svakome da se sviđa ono što se dopada meni...

Problem sa Zarkovićevim "strašnim primerima" programskih nepočinstava RTV-a, međutim, u tome je što su ili posve beznačajni, ili čak urnebesno smešni, u smislu da su tipičan produkt ideološke paranoje, u konkretnom slučaju nacionalističke. Krunu u toj niski biserja ne mogu a da ne podelim s vama: "... a pobeda Novaka Đokovića u Melburnu, ostvarena takođe tog dana (27. 1. 2013, op. T. P.), našla je svoje mesto tek na kraju emisije, među sportskim vestima, iako je u informativnim emisijama po drugim televizijama tog dana Đokovićev trijumf bio udarna vest".

Da rekapituliramo. Novak Đoković je teniser, i trijumfovao je na teniskom turniru. Tenis je sport. OK? Utoliko je vest o pobedi N. Đ. sportska vest. Imate li primedbu na ovaj logički sled? Šta je, dakle, uradio "nepatriotski" TV urednik? Objavio je jednu sportsku vest u sportskoj rubrici. A onda je ta činjenica poslužila Zarkoviću kao jedan od kamenčića u mozaiku "izdajničke" politike.

Postoji sad tu jedan važan unutartekstualni momenat. Autor valjda i sam uviđa, ili bar sluti, da mu je primer podosta truo iznutra, da on naprosto ne može sam sebe da brani nijednu milisekundu. Zato mu treba poštapanje u vidu Drugih: eto, RTV tako, a svi drugi su objavili tu vest kao udarnu! Međutim, šta to tačno dokazuje? Po jednoj verziji, onoj u koju Zarković očigledno veruje, ona osnažuje njegovu generalnu argumentaciju. Po drugoj, koju vam nudim kao alternativu, ona dokazuje nešto drugo: da neko na RTV-u zna kako se uređuju vesti, i gde je čemu mesto. Na primer, sportskim vestima je mesto u sportskoj rubrici. Može li tu da bude izuzetaka? Razume se da može. Utoliko mi ne pada na pamet da otrčim na drugu stranu klackalice pa da kažem da su oni Drugi učinili neku strašnu profesionalnu grešku "trpajući" Đokovića gde mu nije mesto. Ne, to je bio mali *overdoing it*, to je sve. Ništa za ozbiljnu zamerku. Ali, Đokoviću ovo nije ni prva ni poslednja grand slam pobeda, pa čovek je trenutno najbolji svetski teniser! Utoliko ta vest, ma koliko dobra, ne prevazilazi okvire sportske rubrike. Ali, *zameriti* nekome zato što se – umesto da se utrkuje u bizarnom "patriotskom žanru" – ponašao profesionalno najkorektnije od svih, e za to već treba biti "patriota" od one fele kakva je ovde izdžikljala u poslednih četvrt veka...

Nemamo prečesto priliku da vidimo sistemsko ludilo nacionalističkog jezika na delu u ovako ogoljenom vidu. Naprosto, autor onima koje kritikuje bazično zamera *manjak ludila*, smatrajući ga nedostatkom patriotizma. I baš to nam govori sve što je neophodno znati o pravoj naravi "pečatovskog" diskursa, mnogo starijeg od samog "Pečata". Ako nisi "lud" po uzansama jednog mahnitog koordinatnog sistema proizvodnje i distribucije blesavosti, onda si sigurno sumnjiv; ako i posle upozorenja nastavljaš da ne budeš lud, onda si garant izdajnik; a u najtežim slučajevima, nema varijante da se ne zoveš Sabahudin. ¶

IZJAVA NEDELJE

"Ja sam mali čovek po značaju i funkciji da se sretnem sa Angelom Merkel."

Foto: A. Anđić

ALEKSANDAR VUČIĆ, lider SNS-a, prvi potpredsednik Vlade i ministar odbrane, skromno o svom putu u Berlin (B92)

Marijana Mateus,

majka, modna kreatorka, jednom rečju uspešna žena, "prvi put otkriva detalje romanse sa švajcarskim biznismenom Patrikom sa kojim se zabavlja nešto više od godinu dana": "U njemu prepoznajem viktorijanski duh i to mu je sa engleske strane, ali ipak je u potpunosti swiss made, što znači da je sladak kao čokolada, a precizan i tačan kao sat." ("Story")

Foto: Reuters

Ava Karabatić,

hrvatska starleta, popularna u Srbiji, "osporava doktorku Džudit Risman koja je bila gost hrvatskog Sabora, da ljudski organizam, gledajući pornografiju, luči tzv. erototoksine, otrove koji mučki razaraju ceo organizam": "Kad neki muškarac vidi zgodnu ženu, nikako ne može da dođe do lučenja erototoksina jer su toksini otrovi. Ona je htela da kaže da je to nešto štetno. Pogled na ženu koja je lepa i lepo građena i koja nije vulgarna može biti samo užitak, nikako ne nešto štetno ili, ne daj bože, toksično."

Na pitanje šta se desi političaru ako na primer nju vidi golu na slici i da li im mozak luči erototoksine, Ava je odgovorila da sve zavisi od političara: "Ako gleda Silvio Berluskoni, kojeg jako cenim, onda je pitanje šta njegov mozak luči. To niko ne zna. Mislim da njemu ne treba španska mušica ili nešto slično."

Šta Ava predlaže: "Mislim da je i te kako potrebno seksualno vaspitanje jer mi je dosta da čitam kako je neko dete dobilo dete. Potrebno je da deca od petog razreda uče seksologiju. Seks nije samo čin, treba učiti kako se zaštititi od bolesti i trudnoće." ("Kurir")

Na pitanje da li je čula za skrivenu kameru čija "žrtva" je bio premijer Ivica Dačić, kaže: "Tu možemo videti da nemamo samo mi Hrvati probleme." ("Svet")

Siniša Mihajlović,

selektor fudbalske reprezentacije Srbije, hrvatskim medijima pred utakmicu reprezentacija u Zagrebu, "potvrdio je da su on i Željko Ražnatović Arkan bili prijatelji, kao i da ga je bivši komandant paravojne jedinice Srpska dobrovoljačka garda voleo: "Bili smo prijatelji, ali samo sportski prijatelji. Kada sam igrao u Zvezdi, on je bio vođa 'delija', i uvek je bio na pripremama. Mene i Deju Savićevića je voleo više od ostalih. Ne želim da se odreknem Arkana jer bih bio licemer. Svi smo, uostalom, pravili gluposti. I Srbi i Hrvati! Ubijalo se na obe strane, zašto da se lažemo, nema ni čistih ni nevinih! Inače, Arkan je spasao život mojoj tetki koja je bila zarobljena od srpske strane, on je uočio i spasao zbog mene. To se ceni!" ("Alo")

Zašto se raduje ovoj utakmici: "Uvek sam obožavao da igram protiv Hrvatske i to je jedan od glavnih razloga što sam prihvatio ponudu. Uživao sam da izađem na teren, a ceo stadion zviždi, vređa te. Po meni, nema lepših utakmica od ove, a još kad pobedite, osećaj je neponovljiv." ("Večernje novosti")

Foto: Vesna Anđić

Maja Nikolić,

pevačica, posle izjave da "ima genetsku predispoziciju za bavljenje železnicom", upozorava na opasnost od nekorektnih novinara: "Iza svake svoje izjave koja je zabeležena uživo odgovorno stojim. Kada je reč o žutoj štampi, uglavnom se dešava da ono što kažem bude izvučeno iz konteksta, pa čak i da se objavi nešto što uopšte nisam rekla. Zato intervjue dajem samo osobama od poverenja. Kodeks časti mora da postoji."

O svom načinu života: "Punih dvanaest godina postim i pričešćujem se svake nedelje. Svima od srca želim da imaju život kao što je moj, da naprave jedno duhovno čišćenje, a drogu ni pre posta nisam konzumirala." ("Kurir")

Dragan Džajić,

Foto: N. Skenderija

prvi čovek fudbalskog kluba Crvena zvezda, priča kako u kancelariji koja mu je dodeljena nije ništa menjao: "Ni olovku nisam doneo ovde od kuće. Sve što je prisutno u kancelariji – od slika, preko knjiga do pića – pripada mom prethodniku. Nisam osećao potrebu da donosim neke nove stvari jer ovde ima dosta zanimljivih detalja, koji mogu da budu od koristi svakome, pa i meni, u obavljanju posla."

Šta mu je u kancelariji najdraže: "Drago mi je što je na zidu okačena uramljena fotografija patrijarha srpskog gospodina Pavla. Možda niste to znali, ali nas dvojica smo zajedno ležali na VMA oko dva meseca i često smo se družili i satima prijatno razgovarali. Ponosan sam na taj period u životu, jedino mi je krivo što smo obojica imali zdravstvene probleme, pa smo se sreli pod tim okolnostima, u bolnici."

Na šta je još ponosan: "Družili smo se, on je bio jako miran i skroman čovek. Moja supruga mi je svakoga dana donosila pakete s hranom i sve što je on smeo da jede delili bismo kao braća. Posebno mi znači to što me je pokojni patrijarh blagoslovio više puta." ("Alo")

Foto: Vesna Anđić

Mira Škorić,

pevačica, jedna je od onih koje su novinari "Kurira" pitali "da li veruje da je pevačica Hanka Paldum tokom rata u Bosni mučila srpske zatvorenike" i "pevala patriotske pesme", kaže: "Poštujem svakoga, ali se uporno pitam dokle ćemo ćutati na sve ono što nam se desilo u protekle dve decenije?! Licemerno je pričati o orasima, ako se zna da postoji ovakav materijal. Bilo kako bilo, nisam sudija i na pamet mi ne pada da sudim ikome, ali na kraju je svima nama vlastita savest najgori sudija."

Dragica Radosavljević Cakana,

pevačica, aktivna članica vladajućeg SNS-a, kaže: "Hanku ne poznajem lično. I mi smo pevali patriotske pesme, ali nikada s takvim sadržajem. Nisam za radikalne zabrane, ali nije mi jasno zašto ona i njoj slični dobijaju toliki prostor u medijima. Naši izvođači su zapostavljeni u Bosni i Hrvatskoj, pa čak su i u Srbiji u njihovoj senci. Oni pune dvorane, dok moje kolege odavde i ja pevamo po kafanama."

Bora Đorđević,

muzičar, član glavnog odbora DSS-a, ovoga puta govori kao glas razuma: "Normalno je da će Hanka stati uz svoj narod i pevati patriotske pesme, kao što bi svako od nas bio uz svoje ljude. Te priče da je mučila narod ne želim da komentarišem jer se ne zna da li su tačne. Trebalo bi svi oni pod hitno da dođu kod Ivana Ivanovića, pa da naprave koncert u Areni. Napuniće halu sigurno." ("Kurir")

Mina Nikolić,

polufinalistkinja takmičenja "Ja imam talenat", na pitanje kakvi je muškarci privlače, kaže: "Privlače me partneri koji su fizički superiorniji od mene. Volim one visoke i fit. Imam 180 centimetara, plus štikle dvanaestica, pa izračunajte... Fizička odlika onoga što tražim jeste visok, odnosno veliki muškarac. Imam teoriju da on mora da bude za matematičko Pi veći i bolji od žene u svakom smislu. To je esencija onoga što tražim. Muškarac bolji od mene." ("Story")

Ana Bekuta,

pevačica, "jedna od najeksponiranijih javnih ličnosti, ponajviše zbog veze sa ministrom Milutinom Mrkonjićem", odala se humanitarnom radu. Na pitanje da li planira još neki humanitarni koncert za decu bez roditelja, kaže: "Brena i ja smo se dogovorile da ovakve akcije radimo dok god budemo mogle. Kada prikupimo dovoljno sredstava od naših nastupa, idemo ponovo čistog srca u sledeću priču. Da li će to biti deca ili penzioneri, videćemo."

Da li bogati prijatelji pomažu: "Najveći deo sredstava smo obezbedile same. Značajnu podršku su nam dali naši prijatelji."

Da li pomaže i ministar saobraćaja: "Milutin me podržava najpre u mom poslu. On je poznat kao human čovek i naravno da sve što ima prizvuk humanosti podržava." ("Alo")

TRIJUMF DUHA

Foto: Reuters

Skoro na 24. godišnjicu Homeinijeve smrtne presude, Salman Ruždi u izuzetnoj memoarskoj knjizi *Joseph Anton* pruža fascinantno svedočenje o "slučaju" koji je postao paradigma jedne epohe

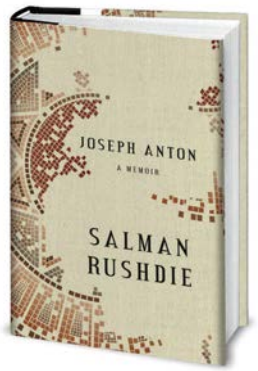
"Ja sam mrtav čovek". Ovo je pomislio Salman Ruždi kada ga je novinarka BBC-a nazvala da ga pita "Kakav je osećaj znati da vas je ajatolah Homeini upravo osudio na smrt?" Bio je četrnaesti februar godine 1989, one iste godine u kojoj će pasti Berlinski zid i podeljena Evropa uploviti u nešto što će – pomalo kičasto i euforično, ali ne baš netačno – nazvati "erom slobode". Samo, za Ruždija nikakva "sloboda" nije svitala; pre će biti da je zalazila za horizont da se dugo, dugo iznova ne pojavi; u nekom svake strepnje potpuno rasterećenom smislu verovatno se nikada više neće ni pojaviti u njegovom životu.

Ali, kako to mi *znamo* šta je Salman Ruždi pomislio čuvši za Homeinijevu fatvu? Pa, tako što o tome svedoči sam Salman Ruždi u nedavno objavljenoj memoarskoj knjizi *Joseph Anton: A Memoir* (Random House, New York 2012). Ova je knjiga, dakle, autobiografska nonfikcija (naravno, u meri u kojoj je bilo koji književni tekst uopšte "nefikcijski"), ali u njoj pisac dosledno govori o sebi u trećem licu: pisac nije Ja nego On, i isključivo će se u tom obliku pojavljivati u ovoj "cigletini" od knjige, u hard cover verziji razbaškarene na 633 strane "jačeg" formata. Ta pripovedačka distanca Ruždiju je kanda potrebna da bi mogao da svedoči sa manje opterećenja: "ja" bi tu nekako zvučalo odveć... pompezno, možda. Ne zato što svako "ja" zvuči pompezno, nego zbog specifičnosti situacije u kojoj se od dana fatve obreo taj lik nove knjige Salmana Ruždija koji se zove – Salman Ruždi. Ali, kojeg nije izmaštao Salman Ruždi (kao dotadašnje junake Ruždijevih knjiga) nego ga je kreirao neko sasvim drugi i drugačiji, neko kome je bio potreban lik Ruždija "satane", "hulitelja", "mrzitelja islama" i već sve po redu. O tom "Ruždiju" govori ova knjiga bar koliko i o čoveku i piscu kojem su silom navukli njegovu obrazinu, i namenili sudbinu žrtvene lutke za obredno spaljivanje. Pa dobro, mali ko je tu onda taj Džozef Anton? To je lažno ime Ruždi odabrao za obavljanje administrativnih, bankarskih i sličnih potreba tokom perioda života "u ilegali" i pod neprestanom policijskom zaštitom na tajnim lokacijama; ovo "kodno" ime je zapravo kombinacija imena njemu najdražih pisaca: Konrada i Čehova.

Joseph Anton nije "klasična" autobiografija u kojoj pisac linearno pripoveda svoj život od prvih sećanja pa do vremena pisanja, odnosno, ona je to tek jednim malecnim delom. U prvim će poglavljima Ruždi veoma "skraćeno", a opet s mnogo

NAD STRAHOM

pripovedačkog "soka", protrčati kroz svoje detinjstvo u Indiji, portretirajući kako svoje roditelje i njihovu doživotno nesrećnu i "pogrešnu" vezu tako i beskrajnu složenost indijskog društva, potom rane jade i usamljenost u đačkom internatu hladne Engleske, pa mladenačke književne pokušaje i beskrajno dugo probijanje na književnu scenu – tokom kojeg je, gle, uglavnom zarađivao kao *kopirajter*! – i potonju dekadu ranih uspeha, pre svega sa *Decom ponoći*, velikim romanom koji ga je lansirao u "premijer ligu" savremene proze engleskog jezika. Sve su to, dakako, dragoceni i neophodni sastojci ove knjige, ali njen pravi početak i okosnica bar pet šestina teksta jeste Ruždijev život od trenutka objavljivanja *fatve*, koju je "zaradio" za roman *Satanski stihovi* (*Satanic Verses*, dostupan i u srpskom prevodu). U *Josephu Antonu* pisac nas upoznaje i sa nizom detalja oko narastanja dirigovane "moralne panike" islamističkih revnosnika glede njegove "bogohulne" knjige, a koja je na koncu dovela do fatve. Dakako, uglavnom se radi o Ruždijevim naknadnim saznanjima; u trenutku kad je "sve počelo", jedino o čemu je pisac mogao da misli jeste kako da sačuva živu glavu...

Nemoguće je "svesti" knjigu koja je značajna, sjajno napisana i prebogata materijalom za promišljanje najraznolikijih tema barem onoliko koliko je i voluminozna na razmere novinskog prikaza, a da se štošta ne potpuno izostavi, koliko god da *komprimuješ*. Uz punu svest o tome, protrčimo bar kroz ono najvažnije.

Nije prevelika mudrost reći da je *Joseph Anton* svojevrsno *svedočenje preživelog*, bespoštedno i prema samom piscu i prema onima koji su ga okruživali za svih tih prestrašnih godina fatve. Ali, ona je i mnogo više od toga. svojevrsna case study, pisana najopasnijim metodom sopstvene kože, o politici, o veri, o intelektualnoj hrabrosti i kukavičluku u suočenju sa opasnostima, fizičkim koliko i statusno-simboličkim. Ruždi detaljno opisuje godine skrivanja od jednog do drugog zaklona, frustraciju, nemoć, bes i strah za sebe i svoje bližnje. Ali, takođe i ono što mu je "začinjavalo" život svih tih godina. armiju ne samo verskih mrzitelja nego i malograđanskih preziratelja koju je izazvao njegov "slučaj", to jest sama njegova drskost da postoji i piše kao slobodan čovek u slobodnom društvu.

Na jednoj strani, Ruždi neće ni najbliže (recimo, bivše supruge, njih tri) poštedeti od neprijatnih prikaza (ali i zahvalnosti i divljenja, tamo gde misli da im mesta ima), i zbog toga se ova knjiga već nadobijala besmislenih packi, ali neće ni sebe štedeti niti se prikazivati u idealizovanom svetlu. Ali to se već *podrazumeva*, ne? Ma da... O samom životu pod neprestanom paskom pisaće što je god moguće više "činjenično suvoparno" čuvajući se patetično-samosažalnog tona, što ga neće sprečiti da "uzgred" ne načini niz malih majstorskih portreta ljudi i situacija, malih i velikih ljudskih podviga i izdaja... Uključujući i sopstveni trenutak pokleknuća, svojevrsnu *samoizdaju*, kada je popustio nagovaranjima "dobronamernih" i pokušao da se nagodi s progoniteljima nekolikim "pokajničkim" izjavama, zbog čega se posle gorko kajao.

Na drugoj strani, bar podjednako zanimljivoj, taj "društveni" aspekt ovog memoarskog svedočenja nadilazi značaj neposrednog književnog svedočanstva o životu čoveka "ucenjene glave". Naime, koliko god bilo sklisko i nezgodno pisati o sebi i svom slučaju, pa makar i u famoznom trećem licu, Ruždi ponajčešće zadivljujuće lucidno i besprekorno raspravlja Ono Bitno: na svoju sudbinu, sa svakim mogućim pokrićem i opravdanjem, gleda kao na mnogo više od jednog, ups, malko nezgodnog incidenta u tzv. ratu civilizacija, nego, upravo odbijajući taj "hantingtonovski" diskurs, na priču o fatvi gleda kao na epizodu u večitoj borbi slobode protiv tiranije, bila ona ideološka, verska ili kakva god.

Ovih će dana 24. godišnjica fatve, i danas nekako volimo da mislimo da je slučaj *Satanskih stihova* manje-više apsolviran i da je oduvek svakome normalnom jasno ko su tu "dobri" a ko "loši" momci, ali stvar je od početka bila mnogo komplikovanija. Ruždi se nije suočio samo sa orkestriranom mržnjom i pretnjama smrću islamističkih fanatika (a bezbroj je dokaza da pretnje nisu bile samo verbalna pirotehnika; uostalom, neki su izdavači i prevodioci romana ubijeni ili ranjeni!) nego i sa ogromnim nerazumevanjem "kod kuće", u Britaniji, pa i šire, na Zapadu. Struktura tog namernog nerazumevanja ključna je za razumevanje onoga što se (te kako i zašto) dogodilo, jer nam govori ne samo o konkretnom – i bar delimično adaktiranom – slučaju, nego i o prilikama u kojima danas živimo. Za domaće konzervativce, desničare i ksenofobe, Ruždi je bio tamo neki Obojeni, indijski musliman koji je nešto pisao protiv onih tamo svojih urođeničkih tabua iako je "znao da se to ne sme", a sada siroti britanski poreski obveznici treba skupo da plaćaju njegovu zaštitu... Na drugoj strani, za pomodarsku, suštinski u onom najgorem smislu sitnoburžoasku (neo)levicu, i tada i danas nezrelo opčinjenu džidžabidžama multikultiuralizma kao posvemašnjeg etičkog i vrednosnog relativizma, on je bio drski narušitelj sistema u kojem se "svačija kultura i nasleđe ima poštovati", što zvuči odlično sve dok se ne prevede na jezik stvarnosti i prakse: na njemu to znači da ono što je "nama" sitim i blaziranim Zapadnjacima dozvoljeno (uključujući i "blasfemiju" prema verskim tabuima, borbu za ravnopravnost žena etc.) "njima" nije, u to se ne treba pačati, njihova kultura je drugačija, ne povlačite bradatog đavola za rep, uvažavajte njegova sujeverja i pravite mrtvo-ozbiljnu facu dok s hinjenim zanimanjem slušate njegove koještarije... Zahvaljujući tome, Ruždi je sa levice i iz centra doživeo valjda i više podlačkih napada nego sa desnice; jeste van pameti,

»

ali je opet i sasvim logično... Ako ništa drugo, slučajevi Ruždija, Tea van Goga i Ajan Hirši Ali koliko-toliko su s vremenom uzdrmali "multikulturalističku" dogmu ukazujući na (načelno i konstitutivno jedino moguću i jedino zamislivu!) univerzalnost ljudskih prava i standarda političkih, verskih i ostalih sloboda; tome je i sam Salman R. dao nemali doprinos.

Dakako, *Joseph Anton* bi izneveravao svoju žanrovsku odrednicu da nije pre svega književno uzbudljivo svedočenje o jednoj "ekstremnoj" egzistencijalnoj situaciji koja je istovremeno zapravo i tako indikativna za vreme u kojem živimo. Ruždi je pisac raskošnog dara, a ova je knjiga istinska gozba, i duhovita i gorka, i egocentrična i širokogruda, i esejizovana i rasno pripovedačka i štošta još. I preobilna, dakako, onim dražesnim začinima kojih se Ruždi-lik nahvatao za godina "ilegale", pa nam ih Ruždi-pisac sada vedro poklanja... Odabrao sam dva za kraj. Kada su Ijena Mekjuena, sjajnog pisca i Ruždijevog prijatelja, novinari u Španiji priupitali nije li Ruždijeva zaštita poprilično skupa za Britaniju (uzgred, Ruždi svedoči da je štošta od nje morao da plati sam...), Mekjuen je odgovorio da britanski narod mnogo više košta zaštita princa Čarlsa, a da ovaj pri tome nije napisao ništa značajno... No, moj omiljeni momenat ipak je onaj kada, po jednom pouzdanom svedočenju, irski građevinski radnici u temelj nove džamije u Birmigemu tajno ugrađuju primerak *Satanskih stihova*... Kakva je to samo simbolika! Mimo konteksta fatve to bi čak mogao da bude bigotni akt netrpeljivosti prema verski Drugom i drugačijem; no, u kontekstu fatve, to je naprosto predivna simbolička subverzija Tiranije u ime prelepe, univerzalne ljudske slobode... Eh, kamo sreće da su mnogi Veliki Intelektualci dobacili do nivoa svesti tih "običnih" radnika!

Kako god bilo, Salman Ruždi je preživeo, i više nije Džozef Anton. No, nije to samo puki opstanak tela: ono o čemu svedoči ova izuzetna knjiga mnogo je više od toga: to je pobeda čovekovog duha nad strahom i sitnoćom koju svaki čovek nosi u sebi, koristeći se svakojakim racionalizacijama da "normalizuje" svoj kukavičluk. Jedna velika pobeda nad tim drhturavim čovečuljkom u sebi zove se *Satanski stihovi*. Druga, ako ne veća ono svakako teža, zove se *Joseph Anton*. ¶

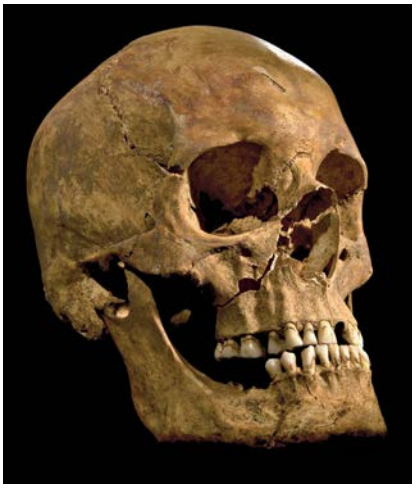
TEOFIL PANČIĆ

Uz iskopan skelet Ričarda III

Zima našeg nezadovoljstva

Lorens Olivije kao Ričard Treći u filmu iz 1955.

Lobanja Ričarda Trećeg

Nedavno je u Engleskoj pronađen skelet za koji se pretpostavlja da pripada Ričardu Trećem. Svoju slavu ovaj engleski kralj, naravno, duguje Šekspiru. U globalnoj percepciji na Ričarda Trećeg je i nemoguće gledati drugačije nego kroz prizmu Šekspirovog zlog, grbavog i beskrajno inteligentnog vladara

Već danima mediji u Britaniji ("i šire") javljaju, kao u onoj frazi "iz sata u sat", o novim spekulacijama i zaključcima stručnjaka, a nakon što je ispod asfalta u Lesteru, u Centralnoj Engleskoj, nađen skelet koji bi trebalo da pripada Ričardu Trećem, posljednjem kralju jorkširske dinastije Plantageneta. Ričard je, kaže historija, poginuo u bici na Bosvortskom polju u oktobru 1485. i njegov nestanak uzima se simbolično kao kraj engleskog srednjeg vijeka.

Tu, jednako kao i u novinskim izvještajima ovih dana, prestaje historija, a počinje zabuna.

Reducirane i suhe, vijesti novinskih agencija ponavljaju ovih dana upravo fantastičnu rečenicu o tome kako je Ričard bio "predmet interesa i historičara i pisaca", pa kažu – "između ostalog i Šekspira, koji je napisao istoimenu dramu".

"Između ostalog"?

O ZLU

U tupom, materijalističkom (u filozofskom smislu ove riječi) pogledu masmedija koji odražava isto takav princip dijela zapadne civilizacije, ovako postavljena stvar izražava *in nuce* svu konfuziju između nepomirljivih realnosti, između kapaciteta za shvaćanje, promišljanje i tumačenja kulture. Ne prestaje, u tom smislu, da frapira doslovnost i banalnost.

Figura Ričarda Trećega ne samo da ne bi bila "između ostalog" (biva, maltene "usput") vezana za Šekspirovu dramu ("historiju", kako ju je stratfordski genij žanrovski odredio u teatrologiji čiji je Ričard posljednji dio) – stvar je potpuno obrnuta: njega u percepciji čitave kulture naprosto *nema* van Bardovog komada, nerazdvojan je od njega. I danas i desetljećima – naročito od jednoga trenutka, o kojem ćemo još – i zapravo već stotine godina, onoliko koliko je engleska kultura dobacivala u sve krajeve planete, kad se pomisli na Ričarda Trećega, gleda ga se jedino i samo kroz prizmu Šekspirovog zlog i grbavog i beskrajno inteligentnog vladara.

Golema delta referenci na ovaj tekst, onako kako se granala "odozdo", od prvih čitatelja i izvođenja, a još za života autorovog, vertikalno, u kulturi, od nacionalnog jezika, koji je Šekspir promijenio bezbrojnim riječima i izrazima, preko institucija do visoke kulture – to je "pravi" život Ričardov. Kao i iskorak ka vani, preko prijevoda i postavljanja komada na svim točkama globusa, komada kroz koji su se promišljale politička historija i politika, ideologija, vlast, jezik – od Stratforda do Zagreba: za svoga Nilsa Nilsena u *Banketu u Blitvi*, Krleža kaže da je "ubojica kao Ričard III". *Tako* funkcionira kultura, a sve ostalo su novinski izvještaji, ćelije akademičara i historičara, i materijalistička, doslovna, reducirana percepcija svijeta koji ne umije da čita pak Svijet što je, kako je francuski filozof postavio odavno – većma i sam tekst.

SUVIŠE LJUDSKI

Jezik je sama sol engleske kulture, i to više nego u većini drugih zemalja (za primjer: u britanskim tabloidima, "najnižoj" tekstualnoj pojavnosti, dakle, svaki naslov je kalambur – što to govori o svijesti o jeziku zajednice?). U tome, Ričard III upisan je u mapu kulture kao djelo s najpoznatijom prvom dramskom rečenicom od svih: *"Now is the winter of our discontent"* – odnosno "zima naše zlovolje" u Marasovom prijevodu.

Ali taj otvarajući stih ne stoji sam po sebi. On je nerazdvojiv od jedne naročite izvedbe – filmske verzije iz 1955, u kojoj, pod vlastitom režijom, Olivije igra Ričarda tako da ga je manirizmima, fizionomijom i uopće glumačkom transformacijom fiksirao do te mjere da je, u daljnjem grananju kulturnog čitanja, uloga dugo bila neodvojiva od njegovog lika – isto kao i komad od historijske ličnosti. Olivijeov Ričard vjerojatno je prvi veliki utjecajni negativac s kojim se gledalac potpuno identificira. Beskrupulozan, nemilosrdan, vlastohlepan, ali u svojoj ružnoći (s prevelikim nosom i ravno podrezanom kacigom "valijantovske" frizure), u svojoj inteligenciji, slabosti i duboko ljudskim kompleksima, tako ničeanski *"Menschliches, Allzumenschliches"* – "human, odviše human".

Dvadeset godina kasnije, a preko trideset u trenutku kad to obznanjuje, Džoni Roten-Lajdon, pjevač Seks Pistolsa, koji je svojim spastičnim, neustrašivim nastupom revolucionarizirao i u kontinuitetu zapravo dokinuo ulogu (!) i značenje rok-frontmena na sceni (tako da su njegov pokret – u divnoj simetriji – kasnije izučavali "ozbiljni", školovani glumci), otkrio je da mu je model i primjer bio upravo Olivijeov *Ričard*.

Kakav je to put kroz kulturu prošao jedan tekst baziran na historijskoj ličnosti? I kakve s time može imati veze kostur nađen ispod engleskog parkirališta? Naučnici su, upravo javljaju vijesti, uspjeli i "rekonstruirati" lice vladara. Ono što su umjetnici "rekonstruirali" kroz stoljeća preko dramskog komada, nijednoj materijalnoj viziji historije neće poći za rukom, niti će, tragičnije, ona biti u stanju da to vidi.

U *Znakovima pored puta,* Andrić piše kako gleda u tragove kostiju iz "V veka pre Hrista", a u kojima su se još naslućivale "osnovne linije ljudskog lika". Pa kaže:

"U meni se javilo nezadovoljstvo, kao nad neuspelim delom ili nedovršenim poslom. Čovek treba da nestane bez traga." ¶

ĐORĐE MATIĆ

Samopouzdanjem protiv istorijske beznačajnosti

***Sećanje na budućnost*, grad Enkija Bilala**

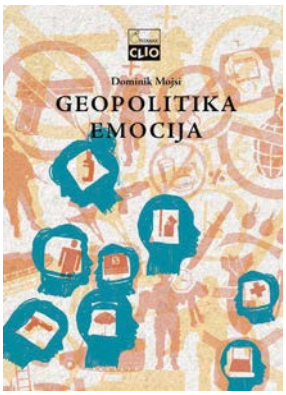
Emocije, poput holesterola, mogu biti i dobre i loše, kaže Dominik Mojsi, autor knjige *Geopolitika emocija* u kojoj tvrdi da savremenim svetom vladaju tri osnovne emocije: strah, nada i poniženje. One su u geopolitičkom smislu važnije od gneva, očaja, mržnje, ozlojeđenosti, besa, ljubavi, časti te solidarnosti jer su usko povezane s pojmom *poverenja*, a poverenje predstavlja odlučujući faktor u načinu na koji nacije i narodi odgovaraju na izazove s kojima su suočeni, kao i kako se odnose jedni prema drugima

Bilo je u dvadesetom vijeku takvih naslova nefikcionalnih, tačnije filozofskih i sociooloških, knjiga, naslova kakvi su *Žargon autentičnosti*, *Nelagodnost u kulturi* ili *Dijalektika prosvjetiteljstva*, naslova što su stekli naboj skoro nezavisan od sadržaja istoimenih knjiga te se u žurnalističkoj analitici i kafanskim solilokvijima često koriste kao samostojeće fraze. Drugim riječima, postali su tako zvučni, tako *seksi*, da poput samostojećih čarapa, *pale* i osobu koja ih upotrebljava i publiku. Pomenuta tri naslova u tom su smislu već klasici jer takvu reputaciju imaju već barem pola stoljeća. I u posljednjih par decenija, međutim, pojavili su se naslovi sa sličnim ambicijama, a u tom smislu najprije na pamet padaju *Kraj istorije* i *Sukob civilizacija*. Najrecentniji takav *pretendent* jest naslov knjige Dominika Mojsija *Geopolitika emocija*. Srpski prevod ove knjige objavljen je prošle godine (Clio, Beograd, 2012; prevela s engleskog Milica Čečur), no prisustvo njenog naslova u javnosti je dosta starije. Knjiga je u originalu (*The Geopolitics of Emotion*) objavljena tri godine ranije, ali je imala i predživot. Začeta je kolumnom iz 2006. godine za Project Syndicate pod naslovom "Emotivni sukob civilizacija", naredne godine kolumna je proširena u esej objavljen u časopisu *Foreign Affairs* pod naslovom "Sukob emocija" da bi naposljetku esej prerastao u knjigu pod naslovom *Geopolitika emocija*.

STRAH I NADA

Mojsi je svjestan da je svojoj knjizi dao dobar naslov. Već na početku predgovora predviđa kako će njegovu naslovnu frazu "mnogi kritičari smatrati za čistu provokaciju, možda i oksimoron". Na istom mjestu on izlaže dva svoja osnovna polazišta: prvo, da svijet u kojem živimo nije moguće u potpunosti razumjeti ako u obzir ne uzmemo i emocije, te drugo, da su emocije,

poput holesterola, i dobre i loše. (Na poređenje sa holesterolom Mojsi je, reklo bi se, ponosan, pa ga koristi na više mjesta u knjizi.) Od sve sile emocija (gnjev, očaj, mržnja, ozlojeđenost, bijes, ljubav, čast, solidarnost...), Mojsi se koncentriše na tri, kako kaže, osnovne: na strah, nadu i poniženje, te daje ubjedljivo objašnjenje zašto se opredijelio baš za njih: "Ove tri emocije izabrao sam zato što su usko povezane s pojmom *poverenja*, a poverenje predstavlja odlučujući faktor u načinu na koji nacije i narodi odgovaraju na izazove s kojima su suočeni, kao i kako se odnose jedni prema drugima." Nakon što nam predstavi svojevrstan *metodološki okvir*, odnosno nakon što najavi da će različite svjetske kulture posmatrati kroz prizme straha, nade i poniženja, Mojsi nam daje uvida i u svoju poetiku koja se svjesno odmiče od geopolitičkih standarda priznajući da je njegov pristup globalan i u dobroj mjeri zasnovan na ličnim utiscima, uz korištenje anegdota iz vlastitog života te umjetničkih i kulturnih referenci. (Mojsijeve reference, dodajmo, tiču se i elitne i popularne kulture, ali bez žižekovske teatralnosti.) Ugrubo govoreći, Mojsi je istovremeno svjestan upliva globalizacije na svaki kutak naše planete (na jednom mjestu parafrazira francuskog ekonomistu Danijela Koena, koji drži da je postepeno opadanje nataliteta u zemljama južne hemisfere neposredna posljedica popularnosti američkih televizijskih serija zbog kojih je porodica sa dvoje djece postala opšti ideal), kao i "žilavosti" različitih regionalnih i nacionalnih (mikro)identiteta. Vrlo je zanimljiv njegov stav prema kojem je dvadeseti vijek bio "američki vijek" i "vijek ideologije", dok će dvadeset prvi biti "azijski vijek" i "vijek identiteta". Primjer kojim Mojsi ilustruje važnost afirmacije sopstvene individualnosti iz ovdašnje je perspektive naročito znakovit: "Slovak nije Čeh, a Crnogorac nije Srbin." U skladu sa tvrdnjom da je naš vijek zapravo "azijski vijek", Mojsi za ključne savremene "kulture nade" proglašava Kinu i Indiju. Između ove dvije "nade" postoje i sličnosti i razlike, a Mojsi se bavi i jednima i drugima. Ipak, najefektniji njegovi zaključci su oni što se doimaju univerzalnim. Opisujući zašto se savremeni kineski umjetnici ne opiru zapadnim uticajima (ali im se također i ne prepuštaju papagajski nekritično) Mojsi skoro usput poručuje: "Samo zemlja koja nije sigurna u sebe oseća potrebu da se štiti od stranih uticaja. Samopouzdanje i kulturna otvorenost idu zajedno." Pišući pak o izazovima koji stoje pred Indijom, Mojsi primjećuje da je za ovu ogromnu zemlju mnogo bolji uzor SAD, negoli Evropa ili Kina, te da Indija mora sama za sebe da varira ono američko *In God We Trust* ("U Boga vjerujemo") pretvorivši ga u *In Gods We Trust* ("U bogove vjerujemo"). Japan je za Mojsija izuzetak na Dalekom istoku i on ga ne uvrštava među kulture nade, nego više među kulture straha, zajedno sa Evropom i Sjedinjenim Američkim Državama. Kao i nada u Indiji i Kini, ni strah evropski i strah američki nisu identični. Karakteristično za evropski strah je osjećanje da su *glory days* nepovratno prošli. Mojsi to nezaboravno sumira u jednoj rečenici: "To je strah da je Evropa osuđena da postane neka vrsta muzeja, veća verzija Venecije, oaza prefinjenog *dobrog života* i kulture koju ljudi s dinamičnijih kontinenata vole da posećuju ili da tu provode starost, ali da više nije centar stvaralaštva i uticaja na svet." Kod Amerikanaca kultura straha je presudno obilježena 11. septembrom 2001. godine, odnosno terorističkim napadom na Njujork i Pentagon, što je za SAD bio prvi takav udar usred svoje teritorije još od britanskog napada na Vašington 1812. Na tragu toga je i činjenica da privlačnost Amerike u drugim dijelovima svijeta blijedi. Silaznu putanju današnje Amerike Mojsi prepoznaje u epidemiji gojaznosti njenih stanovnika, u problemima s budžetom, u raspadu infrastrukture od željeznica do mostova. Nije, naravno, sporno da prosječan Evropljanin, Amerikanac ili Japanac još uvijek imaju bolji standard i kvalitet života od prosječnog Kineza ili Indijca, ali tendencija ili *klatno nade* ukazuje na promjenu kao u onoj famoznoj Dilanovoj pjesmi o vremenima koja se mijenjaju.

PONIŽENJE I TEŠKI SLUČAJEVI

Ono po čemu se triptih ključnih emocija po Mojsiju razlikuje od para iz glasovitog naslova Nadežde Mandeljštam jest *poniženje*. Unutar geopolitike emocija, klatno poniženja ponajviše se naginje ka islamskom svijetu. Mojsi je svjestan da je teško govoriti o islamu kao jedinstvenom entitetu, on odlično zna da je islam podijeljen na mnoštvo inkarnacija i dihotomija ("šiiti protiv sunita, Arapi protiv nearapa, Azijci protiv stanovnika Srednjeg istoka, Afrikanci protiv Evropljana, umereni protiv radikalnih, vernici protiv agnostika"), ali prepoznaje poniženje kao najmanji zajednički sadržilac većine islamskih društava. U odjeljku pod naslovom "Koreni poniženja: opadanje istorijskog značaja" Mojsi piše: "Postoje brojni razlozi za prevladavanje osećanja poniženja u arapsko-muslimanskom svetu, ali prvi i najvažniji jeste osećanje opadanja istorijskog značaja. Strah od propadanja, osećanje koje pogađa sve civilizacije, imperije, nacije i kulture, ali u različito vreme i sa različitim intenzitetom, pokreće islamističke fantazije." Usput, *osjećanje opadanja istorijskog značaja*, drukčije rečeno *strah od istorijske beznačajnosti*, nije karakteristično samo za arapsko-muslimanski svijet i korisno bi ga zapravo bilo primijeniti i u jugoslovenskom kontekstu. Isto važi i za koncept koji Mojsi naziva *diplomatijom poniženja* opisujući ga ovako: "Osećanje poniženja može da ponekad bude i moćno oružje u diplomatiji, kao što pokazuju brojne epizode u novijoj istoriji Srednjeg istoka. Jedan od načina je da se igra na kartu osećanja krivice drugih naroda koji su učestvovali u ponižavanju vašeg naroda i da se to osećanje koristi za dobijanje ustupaka ili podrške." Ipak, Mojsi je svjestan da nijedna kultura nije kultura samo jedne dominantne emocije. Unutar arapskog svijeta, on nadu pronalazi u Emiratima, posebno u Dubaiju i Abu Dabiju. Kad je o islamskom svijetu u širem smislu riječ, tu je Turska, kao i muslimani u Evropi, iako i među evropskim muslimanima on prepoznaje razlike, pa tako ističe da alžirski muslimani koji su državljani Francuske često zvižde francuskoj nogometnoj reprezentaciji, dok Nijemci porijeklom iz Turske zdušno bodre i njemačku i tursku

reprezentaciju. Najveći problem islamskog svijeta, po Mojsiju, je položaj žena: "Sistem koji isključuje žene – kao što to čini tradicionalni islam – sebe osuđuje na nazadovanje i propast." U posebnom poglavlju knjige Mojsi se bavi onim što zove "teškim slučajevima", zemljama i kulturama kojima ne dominira jedna emocija; tu su po njemu Rusija, Izrael, Afrika te Latinska Amerika.

POGLED U BUDUĆNOST

Knjiga završava poglavljem "Svet u 2025.", poglavljem u kojem se Mojsi igra proroka i zamišlja dva scenarija o svijetu 2025. godine: jedan je scenario straha, a drugi je scenario nade. Pošto je knjiga u originalu objavljena 2009. godine, njegov je pogled u budućnost išao više od petnaest godina unaprijed. Sa osmatračnice 2013. lako ga je uhvatiti u nekim greškama u obje varijante, ali je to manje važno. Ključ je zapravo u *big picture*. Po njoj, ako trijumfuje strah, svijet će 2025. godine zvučati kao Vagnerova muzika, a izgledati "kao strip srpsko-francuskog autora Enkija Bilala (poznatog po nasilnim, apokaliptičnim fantazijama), kao film *Istrebljivač* (*Blade Runner*) ili kao scena iz nekog od najnasilnijih Šekspirovih komada (*Tit Andronik*, na primer) u kojima se prikazuje mračan svet besa i haosa." Nasuprot tome, prevlast nade donosi ne "kraj istorije" nego "povratak ciklusu prosvećenosti". Kao kod Lampeduze, stvari moraju da se promijene da bi ostale iste, kao u Kerolovoj *Alisi* – treba trčati iz sve snage da bi se spriječila regresija, *running to stand still* takoreći. *Geopolitiku emocija* Mojsi završava optimističnom notom. Kao sin preživjelog logoraša iz Aušvica Žila Mojsija (sa utetoviranim brojem 159721) kojem je knjigu i posvetio, Dominik Mojsi u svom načinu mišljenja združuje tragično osjećanje života sa dubokom potrebom da se strah i poniženje prevladaju i da im se da nekakav smisao. Usprkos svemu, svijetu trebaju optimizam i samopouzdanje, veli Mojsi. On voli pozitivne primjere i prosto uživa kad pobija pokroviteljsko osjećanje Zapada prema Africi, recimo, ističući da je jedan od ključnih političkih događaja u dvadesetom vijeku, mirno uspostavljanje većinske vlasti u Južnoj Africi, bio djelo samih Afrikanaca, F.V. de Klerka, odnosno njegove hrabrosti i inteligencije te Nelsona Mandele i njegovog moralnog integriteta. Dokaz sugestivnosti Mojsijevog pisanja jest i način na koji utiče na razmišljanje o stvarima nevezanim direktno za njegovu knjigu pa, recimo, čitalac *Geopolitike emocija* koji nekako u isto vrijeme pogleda film *Searching for Sugar Man* o Sikstu Rodrigezu, muzičaru iz Detroita koji je anoniman u Americi, dok je u Južnoj Africi velika zvijezda, ne može a da ne pomisli da u tom čudnom razvoju događaja ima i potvrde ideje da se dominantne emocije u ove dvije kulture ne podudaraju. Na nekoliko mjesta u knjizi Mojsi se dotiče i jugoslovenskog istorijskog prostora. Govoreći o Evropi kao kulturi straha, recimo, kaže doslovce: "Neću preterati ako kažem da je raspad Jugoslavije razarajuće uticao na evropsko samopouzdanje." Ipak, ono što je važnije od mjesta koje nam globalno daje Mojsi, mjesta evropske periferije čiji je simbolični značaj mnogo veći od realnog, jest eventualno izvlačenje univerzalne pouke o potrebi odbacivanja poniženosti kao najneproduktivnije emocije te o nužnosti samopouzdanja kao ključnog sastojka u borbi protiv osjećanja istorijske beznačajnosti. ¶

MUHAREM BAZDULJ

***Ikarov pad*, Piter Brojgel, oko 1560.**

Filozofija

Poezija nauke

» **Ernst Kantorovic: *Dva kraljeva tela*,**
» **prevod sa engleskog Ljiljana Nikolić**
» **Fedon, Beograd 2012**

Kada je 1957. godine Ernst Hartvig Kantorovic objavio *Dva kraljeva tela. Studija o srednjovekovnoj političkoj teologiji*, zastrašujuće obimnu knjigu sa još strašnijim akademskim aparatom u vidu džinovskih fusnota od kojih neke zauzimaju i dve trećine stranice – što je odlična preporuka za kolebljive čitače da tekstu uopšte ne prilaze – prve reakcije odavale su bezrezervno oduševljenje, da bi sa prolaskom vremena i konsolidacijom akademske scene oduševljenje splašnjavalo, a na mesto zagrcnutih reakcija stupali suzdržanost, a potom i prikrivena osporavanje. U ovom slučaju suzdržanost je bila gora reakcija od otvoreno negativne kritike: konzervativna akademska sredina nanjušila je opasnost po sebe i instinktom smrdibube počela da ispušta odbrambene bojne gasove. Zamerke bi, otprilike, mogle da se svedu na dva tipa: tekst je previše literaran i, kao takav, zbrkan (za razliku, valjda, od "pravog" naučnog teksta kome nepismenost i smrtonosna dosada jemče visoke naučne dometa). U strategiji smrdibube pohvala za literarnost bila je propraćena osporavanjem naučnih postignuća ("kao da sam se najela džema bez hleba" piše jedna kritičarka), a pohvala stilu nafilovana pokudom metode ("iskričavi, ali labavo povezani i nedovoljno uverljivi ogledi", navodi drugi kritičar). U osnovi, međutim, problem je bio što su *Dva kraljeva tela* odmah prepoznata (ali ne i priznata) kao remek-delo političke filozofije, pravne teorije i istoriografije (sve to ujedno), a što je uz jezičku energiju prožetu ironijom i finim humorom – u "ozbiljnoj" nauci, inače, zabranjenim sredstvima – stvorilo amalgam upravo nepodnošljiv predanim čuvarima univer-

zitetskih sinekura. Naučno besprekorno izvedena studija čita se, uprkos zapanjujuće složenom pratećem aparatu, kao uzbudljivi roman kada, posle probdevene čitalačke noći, jedva dočekamo jutro kako bismo nastavili da čitamo i videli šta će se, na narednim stranicama, dogoditi.

"Ubeđeni konzervativac u staroevropskom značenju te reči" (kako kaže Vilijam Čester Džordan, pisac predgovora), pripadnik više nemačke klase, Ernst Kantorovic je od svoje mladosti (rođen 1895) bio žestok tip. Učesnik u Prvom svetskom ratu (ranjen), posle rata se ističe u uličnim borbama protiv komunista (ponovo ranjen). Akademsku karijeru započinje 1930. godine, ali kasnije odbija da potpiše lojalnost nacionalsocijalistima smatrajući ih vulgarnim antisemitima i uopšte štetnom družinom, zbog čega 1938. emigrira u Ameriku. Posao dobija na Berkliju, ali ga nedugo potom i gubi jer i tu odbija da podrži, u formi zakletve lojalnosti, makartijevsku istragu komunista. Na taj čin ga, očito, nije motivisala ljubav prema komunistima, već to što je smatrao da takve izjave lojalnosti zadiru u akademsku slobodu. Najzad, dobija udoban posao na Prinstonu gde će na Institutu za napredne studije raditi do smrti 1962. godine. Svoju veliku knjigu, u početku zamišljenu kao opširniji rad, pisao je više od deset godina.

O kakvim je, dakle, dvama kraljevim telima reč? Kantorovic proučava figuru vrhovne vlasti u kasnom srednjem veku, pre svega u Engleskoj, ali odlazi, naravno, na ekskurzije u Francusku, Nemačku, Italiju istog doba (njegov prethodni rad iz 1946. godine *Laudes Regiae. Ogled o liturgijskoj aklamaciji u kultu srednjovekovnih vladara*, proučava vladavinu Luja IX), što znači da se suočava sa vremenom kada počinju da se uobličavaju moderne ideje poput države i suverenosti kao svetovne sile. Odvajanje od duhovnog autoriteta (crkve) nije se, naravno, dogodilo preko noći, trajalo je stotinama godinama kroz žestoke političke, teološke, filozofske i pravničke borbe. Upravo te borbe Kantorovic prati u juridičkim spisima i dokumentima toga doba i komentariše ih sa zaraznom lucidnošću, naučničkom akribijom i – ne na poslednjem mestu – izrazitim literarnim darom. Juridičko-filozofska dovijanja su, oslanjajući se pre svega na rimsko pravo i Aristotela, nastojala da opravdaju postojanje kralja kao čoveka sa smrtnim, "kvarljivim" telom i, istovremeno, večnog bića, simbola nepropadljivog tela države. No, nad čitavom pričom bdi crkva kojoj, razume se, kao direktnoj predstavnici božanskog nadahnuća, ne pada na pamet da se odrekne svemoćne vlasti. Zato je potrebno teološkim argumentima krenuti protiv teoloških konstrukcija (da se Vlasi ne dosete). Najpre Hristos kao osnova kraljevske vlasti, odnosno kako se nosilac najviše vlasti uspostavlja kao mešovita osoba, dvojna ličnost (*persona mixta*), kao političko i privatno biće. Hristos je dvostruki model: biće dvostruke prirode – prolazne ljudske i večne božanske – ali i neko ko je imao komplikovan i težak odnos sa ocem. Kantorovic povezuje problem ekstremne sinovljeve poslušnosti koja se preliva u hrišćansko bespogovorno potčinjavanje vlasti (crkvenoj dabome), ali isto tako uočava i tačke otpora takvom razumevanju stvari, pre svega u fascinantnim pravničkim spisima pisca poznatog kao Anonimni Normanin. U sledećem koraku dobijamo analizu prava kao osnove kraljevske vlasti, sa naročitim osvrtom na problem večnosti propadljivih stvari, ali i analizu tananih razlikovanja načina na koji se podanici obraćaju kralju, ili caru: *deus terrenus*, ili *deus praesens* (ovozemaljski bog), da bismo, potom, došli do razumevanja božanskih i ljudskih zakona i čuvene formule *legibus solutis* (odrešen od zakona) koja će u potonjim vremenima poslužiti kao osnov legitimacije apsolutizma. Potom se osnov kraljevske vlasti pronalazi u političkom poretku i na scenu stupa zajednica shvaćena kao mistično telo, dakle kao organska celina kojoj dušu, naravno, udahnjuje bog, ali sve slabije i sve neuverljivije. Delovi posvećeni pojmu domovine (*patria*), tome kako otadžbina transcendira, odnosno kako preuzima ulogu boga, te kako nastaju mitski obrasci koji u krajevima sveta poput Srbije i dalje odlično funkcionišu, upravo su sjajni. U sedmom, najdužem poglavlju "Kralj nikada ne umire", uz analizu različitih značenja krune, čitamo strpljive opise nadgrobnih kraljevskih skulptura i komentare njihove simbolike – figura leži, sedi, ili je uspravna, na njoj je zdrav ili bolestan čovek očuvanog tela ili načetog raspadanjem – kao i opise inauguracije kraljeva i njihovih sahrane, a upoznajemo se i sa poreklom čuvenog usklika "kralj je mrtav, živeo kralj!" (na žalost ljubitelja teorija zavere i ovaj se uzvik primio uglavnom slučajno). Poseban segment posvećen je političkim motivima mita o Feniksu, ptici koja se uzdiže iz sopstvenog pepela. Knjiga koja je započela analizom motiva iz Šekspirovih drama, završava se lepom analizom Dantea. A sve ovo samo su mrvice sa raskošne Kantorovicove trpeze.

Verovatno nije slučajno što u poslednjih petnaestak godina slava ovog Kantorovicevog dela raste i to pre svega zahvaljujući svežim čitanjima filozofa poput Đorđa Agamben. Pozivanja na Kantorovica sve su brojnija, a način na koji je on čitao pravne i političke tekstove srednjeg veka postaje nekom vrstom uzora.

Najzad, ali ne i na poslednjem mestu. Tekst je prevela Ljiljana Nikolić. Maestralno. Osim što uživamo u izvrsnoj, uzbudljivoj knjizi, uživamo i u sigurnom, lepom srpskom jeziku dostojnom Kantorovicevog majstorstva. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

ZAKON SPOJEN

Građanski rat u Siriji na pragu treće godine dostigao je "nečuveni stepen užasa". Ujedinjene nacije proglasile su humanitarnu katastrofu: od početka rata, bez podataka iz januara, poginulo je više od 60.000 ljudi, dva miliona je interno raseljeno, oko 2,5 miliona gladuje, a za četiri miliona ljudi potrebna je hitna humanitarna pomoć. Kraj se ne nazire

Mirovni izaslanik Ujedinjenih nacija i Arapske lige u Siriji Lahdar Brahimi rekao je da je sukob dostigao "nečuveni stepen užasa", da "zaraćene strane zajednički rade na uništenju zemlje koja se raspada pred našim očima" i da se ne vidi kraj toj tragediji. Dodao je i da je uništavanjem Sirije čitav region gurnut u izuzetno tešku situaciju. Brahimi je pozvao UN da nešto preduzmu i zaustave zločine, ali mirovne inicijative su do sada mrtvo slovo na papiru, verovatno i zato što je u sirijski sukob upleteno mnogo aktera koji se nalaze izvan ove zemlje. Dok protivnici predsednika Bašara el Asada tvrde da vladine snage pomažu Iran, a Rusija i libanski Hezbolah, izveštaj UN-a govori da se plaćenici iz 29 različitih zemalja bore na strani pobunjenika. Pobunjenici imaju otvorenu podršku u oružju i novcu, pre

NIH SUDOVA

RAZARANJE BEZ KRAJA I KONCA: Sirijski vojnici lojalni predsedniku Asadu u gradu Alepo
Foto: Reuters

svega Saudijske Arabije i Katara, a odlazak Asada traže i vodeće zemlje Zapada.

Sukob iz Sirije se, u manjoj ili većoj meri, zaista razliva po regionu. Od suseda Sirije, Turska je već odavno okarakterisana kao saveznik pobunjenika, a posle skoro dve godine relativne uzdržanosti u građanski rat se prvi put otvoreno umešao i Izrael. Izraelski vojni avioni su prošle nedelje bombardovali "naučnoistraživačke objekte" u blizini granice sa Libanom – po navodima sirijskih zvaničnika – odnosno "konvoj koji je prenosio protivavionske rakete ruske proizvodnje za libanski Hezbolah", po američkim izvorima. Izrael, po običaju, nije ni potvrdio ni porekao vojnu akciju, prepuštajući drugoj strani da reaguje i proceni da li će njen sledeći korak voditi ka eskalaciji, ili smirivanju situacije.

Sirijsko ministarstvo spoljnih poslova uložilo je zvaničnu žalbu UN-u, ministar odbrane je izjavio da je izraelski napad bio podrška pobunjenicima, "oruđu Izraela", zato što pobunjenici gube rat. Sirija je zapretila da "ima opciju i kapacitet da iznenadi i uzvrati". Hezbolah je osudio napad kao "varvarsku agresiju", a na severu Izraela još vlada pripravnost zbog moguće reakcije pripadnika Božje partije. Nekoliko dana se očekivalo da će doći do neke vrste odmazde sa sirijske strane, ali odgovora ipak nije bilo, kao ni 2007. godine, kada su izraelski avioni u Siriji bombardovali i uništili navodni nuklearni reaktor u izgradnji. Sirijskim vlastima verovatno nije bilo lako da pređu preko otvorenog izraelskog napada na svojoj teritoriji, ali vlada je do guše angažovana u unutrašnjim sukobima i sigurno joj ne bi odgovaralo otvaranje još jednog fronta. Napetost oko otvorenog rata između Sirije i Izraela za trenutak je popustila, ali svima je jasno da je izraelskim napadom rat od koga strepi čitav region dobio novu dimenziju.

Dosadašnja uzdržanost Izraela je lako objašnjiva. Asadova Sirija je bila dobro poznat i uračunljiv neprijatelj, i mada ove dve zemlje nisu nikada potpisale mirovni sporazum, već dugo vremena se mir prećutno podrazumevao. Izraelske vlasti su svesne na koji način ih Arapsko proleće ugrožava: u zemljama u kojima su pali decenijski režimi, poput Egipta i Libije, došlo je do jačanja islamskog radikalizma, a svaka nova vlast ima nemoguću misiju da ispuni želje gnevnog naroda i reši preko noći endemske probleme korupcije i siromaštva. U takvoj situaciji, najlakše se igra na kartu spoljašnjeg neprijatelja, a "cionistički režim" je sigurna meta. Osim toga, i izraelske vlasti dobro znaju da na strani Asadovih protivnika ratuju tvrdi islamisti koji su iskustva sticali po Avganistanu, Iraku, Libiji, i verovatno im jezu

»

Iscrpljeni svetski policajac

Ono što je Svetski ekonomski forum u Davosu za svetsku privredu, to je za svetsku bezbednost Međunarodna bezbednosna konferencija u Minhenu, osnovana 1962. godine. I na jednom i na drugom skupu okupljaju se glavni globalni igrači da raspravljaju o akutnim problemima i trendovima koji pokreću, usporavaju ili ugrožavaju svetsko blagostanje i mir.

Prošlog vikenda u Minhenu u žiži su bili vojna intervencija Francuske u Maliju, građanski rat u Siriji, nuklearni program Irana, pregovori o američko-evropskoj zoni slobodne trgovine, bezbednost na internetu...

Delegaciju Sjedinjenih Američkih Država u Minhenu je predvodio večito ozareni potpredsednik Džo Bajden. Njegov osmeh od uha do uha bio je u suprotnosti sa porukom koju donosi bezbednosnom skupu: svetski policajac broj jedan je iscrpljen, Amerika će u budućnosti više da se okreće sebi, a gašenje svetskih žarišta na kojima se ugrožavaju ljudski životi, ljudske slobode i slično, a pre svega zapadni interesi, prepustiće u daleko većoj meri svojim partnerima. Bio je to slučaj u Libiji, gde je vodeću ulogu u svrgavanju pukovnika Gadafija imala Velika Britanija, vidi se to sada u Maliju prilikom vojne intervencije Francuske, a i u nedavnom ograničenom udaru izraelskog ratnog vazduhoplovstva u Siriji nazire se da bi Izrael, uz političku i logističku podršku SAD, mogao da bude udarna pesnica Vašingtona u konfliktu sa Iranom.

Postavljanjem Džona Kerija za šefa diplomatije i republikanca Čaka Hejgela za ministra odbrane (proces je još u toku), Obama je postavio ljude koji su ranije kritikovali direktne vojne intervencije SAD i mogu da sprovode njegovu politiku *leading from behind* (voditi iz pozadine).

Namera predsednika Baraka Obame da ulogu SAD kao "lidera slobodnog sveta" malo podeli sa drugima preti da dovede do zastoja svetske politike, upozoravaju analitičari. Neki politikolozi govore o predstojećem "vakuumu moći širom sveta". Kada se u Beloj kući govorilo o tome da bi i Evropska unija mogla da preuzme ulogu svetskog policajca, "Vašington post" je smatrao za shodno da napiše: "Nemojte se smejati toj ideji."

Ta ideja jeste više zabavna, nego verovatna, piše nemački

izaziva činjenica da su u prvom susedstvu do zuba naoružani "sveti ratnici", koji će se, kada Asad padne, okrenuti ka svom arhineprijatelju. Izraelski bezbednosni izvori najavili su da Izrael namerava da postavi tampon zonu na sirijskoj teritoriji, kako bi sprečio radikalne grupe da se približe njegovoj granici u slučaju da sa vlasti bude svrgnut Bašar el Asad.

IRANSKI FAKTOR

Jedan od motiva za vazdušni udar Izraela u Siriji je strah da Hezbolah ne dobije protivavionsko oružje. Izraelski ministar odbrane Ehud Barak predvideo je skori pad Asadovog režima, ocenivši da će to biti veliki udarac za Iran. "Hezbolah iz Libana i Iranci su jedini saveznici koji su ostali Asadu", ocenio je on na bezbednosnoj konferenciji u Minhenu (vidi okvir). Da je Sirija tragični ulog u mnogo većoj igri pokazuju i žestoke reakcije Irana na izraelsku akciju u Siriji. Verbalne pretnje odmazdom Izraelu rečit su znak da iranske vlasti shvataju ko je sledeći na redu kada pukne "šiitska osovina" Iran–Sirija–Hezbolah.

Barak je u Minhenu ponovio da svet mora da spreči Iran da proizvede nuklearno oružje, upozoravajući da je Izrael "odlučan da spreči da Iran postane nuklearna sila", i da su "sve opcije na stolu". Bivši šef izraelske vojne obaveštajne službe Amos Jadlin izjavio je da bi Iran mogao da izgradi nuklearno oružje za četiri do šest meseci. Najnovije izraelske pretnje Iranu usledile su posle pisma iranskih vlasti upućenog Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju (IAEA) u kome se navodi da će Teheran uvesti nove centrifuge u svoje glavno postrojenje za obogaćenje uranijuma u Natanzu.

Amerika je osudila taj potez, ali je američki potpredsednik Džozef Bajden izjavio da "Vašington nudi iranskom rukovodstvu direktne pregovore o nuklearnom programu", mada Iran mora da bude spreman "da razgovara o svim pitanjima". Podsećajući da su SAD i Iran i ranije više puta pregovarali o nuklearnom programu ove zemlje, iranski šef diplomatije Ali Akbar Salehi najavio je novu rundu međunarodnih pregovora za 26. februar u Kazahstanu. Rekao je i da za Iran nema "crvenih linija" u razgovorima, ali da druga strana ne može da priča da su joj namere iskrene, a onda da preti "da su sve opcije moguće". Buduće pregovore je pozdravila i Rusija, ponavljajući da je primena sile protiv Irana neprihvatljiva i da "međunarodna zajednica mora otvoreno da kaže Iranu da pravila igre ne zahtevaju promenu režima u Teheranu". Optimistički najavljeni pregovori će se verovatno slomiti na jednostavnoj činjenici da će zahtevi Amerike biti takvi da na njih nijedna vlast u Teheranu ne može da odgovori,

"Špigl". Jer, evropske nacije su, izuzev Britanije, od 1990. godine svoj vojni budžet smanjile za 15 odsto, pritom su SAD 2011. u svoje naoružanje upumpale više novca nego sledećih 19 vojnih sila zajedno, što je takođe uticalo na rekordni američki dug od 16 biliona dolara.

Važnije, međutim, od kresanja vojnih budžeta država EU je što njihova zajednička diplomatija i bezbednosna politika postoje samo na papiru. Zaključak komentatora "Špigla" je: Evropa ne može odlučno da predvodi svet, a Amerika to više ne želi.

Dok ga Kina povećava, prvi put posle 11. septembra 2001. će i SAD smanjiti vojni budžet, najavio je još aktuelni ministar odbrane SAD Leon Paneta. U narednoj deceniji vojni budžet treba da se smanji za skoro pola biliona dolara. Već naredne budžetske godine budžet za vojsku smanjiće se sa sadašnjih 671 milijardu, na 510 milijardi dolara. Broj kopnenih trupa treba da se smanji sa 570.000 (2010. godine) na 490.000 do 2017. Fokus SAD prebaciće se na Aziju i Bliski istok.

Amerika, "nezamenjiva nacija", kako je svojevremeno definisala Medlin Olbrajt, postala je "iscrpljena nacija", koja se okreće domaćem frontu. Dok je Džon F. Kenedi govorio kako će SAD da plate "svaku cenu" kako bi širom sveta branile slobodu, sadašnji predsednik Barak Obama kaže: "Decenija ispunjena ratovima privodi se kraju."

Savezničke trupe će posle povlačenja iz Avganistana naredne godine za sobom da ostave građanski rat, talibane, jednako jake kakvi su i bili, i apsolutnu korupciju. Slično je u Iraku. U istom pravcu se kreće Libija. Dok se nasilje na Bliskom istoku ne smanjuje, u Severnoj Africi "rat protiv terora" počinje da se meša sa "Arapskim prolećem" stvarajući do sada nepoznatu zapaljivu smešu.

Zapad, poljuljan ekonomskom, finansijskom i dužničkom krizom, nema strategiju za najneuralgičniji deo sveta. Ne zna se ni kako da se popuni vakuum, koji će nastati ako Vašington istraje u nameri da više ne snosi neproporcionalno teret zapadne bezbednosne politike. Pritom se može očekivati da će nepregledni konflikti kao u Siriji i Maliju bivati sve češći, a ovim postojećim ne nazire se kraj. ¶

ANDREJ IVANJI

ULIČNE BORBE: Pobunjenici u blizini Damaska
Foto: Reuters

poput potpunog odricanje od nuklearne energije. Posle toga, slediće nove sankcije i pretnje intervencijom kojoj krajnji cilj i jeste rušenje režima u Teheranu.

KORUPCIJA, HAPŠENJA I IZBORI

Što se tiče vlasti u Iranu, pored omče koja se oko ove zemlje steže gušenjem Sirije i Hezbolaha i pored straha zbog stalnih pretnji spolja, unutar zemlje zahuktava se borba pred predsedničke i lokalne izbore koji će se održati 14. juna ove godine. Prethodne predsedničke izbore 2009. obeležile su brutalno ugušene demonstracije pripadnika opozicije, koja je tvrdila da je tadašnja pobeda Ahmadinežada lažirana. Na sadašnjim izborima jedva da će i biti ondašnje opozicije, koja se zalagala za promene i omekšavanje tvrdog islamskog režima. U prethodne četiri godine je razbijena i gotovo uništena masovnim hapšenjima i torturom nad simpatizerima, uz kućne pritvore i pretnje njenim vođama.

Borba na izborima će se voditi između grupa tvrdih konzervativaca. Jednu simbolizuje sadašnji predsednik Mahmud Ahmadinežad, koji nema pravo da se po treći put kandiduje, ali ima svoje favorite. Predizborna kampanja se zahuktava, a kao i kod nas, za sada je obeležena optužbama za korupciju i hapšenjima. Pre nekoliko dana su u parlamentu pristalice Ahmadinežada i on sam optužili za korupciju Fazela Lariđanija, brata predsednika iranskog parlamenta Alija Lariđanija, političkog protivnika Ahmadinežada. Pušten je audio-snimak koji navodno dokazuje da je Fazel korumpiran, a među pristalicama Ahmadinežada u lansiranju ove afere istakao se bivši tužilac Said Mortazavi. Fazel je izjavio da će podneti tužbu protiv Ahmadinežada i Mortazavija za "širenje laži i uznemiravanje javnosti," dodajući da nije prvi koji je napadnut od strane "pojedinaca koji podsećaju na mafiju".

Mortazavi je nekoliko dana kasnije uhapšen, ali razlog hapšenja nije naveden. Mortazavi se, inače, dovodi u vezu sa mučenjem i ubistvom trojice demonstranata posle nemira 2009. godine, zbog čega je suspendovan sa dužnosti, a organizacija Hjuman rajts voč smatra ga "serijskim kršiocem ljudskih prava". Predsednik Ahmadinežad je iz Egipta, gde se nalazi u poseti, poručio da je hapšenje Mortazavija "vrlo ružno" i da će povesti istragu o tome kada se vrati u zemlju. Tako je ovo hapšenje pokrilo gotovo istorijski događaj, jer je Ahmadinežadov odlazak u Egipat prva poseta jednog iranskog predsednika ovoj zemlji još od Islamske revolucije 1979. godine. Posle revolucije Egipat i Iran su prekinuli diplomatske odnose, a otopljavanje je počelo kada je prošle godine novoizabrani predsednik Egipta Mohamed Morsi došao na samit nesvrstanih koji je održan u Teheranu.

U svakom slučaju, Mortazavi je odveden u zloglasni zatvor Evin u Teheranu, gde su umrli i demonstranti za čiju se smrt sumnjiči, a Ahmadinežad je dobio još razloga da bude zabrinut pred predstojeće izbore. Njegova pozicija u vrhovima vlasti već odavno je poljuljana, godinama se priča o njegovom sukobu sa vrhovnim verskim vođom Alijem Hamneijem.

Kako god da se završe iranski predsednički izbori, malo je verovatno da će zemlja promeniti svoju unutrašnju politiku. I jedna i druga trenutno sukobljena grupa konzervativaca surovo će gušiti svaku kritiku i pokušaj promene od strane "demokratske opozicije", ako treba i udruženi, kao što se desilo 2009.

Što se tiče spoljne politike, ono što radi bilo koja vlast u Teheranu ima malo ili nimalo uticaja na odnose Zapada i Izraela prema Iranu. Još je Mohamad Hatami, nekadašnji proreformski predsednik Irana, 2004. godine nudio da Iran odustane od nuklearnog programa u zamenu za otopljavanje odnosa sa Amerikom, pa Vašington na tu ponudu nije ni odgovorio. Malo je verovatno da bi na bilo čiju ruku pruženu sa iranske strane SAD i Izrael odgovorili i sada, i pored silnih priča o mirnom rešenju, jer je Iran za Izrael još od islamske revolucije arhineprijatelj, a za SAD je ova zemlja, uprošćeno rečeno, polje nafte i gasa na strateški važnom mestu.

BEZ REŠENJA U NAJAVI

Nije zato čudno što su Iran i Sirija bili jedna od glavnih tema na Međunarodnoj konferenciji o bezbednosti u Minhenu, ali ni ta konferencija nije dala odgovor na krizu koja permanentno trese čitav region. Neće ga dati ni predlog jednog od lidera sirijske opozicije Ahmeda Moaza al Hatiba, koji je predložio da opozicija počne pregovore sa sirijskim potpredsednikom Farukom el Šarehom, kao predstavnikom Asadovog režima, čiji bi cilj bio prekidanje krvoprolića i rešenje konflikta. Jedan od razloga što se rešenje sada neće naći je taj što su SAD podržale predlog, ali su odbacile mogućnost da se Asadu obezbedi imunitet, drugi što je veliki deo opozicije odbio i pomisao da se sa Asadom o bilo čemu pregovara. Tako će sirijska svakodnevica ostati onakva kakvom ju je opisao biskup Alepa Antoan Audo, koji je govorio o potpunom haosu, snajperima, automobilima bombama, otmicama za koje se i ne zna ko ih sve vrši, jer je mnogim bandama otkup plaćen za kidnapovanje postao jedini izvor prihoda.

Mira u samoj Siriji i na Bliskom istoku neće biti ni zato što se u region, svim zaraćenim stranama, sliva ogromna količina oružja iz raznih pravaca. Uz interese velikih i regionalnih sila, u Siriji se sve jasnije i zloslutnije ocrtavaju i konture krvavog sukoba šiita i sunita. Taj sukob ključa i preti da eskalira u dugom pojasu od Libana, u kome svi drhte nad krhkom ravnotežom koju održava strah od opšteg rata, Sirije, preko pocepanog Iraka, Irana, do Pakistana i Avganistana. Nad ovim sektaškim sukobom u ovom trenutku najdublja je senka Saudijske Arabije i Katara, pod čijim su patronatom manje-više sve ekstremne grupe čija ideologija ima osnovu u drakonskoj verziji saudijskog vahabizma. Uz sve navedeno, čini se da Bliski i Srednji istok čeka još jedno nemirno proleće, čim gora zazeleni, kada se tradicionalno postojeći ratovi intenziviraju, a novi počinju. ¶

MOMIR TURUDIĆ

Nacija jedinaca

Foto: Reuters

Posle više od tri decenije u Kini se javno raspravlja o mogućnosti ukidanja politike jednog deteta. Razlozi su ekonomski: broj radno sposobnog stanovništva opada, zbog toga se predviđa poskupljenje radne snage, a samim tim i proizvoda *Made in China* i slabljenje konkurentnosti Kine na svetskom tržištu

Trideset tri godine nakon što je uvedena politika rigorozne kontrole rađanja koja prosečnoj kineskoj porodici dozvoljava samo jedno dete, u NR Kini se po prvi put javno govori o mogućem ukidanju ili bar revidiranju ove u svetu jedinstvene populacione mere. Odmah po izboru Si Đingpinga za novog generalnog sekretara KP Kine na 18. Kongresu partije početkom novembra prošle godine, izmenu ovog zakona počeli su da najavljuju i pojedini analitičari na Zapadu i stručnjaci za demografska pitanja u Kini. Oni objašnjavaju da je ta mera uvedena u jednom politički i ekonomski specifičnom trenutku (videti okvir) i da je odavno ostvarila cilj i prevazišla svoju svrhu.

Jedan od najglasnijih zagovornika novog kursa populacione politike je Ma Đientang, šef kineskog Nacionalnog biroa za statistiku. On je prošle nedelje pozvao na hitno preispitivanje politike jednog deteta, upozoravajući da bi nastavak dosadašnje prakse mogao da ima fatalne posledice po ekonomsku stabilnost zemlje. "Broj kinesko sposobnog radnog stanovništva starosti između 15 i 59 godina smanjio se prošle godine za 3,45 miliona ljudi i sada iznosi 937 miliona", izjavio je Ma. On kaže da je otkako se sprovodi politika jednog deteta ovo prvi put da se broj radno sposobnog stanovništva u Kini smanjuje.

UPOZORAVAJUĆE PROJEKCIJE

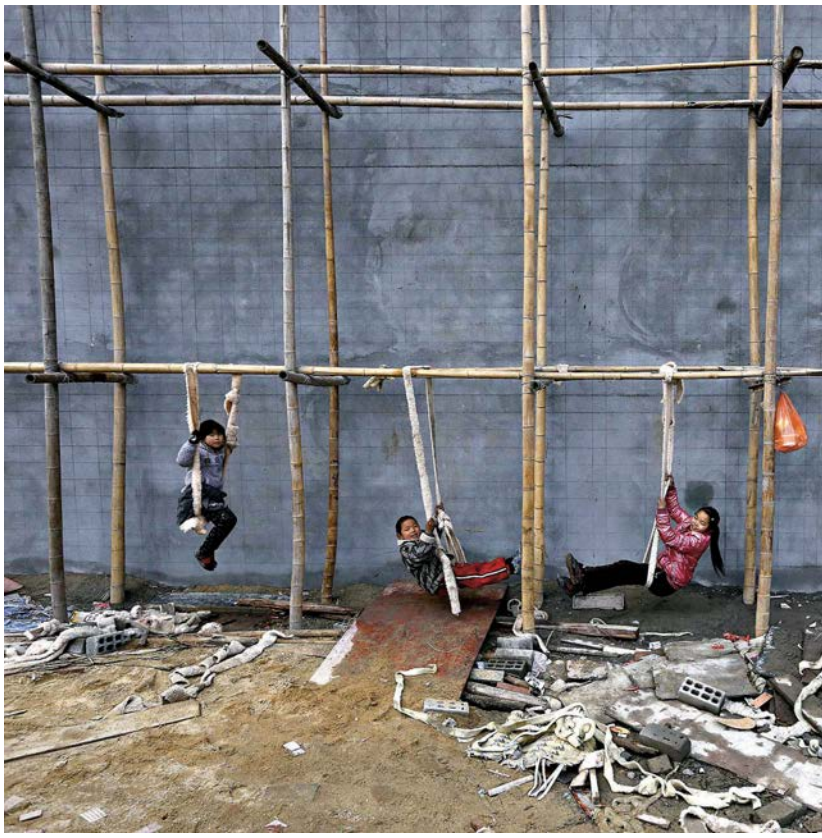
Projekcije o porastu broja stanovnika Kine starijih od 60 godina sa sadašnjih 200 miliona na 360 miliona do 2030, odnosno na 450 miliona do 2050. godine, što bi činilo trećinu celokupne populacije (broj mlađih od petnaest godina činio bi svega 16 odsto sveukupnog stanovništva), pokazuju da bi nastavak politike jednog deteta doveo do smanjenja broja radno sposobnog stanovništva do nepoželjne granice i to bi imalo posledice za kinesku privredu. Uznemiruju i procene da će od 2025. broj radno sposobnog stanovništva svake godine opadati za 10 miliona. "Ako se to desi, neće biti dovoljno radnika, neće biti dovoljno poreza i neće imati ko da se brine za starije", izjavio je Gu Baočang, profesor demografije na Ženmin univerzitetu.

Demografski problemi Kine imaju uticaja na čitavu svetsku ekonomiju. Smanjenje broja radno sposobnih stanovnika dovelo bi zbog promene odnosa ponude i potražnje na tržištu rada do poskupljenja kineske radne snage, a samim tim i proizvoda. Šansu bi dobili nekvalifikovani ili polukvalifikovani radnici iz Indije, Bangladeša, Kambodže i Vijetnama u industriji tekstila, elektronske robe i u drugim proizvodnim sektorima. Nije isključeno ni da bi kineske firme da bi održale

»

niske cene svojih proizvoda uvozile jeftiniju radnu snagu, što bi moglo da izazove čitav niz socijalnih i političkih problema od kojih je najvažnije pitanje eventualne integracije stranih radnika u jednu u osnovi zatvorenu kulturu.

Uprkos ovim zabrinjavajućim projekcijama, ne dele svi mišljenje da politika jednog deteta u dogledno vreme treba da se menja. Nacionalni komitet za stanovništvo i planiranje porodice odbacuje sve spekulacije o tome. Šef Komiteta Vang Sja izjavio je da je "dosadašnja politika dugoročna i da je njen primarni cilj održavanje niske stope rađanja." Kao dodatno pojašnjenje, ponudio je tumačenje po kome bi u slučaju manje restriktivne populacione politike Kina doživela nagli porast broja stanovnika, čime bi se ugrozila postojeća stabilnost.

PROVIZORNO IGRALIŠTE: Odrastanje u siromaštvu
Foto: Reuters

KONTROVERZE

Politiku jednog deteta od početka prate mnoge kontroverze. Polovinom prošle godine izbio je skandal, kada je slučaj Pan Čunjan iz provincije Fuđien dospeo u medije. Njena javna ispovest kako ju je priveo jedan lokalni funkcioner, odveo u bolnicu i prisilio na abortus u osmom mesecu trudnoće, duboko je potresla Kinu i pokrenula lavinu komentara koji su počeli da dovode u pitanje ispravnost čitave demografske politike. Pored prisilnog abortusa (procene govore da ih se godišnje izvrši preko milion), druga važna kontroverza koja se često vezuje za kinesku populacionu politiku odnosi se na značajan disparitet u broju muške i ženske dece, što se u bliskoj budućnosti može pokazati kao ozbiljan problem.

Favorizovanje muške dece ima svoje kulturološke, socijalne ali i čisto ekonomske razloge: muško dete ima veće šanse za zaposlenje i za njega se ne plaća miraz. Ili, kako je to slikovito objasnio Šon Breslin, saradnik nezavisnog istraživačkog centra *Chatam House* iz Velike Britanije: "Za mnoge Kineze sadašnji (zdravstveni) sistem funkcioniše dobro ako imate upalu grla, ali na operaciju kolena, na primer, može da vam ode sva ušteđevina. To znači da su mnogi željni da obezbede muško dete u porodici da bi na taj način osigurali dovoljan priliv novca u budućnosti." Demografske projekcije govore da će do kraja decenije biti oko 40 miliona "viška" muške dece, koja neće biti u mogućnosti da pronađu partnerku u Kini ili da se ožene. Pored čisto socijalnog, ovaj problem bi dugoročno mogao da predstavlja i opasnost i za političku stabilnost zemlje, jer se radi o kritičnom broju muškaraca u punoj snazi.

IGRA POVERENJA

Kada je reč o posledicama višedecenijske primene restriktivne populacione politike, posebnu pažnju prethodnih nedelja izazvalo je istraživanje grupe australijskih naučnika sa Melburnškog univerziteta, koja je uz pomoć jednog broja kineskih kompanija, a uz prećutnu saglasnost kineske vlade, sprovela u Kini dvogodišnje istraživanje zasnovano na dve grupe ljudi – rođenih pre i posle 1979. godine, kada je počela da se sprovodi politika jednog deteta. Eksperiment koji su sproveli poznat je i kao "igra poverenja", a između ostalog uključivao je davanje određene sume novca ispitanicima i podsticanje na dalje transakcije u izolovanoj sredini. Rezultati su pokazali da je grupa rođena pre 1979. bila opuštenija, sklonija riziku i poverljivija, dok su mladi ljudi rođeni posle početka sprovođenja politike jednog deteta pokazivali čitav niz novih osobina – generalno su imali manje

Eksperimentalne provincije

Politika jednog deteta, suprotno uvreženom mišljenju, nije primenjena na teritoriju cele Kine. Demografski pokazatelji jednog od eksperimentalnih okruga, Jičeng u provinciji Šansi (gde je politika dva deteta dozvoljena još od 1985), višestruko su indikativni: stopa prirodnog priraštaja je, i pored liberalizovane populacione politike, niža od nacionalnog proseka i iznosi 8 procenata naspram nacionalnih 12. U periodu od 1980. do 2000. populacija u Jičengu porasla je za samo 19,7 odsto, dok je procenat rasta na nacionalnom nivou iznosio 28,4 odsto. Stopa fertiliteta je takođe niža i iznosi 1,5 naspram 1,8 odsto na nivou cele Kine. Isto tako disparitet među polovima je znatno niži – na 100 dečaka rađa se 106 devojčica (nacionalni prosek je 117 naspram 100 u korist devojčica). Posebno je interesantna činjenica da se ovi trendovi ponavljaju i u drugim eksperimentalnim okruzima kao što su Đićuan u Gansuu, Enši u Hubeju i Čengde u Hebeju. To upućuje na zaključak da bi stopa fertiliteta mogla prirodno da opada i bez politike jednog deteta, dok bi manje restriktivna politika pomogla da se uravnoteži broj između novorođene muške i ženske dece.

Zašto je uvedena politika jednog deteta

Sprovođenje politike jednog deteta u Kini počelo je sa reformističkim kursom Deng Sjaopinga, koji je posle smrti Mao Cedunga, kao novi lider Kine (od 1978), započeo čitav niz sveobuhvatnih i suštinskih modernizacijskih promena, sa ciljem da Kinu od zaostale i politički podeljene zemlje učini stabilnom, razvijenom i ekonomski konkurentnom državom. Program "četiri modernizacije", koji je uključivao i kontrolisano uvođenje tržišne ekonomije, mogao je da bude održiv i uspešan samo ukoliko bi Kina uspela da smanji nagli priliv siromašnog stanovništva, a najefikasnija mera je upravo bila politika kontrole rađanja.

U trenutku kada se počelo sa sprovođenjem ove politike, Kina je imala oko 900 miliona stanovnika, dok se danas procenjuje da se taj broj popeo na 1,35 milijardi, što je za 400 miliona manje nego što demografski eksperti veruju da bi Kina danas imala u slučaju da restriktivne populacione mere nisu uvedene. Mnogi stručnjaci smatraju da je upravo obuzdavanje progresivnog demografskog rasta omogućilo Kini da pune tri decenije ostvaruje rekordno visok privredni rast.

Od samog starta sprovođenja populacionih mera, pojedine grupe su bile izuzete iz njihove primene: više od jednog deteta bilo je dozvoljeno u slučaju kada se rode blizanci ili ukoliko su roditelji jedinci; izuzetak je učinjen i kod nacionalnih manjina, ali i žitelja specijalnih administrativnih oblasti Hongkong i Makao; politika jednog deteta nije se primenjivala ni u slučaju pojedinih ruralnih regiona ako bi prvorođeno dete bilo devojčica ili bi prvo muško dete bilo rođeno sa fizičkim i mentalnim nedostacima. Prema izveštaju Komiteta zaduženog za sprovođenje politike jednog deteta, 2007. godine je 35,9 odsto kineske populacije bilo podvrgnuto ovoj vrsti restrikcija, a propisane kazne za prekršioce iznose 90.000 juana (oko 11.500 dolara), što za prosečnu porodicu čini višegodišnju zaradu, čemu treba dodati troškove za školovanje i socijalnu zaštitu, jer država ne subvencioniše drugo dete. Očito je da, pod ovakvim uslovima, više od jednog deteta (i bez politike jednog deteta) mogu da priušte samo bogate porodice.

samopouzdanja, a bili su i "manje poverljivi, manje pouzdani, manje skloni riziku i slabijeg takmičarskog duha", kako je to definisao Nisvan Erkal, vanredni profesor na odeljenju za ekonomiju na Melburnškom univerzitetu, jedan od naučnika koji su sprovodili istraživanje.

Grupa rođena posle 1979. je gotovo uvek na kraju raspolagala sa manjom sumom novca nego što je dobijala, a nepoverenje je pokazivala i prema partneru u igri, pa je opšti zaključak australijskih istraživača bio da novu generaciju kineske populacije karakterišu smanjena sposobnost da se prilagode tržišnoj utakmici, nedostatak sklonosti da se upušta u samostalan biznis, ali i visok stepen štedljivosti. Ovo poslednje je naročito dragocen zaključak, ako se posmatra u kontekstu napora Pekinga da se povećanjem domaće potrošnje održi ubrzan ekonomski rast.

Ekonomisti odavno veruju da je visoka stopa štednje u Kini uzrokovana strahom od neizvesne budućnosti, ali i obavezom prema starijim članovima porodice koji sve više padaju na teret svoje dece. Radi se o tzv. 4-2-1 sistemu u kome jedno dete izdržava svoje pretke u dva kolena (roditelje i roditelje svojih roditelja). U takvoj situaciji biće sve manje radnika koji će moći da proizvode, pa je sve verovatnije da će se Kina suočiti sa problemom koji su već iskusili Japan, Nemačka i druge razvijene zemlje – biće sve više izdržavanih lica i sve manje domaće radne snage.

EKONOMIJA DETETA

Kada bi sutra došlo do promene populacione politike u Kini, pitanje je koliko bi se stvari brzo i suštinski promenile, da li kineske porodice u današnjim ekonomskim i socijalnim uslovima (stalan rast cena prehrambenih proizvoda, visoke kirije stanova i kuća) uopšte žele više dece. U eksperimentalnim okruzima politika dva deteta nije dovela do značajnijeg povećanja populacije.

"Odgajanje dece je teško i ne znam da li bih imala dovoljno novca za drugo dete... Ako bih imala dvoje dece, kvalitet mog života bi se pogoršao", kaže Liu Đie, dvadesettrogodišnja sekretarice iz Pekinga. Slično razmišljaju mnogi. Uznemirujući je i nagli porast gradske populacije, koji bi se još više pogoršao ukoliko bi se liberalizovala restriktivna politika rađanja. "Nije dobra ideja da se napusti politika jednog deteta. U tom slučaju, ionako brojno stanovništvo još više bi se selilo u gradove, čime bi se dodatno pogoršao disbalans gradske i seoske populacije. Ja ću imati jedno dete i to je čisto ekonomska odluka", kaže i Čen Čija, dvadesetdvogodišnja studentkinja Pekinškog univerziteta.

Jasno je da nasleđena demografska politika ne može da se promeni preko noći. "Kini je i dalje potrebna neka vrsta planske politike, pre svega zbog velike teritorije i nedostatka obradive zemlje, ali i relativne oskudice resursa po glavi stanovnika", mišljenje je Hua Singdoua sa Pekinškog tehnološkog instituta. Uz sve pobrojano, veći broj dece bi predstavljao opterećenje za obrazovni i zdravstveni sistem, dok bi benefiti u vidu povećanja broja radne snage i budućeg ekonomskog rasta mogli da se očekuju tek za dve decenije, pa se postavlja i pitanje spremnosti kineske vlade na ovaj korak.

I pored otvorenih pitanja svi parametri ukazuju na to da će ako ne u ovoj, onda svakako u narednim godinama doći do neke vrste liberalizacije restriktivne populacione politike u Kini uslovljene ekonomskim potrebama. ¶

SANJA RADOVIĆ

Kresni prijatelja svog

Koliko god atraktivno zvučao naziv aplikacije za Fejsbuk "Kresanje sa prijateljima" (*Bang with friends*) i koliko god pobuđivao pažnju medija i bio povod za priču, malo ko zaista misli da će sve to izazvati bilo kakvu vrstu nove seksualne revolucije. Uostalom, da li jedna aplikacija može da podstakne nekog na stvari koje mu inače ni u ludilu ne bi pale na pamet

Možda čitaocu ovih redova ne zvuči primamljivo ideja da bi tokom dosadne subotnje večeri mogao da od dugogodišnjeg prijatelja preko Fejsbuka dobije iznenadni poziv na nekakvo intimno druženje. Ali, ako je to ipak neko ko vam se "onako" pomalo dopada oduvek ili već neko vreme, ako ste usput slobodni ili bar voljni, možda biste ipak razmislili još malo i eventualno odgovorili na poziv?

Seks je na Fejsbuk (na možda malo diskretniji način) ušao još dok je to bila skromna interna mreža studenata Harvarda. Pa i sam Fejsbuk je nastao tako što su korisnici glasali ko im se više dopada od dvoje kolega studenata – tako ga je na početku zamišljao Mark Zakerberg.

Od kada je počela da donosi ozbiljne pare svojim vlasnicima, na ovoj društvenoj mreži uvedena su mnoga pravila korišćenja, sve u pokušajima da se odbrani upravo od seksa – od toga da Fejsbuk zahteva da korisnici budu stariji od 13 godina, pa sve do skorašnje zabrane postavljanja slika na kojima majke doje bebe. Naravno, kontrolisati više od milijardu korisnika, koliko ih Fejsbuk ima, potpuno je nemoguće. Zato ga neki vrlo uspešno koriste za pornografiju, prostituciju i sve one stvari koje su u principu *no-no*.

KO SE NUDI

Sada se, međutim, pojavila jedna sasvim legalna aplikacija za ovu društvenu mrežu koja nam seksom maše pred očima i poziva. *Bang With Friends* u tom smislu zaista donosi nekakvu novu slobodu, bar za one koji su oduvek bili na ivici – koji imaju mnogo želja, ali još više strahova, kočnica i opreza. Aplikacija funkcioniše dosta jednostavno. Instalirate je, što niko oko vas neće primetiti, a onda sasvim anonimno označite prijatelje sa kojima biste se eventualno upustili u ovako nešto: vašu drugaricu iz osnovne škole, suprugu vašeg kolege, maloletnu prijateljicinu ćerku, vašu rođaku (da, da, svi su za sada u igri!). Pazite da greškom ne kliknete na nekog, jer posle nema nazad! Kad to obavite, sedite i čekajte. Aplikacija neće automatski vašim prijateljima obznaniti da želite "da se kresnete". Ali ako se desi da je neko od njih takođe instalirao aplikaciju i markirao vas kao potencijalnog partnera, aplikacija će vas spojiti. Sve se to naravno odvija u potpunoj privatnosti, koliko je to na Fejsbuku uopšte moguće (dakle, ne mnogo).

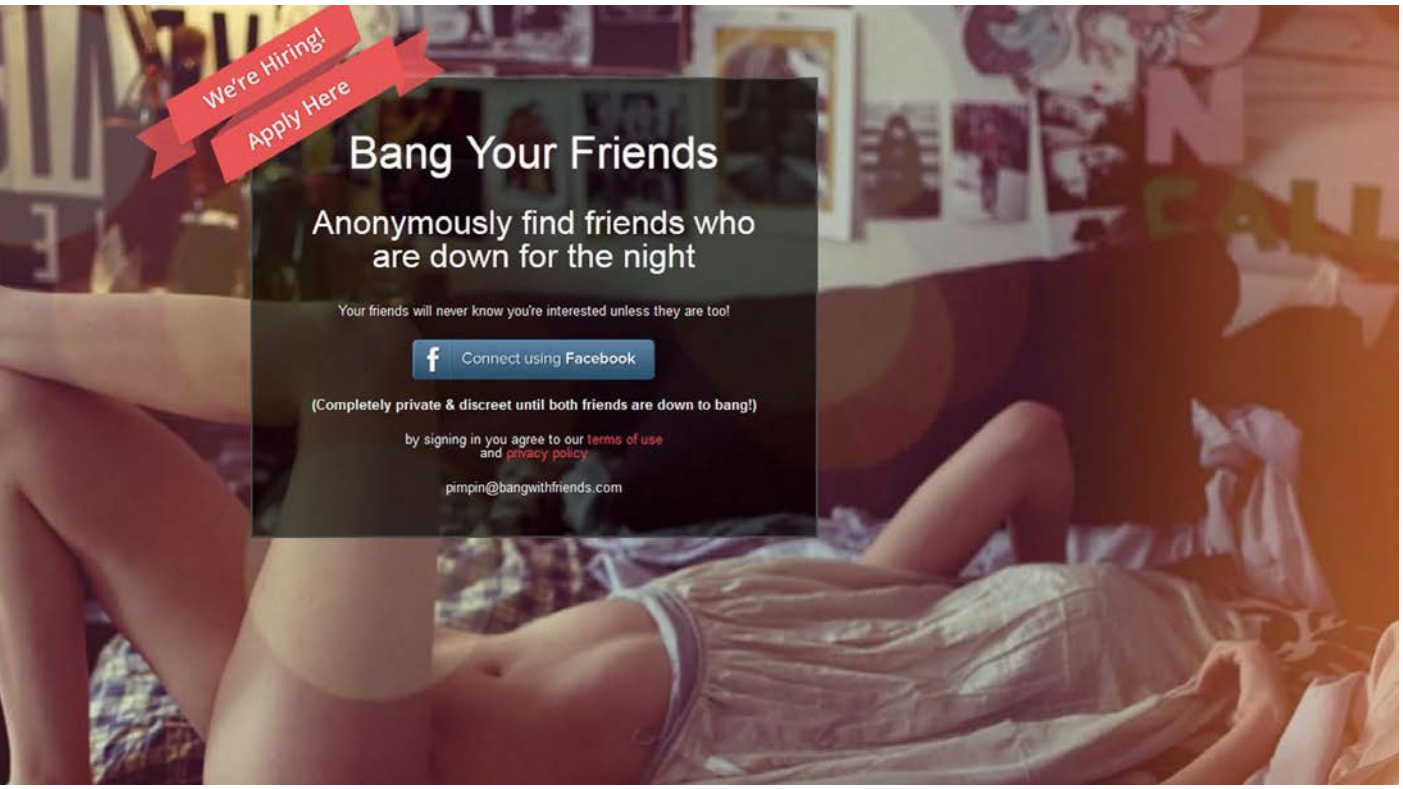
Svetski mediji objavili su da je za prva četiri dana od kad je aplikacija objavljena, oko 20.000 ljudi počelo da je koristi. Brojka je vrtoglavo skakala narednih dana, tako da je navodno u toku prve dve nedelje spojeno oko 10.000 parova. Tako je (na sreću ili na žalost Marka Zakerberga) ova društvena mreža uz malu pomoć jedne aplikacije od mesta za pokazivanje slika beba i za ogovaranje rođaka i šefova, ponovo vraćena svojoj originalnoj upotrebi.

Podrazumeva se da je sasvim moguće da i pored toga što ste instalirali *Bang With Friends* vama nikad ne stigne nijedna ponuda: ili vi niste zanimljivi ili vaše prijatelje na Fejsbuku uopšte ne zanimaju seksualne veze. Na kraju krajeva, ni to što ste učestvovali u ovakvoj igrici ne obavezuje vas na seks. Možete jednostavno da se zabavite i vidite ko tamo negde misli na vas. Kao da, na primer, šetate ulicom kojom hodaju svi vaši Fejsbuk prijatelji i kad zapazite nekog zgodnog, kažete sebi: "Rado bih kresnuo ovu osobu. Pitam se da li bi ona kresnula mene..." Kliktanje par puta mišem neće vas samo po sebi katapultirati u nečiji krevet, ali možda može da vam odgovori na postavljeno pitanje.

GRANICE

Ali, može li sve ovo biti osnova za neki novi način društvenog ponašanja i građenja (kakvih god) veza? Teško! Psiholozi/seksolozi, koji su imali prilike da prokomentarišu problematiku, saglasni su da sve to neće izazvati bilo kakvu vrstu nove seksualne revolucije. Glavni korisnici aplikacije biće upravo oni koji su i ranije bili slobodni da prečicama uspostavljaju odnose te vrste. Naći će se tu i poneki stidljivko, ali osim te prve razmene informacije "kresnuo bih te, prijatelju" – "i ja tebe", svi su dalje prepušteni uobičajenom kovitlacu životnih situacija: treba ugovoriti sastanak, otići na njega i učestvovati u svemu onom što sledi... Uostalom, da li jedna aplikacija koja nosi naziv "Kresnite svoje prijatelje" može da podstakne nekog na stvari koje mu inače ni u ludilu ne bi pale na pamet?

Jasno je, međutim, da ovakve teme ne prolaze bez mnogo prašine u medijima i

priče po kancelarijama i kafićima. Naravno da ne manjka ni kontroverze i brige oko etike, posledica, budućnosti...

Aplikaciju su, inače, napravila tri studenta iz Kalifornije koji se svesrdno trude da ostanu anonimni. U kratkom intervjuu za magazin "Vajs" ("Porok") rekli su da im je motivacija za pravljenje aplikacije bila da se izbegne foliraža na sastancima, izlascima i da se odmah pređe na stvar – povezivanje sa onima koje bi Amerikanci nazvali *friends-with-benefits* (prijatelji sa povlasticama).

Aplikacija je posve nova, pa će korisnici koji su je brže-bolje instalirali morati strpljivo da pričekaju da je i njihovi prijatelji, koji to žele, instaliraju i počnu da je koriste. Osim toga, aplikacija ima nekih "rupa": na primer, žene su se požalile tvorcima *Bang Your Friends* da iz nekog razloga ne mogu da kao poželjne seksualne partnere označe svoje prijateljice, već samo muške prijatelje (i obrnuto). Znači, za gej zajednicu "Fejsbuk kresanje" je za sada van domašaja. Vlasnici aplikacije kasnije su priznali da su je "sklepali" za dva sata uz pomoć mnogo vodke i red bula, a pritom im ni u jednom trenutku nije palo na pamet da bi mogla da krene tolika pomama za njom. Nisu ni razmišljali o gej zajednici, a upravo rade i na uklanjanju vaših rođaka iz ponude prijatelja s kojima biste mogli da poželite da se kresnete.

MUŠKI SVET

Poznato je da u poređenju sa muškarcima, žene u mnogo manjoj meri koriste slične aplikacije, onlajn programe i servise za spajanje parova (bar onih sa isključivo seksualnom konotacijom). Poznato je da su neki od takvih programa namenjenih gej populaciji (uglavnom muškoj) doživeli veliku popularnost, ali kad se u igru ubace i žene, odnosno hetero veze, stvari ne uspevaju baš u tolikoj meri – u šumi muškaraca jedva se nađe poneka pripadnica "slabijeg" pola. Kako piše Amanda Hes za "Slejt", ni aplikacija *Bang With Friends* baš ne ostavlja utisak kao da je za žene, pogotovo ne uputstvo za upotrebu aplikacije ilustrovano skicom penisa i kondoma i logo na kom su muška i ženska silueta u tzv. psećoj pozi.

Pošto je toliko jednostavna i ne nudi bilo kakve dodatne opcije, mnogi su aplikaciju okarakterisali kao onlajn makroa: "Vidi ovu sliku! Je l' ti se sviđa osoba? Da li bi je kresnuo? Pa, klikni onda ovde!" I tako dalje...

A šta je sa korisnicima Fejsbuka kojima ne pada na pamet da ikada instaliraju ovakvu aplikaciju? Pa, možda će na neki način poslužiti kao seksualni objekat pošto su neki njihovi prijatelji odjednom počeli da ih posmatraju na malo drugačiji (kompleksniji) način. Ali, to je moglo da im se dogodi i na bilo kom drugom mestu u "stvarnom" životu.

Na kraju, ako se još razmišljate da li je takva aplikacija za vas, porazmislite još jednom, jer tu ima nekoliko stvari koje bi većini mogle da zasmetaju. Kao prvo, hoće li vam smetati svi ti rođaci u ponudi, maloletnici, ljudi koje nikako ne biste mogli da stavite u nekakav seksualni kontekst? Hoćete li zaista biti opušteni u takvom društvu? Znate li koliko vaših Fejsbuk prijatelja umesto sopstvenih slika na profilu drži slike svoje dece?

Da li ste zabrinuti za anonimnost? Onog trenutka kada instalirate aplikaciju, dobićete podatak ko ju je sve još od vaših prijatelja takođe instalirao. Istovremeno ćete vi u tuđim očima postati osoba koja krstari Fejsbukom tražeći nekoga za brzu vezu.

Dakle, diskrecija sigurno nije potpuna. Postoji li ona zaista na Fejsbuku? Za ovo poslednje teško je bilo šta reći. Poznato je da Fejsbuk sve vaše podatke čuva, pa čak i one za koje ste ubeđeni da ste ih zauvek obrisali. Da li vam je garancija anonimnosti koju vam nude tri anonimna studenta iz Kalifornije dovoljno uverljiva? ¶

MARIJA VIDIĆ

Kreacionizam i Kumranski spisi

Univerzalni Univ

Univerzitet prirodne medicine jedina je ustanova u Srbiji koja nudi studije za buduće doktore prirodne medicine, antistres terapeute, ali i asistente u političkom i javnom sektoru sa poznavanjem kulture govora, odevanja, stilizovanja kose – dakle svega što je potrebno uspešnom političaru ili estradnoj zvezdi. Jedini problem je što ovaj "univerzitet" nije nikakav univerzitet, a jedinu akreditaciju koju poseduje, UPM dodelio je sam sebi, odnosno – izmislio

U bulevaru Fer ouks, u predgrađu Sakramenta, na broju 6151 nalazi se prostrana jednospratnica u fasadnoj cigli i staklu, sa malim, uredno potkresanim travnjakom. Ova zgrada je sedište Centra za prirodnjačke studije (Center for Natural Studies), neprofitne nevladine organizacije koja se bavi promocijom kreacionizma – objašnjenja o nastanku Zemlje i ljudi opisanom u Bibliji. Sve bi to i dalje bilo predaleko od Srbije i njenih problema da utemeljivač ovog centra nije Miroljub Petrović, najpoznatiji srpski kreacionista i teoretičar zavere, u Americi od milošte zvani Majkl. Petrović je 2000. izbačen sa poslediplomskih studija Rudarsko-geološkog fakulteta u Beogradu zbog "nenaučnih, naivnih i konfuznih" stavova i javnog zalaganja za kreacionizam u emisijama jagodinske TV Palme. Neki od Petrovićevih "naučnih" stavova govore da postoje divovi, da su se ljudi još pre biblijskog Potopa bavili genetskim inženjeringom, te da su dinosaurusi još živeli u vreme ljudi i, delimično, bili pripitomljeni.

Svetskoj javnosti ovaj kreacionista postaje poznat u maju prošle godine kada je tokom posete Holandiji snimio tamošnje brane na Severnom moru, te izjavio da ima saznanja da grupa srpskih intelektualaca planira miniranje tih brana i potapanje Holandije ukoliko smesta iz Sheveningena ne budu oslobođene "patriote Šešelj, Mladić i Karadžić". Zbog tih izjava, Petrović je priveden u Beogradu, a kasnije je u medijima govorio da je sve bila šala. Tokom svojih holandskih odiseja, Petrović se 2010. navodno sastao sa Kapetanom Draganom i nudio mu pribežište u Izraelu. U biografiji nabijenoj "patriotizmom", ovaj kvazinaučnik je učestvovao i u tribinama Dveri koje osuđuju Darvinovu teoriju evolucije – i o tome je javnost bila dobro obaveštena. Sa druge strane, mediji su samo ovlaš prelazili preko Petrovićevog obrazovnog biznisa, koji je u međuvremenu grupi ljudi pribavio više stotina hiljada evra.

erzitet za ovo i ono

"KONDOMI NE RADE"

Nataša Dragić (19) želi da postane savetnik neke javne ličnosti – ova brucoškinja je zato i upisala Fakultet za estetiku i kozmetologiju koji je u sastavu Univerziteta prirodne medicine. "Iako sam tek na početku, jako sam zadovoljna izborom jer mi je fakultet već pružio brojne susrete sa estradnim ličnostima na revijama i promocijama", rekla nam je Nataša. Ona navodi da je sedište univerziteta u Njujorku i da studenti "dobijaju američku diplomu koja je priznata širom sveta i kod nas" i da čak imaju i "američki indeks". Na molbu da nam otkrije odakle joj informacija o globalnoj priznatosti diplome, Nataša kaže da je to čula od profesora, ali ne želi da ga imenuje bez njegove saglasnosti. Tu saglasnost teško da bi dobila – naime, na naš zvanični upit gde je fakultet akreditovan i priznat, sa Univerziteta su odgovorili da "imaju veoma loša iskustva sa novinarima tako da ne mogu da odgovore na zahtev". Na slične zahteve će, kaže, odgovoriti kada se situaciju u društvu promeni. Kako smo rešili da ne čekamo da se situacija u društvu promeni, na istu adresu obratili smo se predstavljajući se kao potencijalni student. Tada smo dobili više nego značajne odgovore koji slede u tekstu.

Institut prirodne medicine (na engleskom predstavljen kao University: Natural Medicine) osnovan je 2009. godine, ali nije jasno gde, osim u glavama svojih utemeljivača i na internetu. Na prezentaciji ovog, navodno američkog i navodno univerziteta, piše da mu je sedište u Ričmond hilu, Njujork, i to na broju 8786 u 116. ulici. Bela porodična dvospratnica na toj adresi više liči na kuću iz koje će Homer Simpson svakog momenta krenuti na posao, a manje na obrazovnu ustanovu. "Fakultet je registrovan na pomenutoj adresi privatne kuće gde se nalazi sedište i kancelarija. Pošto su studije online, nema potrebe za većim prostorijama, učionicama...", ovako je na upit, koji smo podneli kao zainteresovani student, odgovorio Petar Kalezić, sekretar Instituta za prirodnu medicinu. Tako se nominalno iz kuće u predgrađu

USRED BEOGRADA: Filijala Univerziteta prirodne medicine (levo) i Željko Stanojević
Foto: Emil Čonkić

Njujorka budućim studentima obećavaju velika znanja i priznate diplome, čak i doktorat prirodne medicine, studije za antistres terapeuta, šminkera (make up artist) i savetnika poznatih.

Kada je u pitanju prirodna medicina, školarine se kreću od 950 do 1250 evra, a doktor prirodne medicine moguće je postati iz fotelje. Srpska verzija sajta za to velikodušno nudi svu potrebnu literaturu – besplatno! U ovoj nadrilekarskoj bibliografiji našlo se mesta i za uradke doktorke Lorin Dej *Kondomi ne rade* i *Unapredite vid – odbacite naočari*, zatim za *Kuvar sudnjeg dana* Tonija Radića, i druga dela sličnog renomea. Predavanja ne postoje, ispiti se takođe polažu onlajn i to, kako je objašnjeno na sajtu Instituta, "tako što student za svaki ispit dobija dva *Word* dokumenta – u jednom se nalaze pitanja, a u drugi treba da upiše odgovore" i pošalje ih na mejl adresu fakulteta. Na ovaj način bilo ko može doktorirati samo ako uloži nešto vremena i, naravno, 3400 evra. Novac, kako je u prepisci objasnio Kalezić, može da se uplati preko *PayPala*, ali fakultet ima razumevanja te će omogućiti plaćanje i putem *Western Uniona* ili nekog drugog transfera novca.

AKREDITOVALI SAMI SEBE

Rečene studije su po raznim internet forumima reklamirane kao "proverene", "jedinstvene u Evropi", a uvek se u prvi plan isticalo da je fakultet američki, odnosno akreditovan u SAD. Američko ministarstvo obrazovanja (Department of Education) ima detaljnu bazu podataka o visokoškolskim ustanovama u zemlji. Ipak, čak ni ta, najopširnija lista, nema podataka o Univerzitetu prirodne medicine. Ni liste u državama Njujork (gde je navodna adresa kancelarije Univerziteta) i Kalifornija (gde je osnovan Centar za prirodnjačke studije) ne pružaju više informacija. Kako osnivači tvrde da je fakultet priznat u svim zemljama EU, proverili smo i nemačku datoteku *anabin.kmk.org* – koja takođe ne priznaje studije Univerziteta prirodne medicine. Petar Kalezić navodi da ne zna da li je fakultet priznat u Nemačkoj, te da je diploma pre svega namenjena otvaranju privatne prakse: "Za otvaranje takve vrste delatnosti nije potrebna nikakva diploma za registraciju, jer se takve institucije svuda u svetu registruju kao udruženja građana koja se bave zdravstveno-edukacionim poslom, savetovanjem ljudi i slično. Diploma je potrebna zbog pacijenata i ljudi koji dolaze da se savetuju i leče, jer će oni postaviti pitanje: 'Gde ste studirali i šta ste završili?' Ono što znamo jeste da naši studenti iz Nemačke rade privatno vrlo uspešno."

Na pitanje gde je zapravo akreditovan fakultet čiji je sekretar, Kalezić je odgovorio: "Grupa lekara iz Amerike i Evrope je osnovala organizaciju za dodelu akreditacija *The International Accreditation Board for Studies in Natural Medicine*, a naš fakultet ima akreditaciju te organizacije." Iako "internacionalno" ime uliva poverenje, ova fiktivna "organizacija za dodelu akreditacija" zapravo je i uparađena kako bi akreditovala fakultet koji to nije, fakultet koji ni u jednoj zemlji sveta ne može da dobije akreditaciju i dozvolu za rad. Naime, svako ko nešto bolje poznaje internet zna za stranicu whois.net. Na toj strani je moguće upisati bilo koju internet adresu na svetu i odmah videti podatke

»

o datom domenu. Tako saznajemo da je stranica iabsnm.org (sajt *The International Accreditation Board for Studies in Natural Medicine*) registrovana na ime Željka Stanojevića, upitnog doktora nauka i navodnog stručnjaka za brojne oblasti, inače predavača svih fakulteta koji postoje u okviru Univerziteta prirodne medicine i, uz Miroljuba Petrovića, drugog stuba čitavog "biznisa".

ČOVEK HILJADU ZANATA

Navodni diplomac hebrejskog jezika i književnosti iz Haife, Stanojević, pod lupu medija dolazi još 2001, nakon što je najuren sa Filološkog fakulteta gde je bio honorarni saradnik na Katedri za orijentalistiku. Do tada Stanojević nije pokazao nikakvo uverenje o diplomiranju, a sve je pravdao tromom izraelskom birokratijom. Ipak, pod pritiskom uprave fakulteta donosi uverenje Otvorenog univerziteta u Haifi u kojem doslovce piše da je imenovani, na osnovu tog uverenja, "stručno obrazovan i kvalifikovan da predaje na državnim kursevima hebrejskog jezika i osnovnim školama za odrasle" – u prevodu, večernjim školama i kursevima jezika, a nikako na fakultetu. Stanojević iza sebe ima objavljen hebrejsko-srpski rečnik, zatim i prevod Biblije direktno sa hebrejskog jer je prevod Đure Daničića smatrao arhaičnim i lošim, te mističnu knjigu o Kumranskim spisima. Osim želje da podučava druge, mladi Stanojević teži i svom daljem obrazovanju – postdiplomske studije svršava na protestantskom Teološkom fakultetu u Novom Sadu, koji takođe nije u zvaničnom sistemu obrazovanja Republike Srbije. Sa ovog fakulteta takođe nisu odgovorili na pitanje čiju akreditaciju poseduju, a rubrika na sajtu posvećena akreditaciji je "u pripremi".

U svojoj bogatoj karijeri, Stanojević osniva i Centar za hebrejski jezik i književnost. Već letimičan pogleda na sajt izaziva sumnje u tu neprofitabilnost. Stanojević nudi "usluge prevođenja", kao i jednomesečne "kurseve hebrejskog jezika" koji staju 120 evra. Da bi hiperbola bila potpuna, pri Centru postoji ni manje ni više nego Fakultet za hebrejski jezik i književnost koji je, pogađate, deo Centra za prirodnjačka istraživanja i Univerziteta prirodne medicine. Željko Stanojević se pojavljuje kao šef dve katedre, Odseka za Kumranske spise i drevne tekstove kao i Odseka za savremeni hebrejski jezik. Sve uplate studenti vrše na žiro-račun "neprofitnog" udruženja. "Centar za hebrejski jezik i književnost je registrovan kao udruženje građana i po zakonu ima mogućnost da isplaćuje honorare osobama koje su angažovane da drže kurseve i seminare", objašnjava Petar Kalezić, sekretar UPM-a, koji se u istoj funkciji pojavljuje i na samom Fakultetu za hebrejski. "Centar po svom statutu ima mogućnost da organizuje kurseve i seminare, a sa Fakultetom prirodne medicine je napravio dogovor da ako neko od polaznika položi određen broj kurseva (ispita), stiče pravo na dobijanje diplome našeg fakulteta. Dakle, Centar organizuje kurseve (određene predmete), i njihovo polaganje, a naš fakultet izdaje diplome."

Izdajući lažne, bezvredne diplome, mastere i doktorate prirodne medicine, osnivači UPM-a navode mlade ljude da po Srbiji i svetu, sa upitnim znanjem, leče ljude i tako se potencijalno i sami bave nadrilekarstvom

ČEDA ČVORAK I BRANISLAV PERANOVIĆ

Sa hebrejskim se ne završava spektar kojim Univerzitet prirodne medicine izvlači paprene školarine i prodaje maglu. Fakultet za estetiku i kozmetologiju u Beogradu (smešten u Nušićevoj 12a – na istoj adresi kao i Centar za hebrejski) po cenama od 1500 do 1800 evra obučava buduće šminkere, *relax* terapeute i asistente javnih ličnosti. Nastavu izvode i školarine ubiraju ponovo "neprofitna" udruženja građana (Centar za hebrejski, Centar za estetiku i kozmetologiju i Centar za estetiku i lepotu), dok je "američki" Univerzitet prirodne medicine zadužen samo da štanca bezvredne diplome. Među nekoliko desetina predavača ovog fakulteta ističu se estradni menadžer Čeda Čvorak, vlasnik frizerske akademije Miki Panjković, kao i otac Branislav Peranović, koji je skinut sa liste predavača kada je "nepravedno optužen" za ubistvo štićenika u njegovom centru za lečenje od zavisnosti. U oči pada i Ivana Stanojević, supruga Željka Stanojevića, ovde predstavljena kao saradnik u nastavi na predmetima masaže i otklanjanja bola. Među predavačima je, naravno, i sam Željko Stanojević, koji ovde fingira kao stručnjak za kurseve etike, administracije i zakonodavstva u salonu, menadžmenta i lingvoterapije.

Ni ovde nije kraj opusa sveznajućeg Stanojevića i njegove ekipe – oni nude brojne kurseve odvikavanja od pušenja, lečenja bolesti zavisnosti, psihoza, neuroza i depresija. "Za ovo su nadležni policija i tužilaštvo, koji bi trebalo da ispitaju i utvrde da li u konkretnom slučaju postoji sumnja da je reč o nadrilekarstvu, imajući u vidu činjenicu da se na njihovim sajtovima nudi izlečenje, a da su u pitanju lica koja nemaju odgovarajuću stručnu spremu", kaže Ivana Šaban.

A što krivično delo nesmetano i javno traje godinama, odgovorne su i nadležne inspekcije, policija i tužilaštvo koji nisu preduzeli ništa da spreče i kazne očiglednu prevaru. Novinari koji su do sada ispitivali slučaj uzalud su kucali na vrata Prosvetne inspekcije – ovo telo se proglasilo nenadležnim jer Univerzitet prirodne medicine i svi njegovi derivati nisu zvanične obrazovne ustanove priznate u Srbiji. "Na teritoriji Republike Srbije može da radi samo ona visokoškolska ustanova koja ima akreditaciju i koja je dobila dozvolu za rad Ministarstva prosvete. Inostrani univerziteti koji imaju akreditaciju neke druge države, ako žele da rade na teritoriji Srbije moraju podneti zahtev za dobijanje dozvole i tek tada početi sa radom. Pomenuti univerzitet nije se obraćao Ministarstvu", piše u odgovoru Velimira Tmušića, načelnika Republičke prosvetne inspekcije. Advokat Ivana Šaban problem vidi u katastrofalnom funkcionisanju sistema. "Inspekcijama je najlakše da se oglase nenadležnim jer prepoznaju obaveze neke druge inspekcije i policije u delovanju ovakvih organizacija, a zapravo je reč o tome da ovde ima posla za nekoliko inspekcija i za policiju, i kada bi svako obavljao svoju dužnost, ne bi bilo prostora za ovakvu manipulaciju zakonima", kaže ona. Ostaje da se vidi da li za ozbiljnu istragu inspekcija, policije i tužilaštva ima volje i vremena – ili je Miroslav Mišković okupirao sve istražne kapacitete. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

MILOŠ VASIĆ

Groblje

**Ako ste baš zapeli,
shvatite ovo kao testament i poslednju volju**

Groblja su mnogo zanimljiva mesta – sve dok na njima nema pogreba. Volim da na putovanjima obiđem groblje u gradu u kome se nađem, ako stignem. Naročito po mediteranskim i jadranskim mestašcima sa popriličnom istorijom: svašta čovek nauči na tim grobljima. Osim toga, tamo nije gužva kao na Novom groblju ili Mirogoju, gde se skorojevići guraju i gde stanarsko pravo u grobnici na boljem mestu ume da košta koliko jednosoban stan (Mirogoj).

Zatim, idu mi na živce te novokomponovane luksuzne grobnice sa praznim mermernim pločama koje čekaju ko će prvi da se izvrne i umre, pa da ga upišu zlatotiskom. Stara su groblja nekako pristojnija, sve i kad čovek gleda ponekad pretenciozne spomenike, kapelice i budalaštine.

U poslednje vreme, čujem na nekom radiju, počeli su da se sahranjuju gde im padne na pamet, protiv svih propisa i komunalnih regulacija. U voćnjaku, na livadi, pored mesta fatalne saobraćajke, u dvorištu. Ništa čudno, kad im se vođe i idoli sahranjuju van groblja: Tito u cvećari, Sloba ispod lipe u dvorištu, "kao da je, Bože oprosti, kanarinac", što reče ona Požarevljanka. To što se Tuđman dao sahraniti na Mirogoju samo je znak skorojevićke ambicije zagorskog seljačeta da se dokopa otmenog groblja.

Lično nisam nimalo sklon toj htoničnoj tradiciji koju je Čajkanović tako lepo opisao. To je pre svega paganizam koji crkva nikada nije uspela da suzbije; nije da se nešto mnogo trudila, doduše. Čuveno groblje pored uspona autoputa kod Mokrog luga poznato je po pagodama, vikendicama i kućama gde mrtvi imaju struju, televiziju, kuhinju i sve kao da su živi. Dok se pokojnik ne useli, okolni seljani te vikendice od grobnica koristili su kao sigurni štek za kockanje, izveštava jedna prijateljica koja je tamo radila neko antropološko istraživanje. Vlasnik grobnice uzimao je "pikslu", da barem malo nadoknadi velike troškove.

Posebno ne volim pogrebe i izbegavam ih kad god mogu, pa koristim ovde priliku da zamolim za oproštaj. Možda sam previše dragih ljudi ispratio, pa mi je teško. Primetio sam da sve više delim Krležinu opsesivnu odvratnost prema pogrebnim ceremonijama koje je mrzeo, ali nije mogao da im odoli. Popovi kojima radi taksimetar dok preko volje pevaju opela; grobari kojima nije ni do čega i jedva čekaju da smandrljaju posao; tužni zbor koji uskoro počinje da priča viceve u pola glasa i jedva čeka daću, pa da zapeva, jer pokojnik je to voleo. A tek govornici! Jedan od razloga zbog kojih ne idem na pogrebe je i opsesivna želja da dosadnom govorniku zalepim vruću šamarčinu.

Ima ih zaista nepodnošljivih, tim pre što ih niko nije ni zvao da govore, nego su se progurali, izvadili cedulju, stavili naočari i počeli. A ima ih i koji će iskoristiti priliku da pokojnika "suptilno" izvređaju, kao Amfilohije Đinđića onomad. Lako im je kad pokojnik ne može da se brani. Kad mi je tata umro, rekao sam nekoliko skoro prostih reči izvesnom akademiku koji je došao u kuću da izrazi saučešće, pa je iskoristio priliku da mi stavlja političke primedbe, drtina matora bezobrazna. Pogrebi i prateće ceremonije služe, dakle, kao prilika da neki ljudi sebi dopuste nešto što inače ne bi smeli. Koliko sam se puta u sebi upitao da šta će ovaj na ispraćaju, a znamo šta je o pokojniku govorio za života. Licemerno objašnjenje "da smo pred smrću svi jednaki" ne pravda takve bezobrazluke: nismo svi jednaki samo zato što smo svi smrtni, oprostite molim; "čast i bruka žive dovijeka", što reče Vladika.

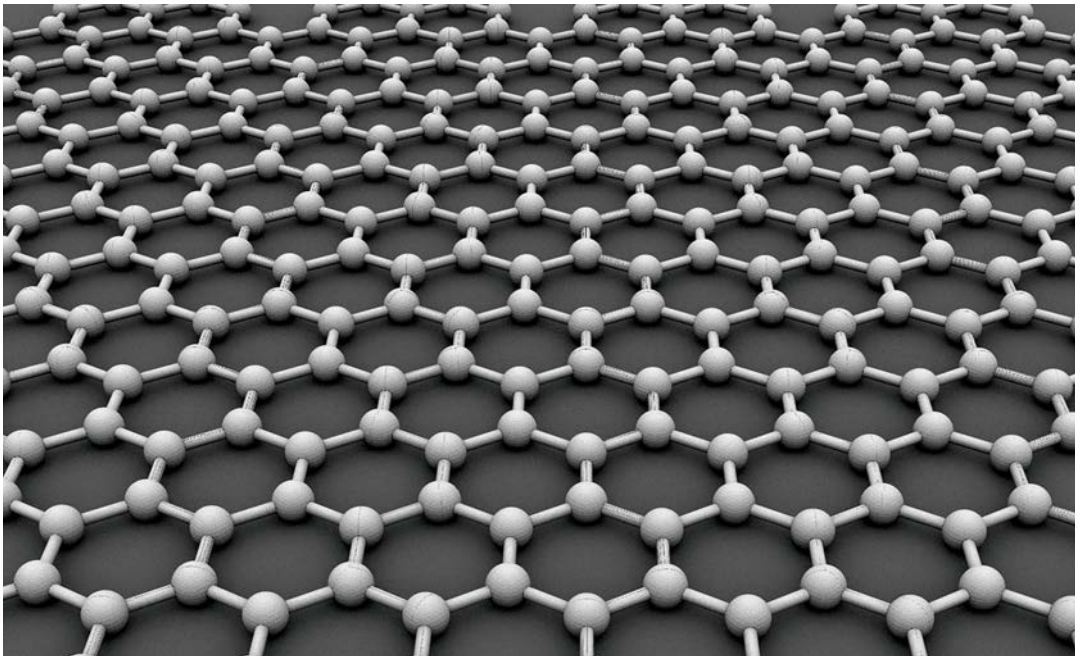
Između ostalog i zato se klonim pogreba.

Ne bih da slutim, ali voleo bih da, ako i kada umrem, budem kremiran u najužem krugu porodice i nekoliko prijatelja. Bez govorancija, jer ću govorniku dolaziti u san da ga mučim kao vrag grešnu dušu! A pepeo da se spakuje u konzervu od neskafe i da se jednog zimskog dana prospe na čuvenu beogradsku poledicu, da neko ne slomi nešto, pa da i od mene bude neke koristi.

Ako ste baš zapeli, shvatite ovo kao testament i poslednju volju: napisano je u stanju uračunljivom i trezvenom, bez prisile i nagovaranja. Samo nemojte mnogo da se nadate, jer imam nameru da živim jako dugo i da većinu od vas sahranim.

Kraljevstvo za grafen

Evropska komisija je za istraživanje najtanjeg i najčvršćeg materijala na Zemlji naučnicima dodelila celu milijardu evra, što je jedna od dve najveće sume koje su u Evropi ikad uložene u jedan naučni projekat. Zašto?

U odnosu na svoju masu, on je danas ubedljivo najskuplji materijal na Zemlji. Komad grafena koji je mali kao poprečni presek ljudske vlasi kose u proizvodnji košta čitavih 1000 dolara. Bitno veće površine dostižu basnoslovne, višemilionske cene. I kao što su u gotovo svim predašnjim epohama, neki izvanredni prirodni, ali i ljudskom rukom proizvedeni materijali – poput bakra, svile, kaučuka, baruta ili uranijuma – snažno uticali na život ljudi i geopolitičke prilike, nije isključeno da svet sada dobija novi materijal koji će promeniti svakodnevicu.

Mada je u zenitu naučnih istraživanja tek devet godina, ova fascinantna alotropska modifikacija običnog ugljenika se pojavljuje kao idealno rešenje za unapređenje gotovo svih tehnologija koje karakterišu naš vek – od ekrana pametnih telefona i procesora do čistača vazduha. Sa druge strane, kad se pogleda pregršt neverovatnih osobina ovog materijala, može se reći da kad bi bogovi birali materijal kojim bi se ogrnuli, teško da bi mogli zamisliti bolji – veoma tanak, izuzetno snažan, naelektrisan i potpuno proziran. Da li je grafen i za ljude sada postao materijal budućnosti?

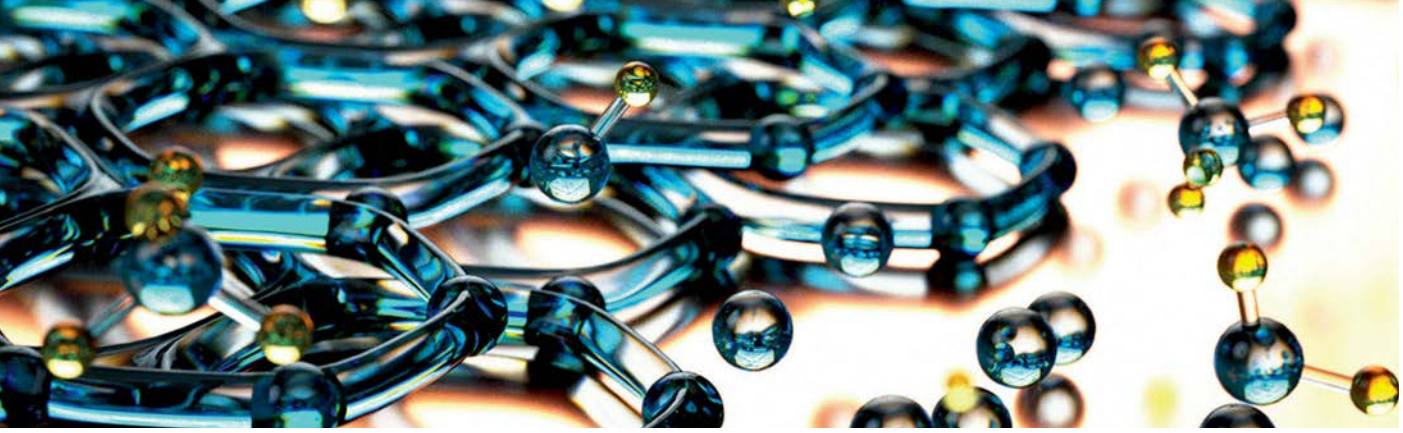
To mišljenje, pored hiljada naučnika koji se bave ovim materijalom i pojedinih telekomunikacionih kompanija poput Nokije, koje su sada zaigrale i na ovu kartu, ima i Evropska komisija, koja ne samo da mnogo očekuje od grafena, nego je u klađenju oko tehnološkog razvoja u narednih deset godina, na ovaj materijal stavila svoj do sada najveći ulog. Naime, kako je prethodne nedelje saopštila, Evropska komisija je u okviru programa podrške tehnologijama budućnosti FET dodelila jednu od dve najveće sume koje su u Evropi ikada uložene u jedan naučni projekat – punu milijardu evra.

MATERIJAL KOJI OBEĆAVA

Tako je, uz projekat mapiranja ljudskog mozga pod nazivom *Human Brain Project*, program *Grafen* dobio milijardu evra za istraživanja u oblasti na raskršću nauke i tehnologije. Evropski lideri smatraju da će projekat "Grafen" – koji predvodi švedski naučnik Jari Kinaret, a okuplja čak 100 istraživačkih grupa iz više od 15 evropskih država, sa 136 vodećih istraživača i čak četiri nobelovca – za deset godina dovesti do nove tehnološke revolucije. Grafen je i bez ove investicije jedna od najvećih naučnih tema u koju u poslednjih devet godina hrle na stotine i hiljade novih istraživača, kako fizičara tako i drugih naučnika.

U čemu je tajna grafena? Pre svega, grafen je najtanji materijal koji je dosad viđen na Zemlji – njegovu debljinu čini samo jedan sloj atoma ugljenika. Zato se praktično može smatrati materijalom u dve dimenzije – ogromnim ćilimom heksagonalnih veza ugljenikovih atoma koji "nema" debljinu. Sa druge strane, mada "dvodimenzionalan", ovaj materijal je i najčvršći na planeti – čak 300 puta je čvršći od čelika. Grafen je, što je posebno važno, izuzetan provodnik, mnogo bolji od bakra, i može se koristiti za sve vrste elektronskih uređaja.

Pored toga je izuzetno transparentan, praktično potpuno providan, ima i čitav niz drugih, za naučnike zadivljujućih optičkih osobina. Budući da je reč o

jednoj dvodimenzionalnoj rešetci, on pokazuje mnoge uzbudljive karakteristike, kao i neočekivano veliki skup nedovoljno istraženih kvantnih "osobina". Zato su se na proučavanju jednog istog grafena sastale na desetine istraživačkih oblasti moderne fizike.

Grafen je pre svega supstanca koja je sasvim sačinjena od atoma ugljenika. No, budući da se ovaj "životni" element, zahvaljujući svojim atomskim karakteristikama, može u molekulima kombinovati na vrlo uvrnute načine, grafen čini rešetka atoma koji su složeni samo u jednom sloju. Ako se uopšte može govoriti o debljini, taj sloj ugljenikovih atoma je tanak kao trista milijarditih delova milimetra, odnosno 0,333 nanometra, koliko bi morao da iznosi prostor kad bi se na jedan sloj grafena morao postaviti još jedan.

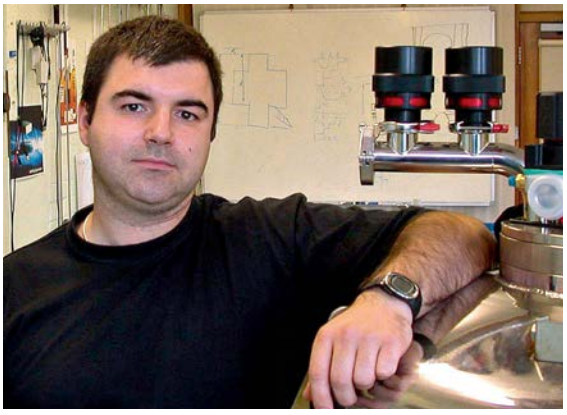
Grafen se tako praktično prostire u jednoj ravni i ima heksagonalnu strukturu kristalne rešetke, nalik na pčelinja saća, koja je stabilna kad se u njoj nalazi barem 24.000 atoma ugljenika. Po strukturi rešetke je inače vrlo sličan grafitu, s tim što grafit ima rešetku sa tri dimenzije. Mada sličan, pokazuje bitno drugačije osobine, od kojih neke zaista nisu "od ovog sveta", naravno, kad govorimo o makroskopskom svetu u kome ne zapažamo ni delić svih onih kvantnih fenomena koji su karakteristični za grafen.

SRPSKA VEZA

Ovaj materijal je kao jednoatomski sloj ugljenika opisan još početkom šezdesetih godina, a od 1987. godine se koristi i sam pojam grafen, koji je iskovan tako da se razlikuje od grafita. No, grafen ni tada nije izazivao preveliku pažnju istraživača. Njegov veliki ulaz u nauku počinje 2004. godine radovima na Univerzitetu u Mančesteru, kada dva relativno mlada naučnika uspevaju da u laboratoriji izdvoje prvi jednoatomski sloj ugljenika i time dobiju grafen.

Reč je o Andreju Gejmu (51) i Konstantinu Novoselovu (36), naučnicima ruskog porekla koji su bili pioniri u ovakvim istraživanjima. Za svoj eksperimentalni rezultat, koji je gotovo odmah pokrenuo čitavu lavinu istraživanja, Gejm i Novoselov su već 2010. dobili Nobelovu nagradu za fiziku. Kako je tada saopštila Švedska akademija nauka, nagrada im je dodeljena za "revolucionarne eksperimente sa dvodimenzionalnim materijalom grafenom".

No, ono što je za nas posebno zanimljivo jeste da je upravo Novoselov svoja istraživanja sprovodio ne samo u Mančesteru nego i u Beogradu, u saradnji sa istraživačima iz Srbije. Naime, kao istraživač je boravio u Centru za nove materijale i fiziku čvrstog stanja na Institutu za fiziku u Beogradu, gde je učestvovao u istraživačkim projektima godinu dana pre nego što će dobiti najpoznatiju nagradu na svetu.

NOBELOVAC U SRBIJI: Konstantin Novoselov, istraživanje na Institutu za fiziku i otkriće grafena

Fotografije: wikipedia.org

Zanimljivo je i da tu saradnju sa Srbijom Novoselov nije prekinuo ni nakon što je postao nobelovac. Trenutno je uključen kao saradnik u projekat osnovnih istraživanja iz oblasti fizike: "Fizika uređenih nanostruktura i novih materijala", koji u periodu od 2011–2014. vodi šef Centra za nove materijale dr Radoš Gajić. On sa svojim timom radi na ispitivanju grafena, uporedo sa hiljadama drugih vodećih svetskih istraživača.

Da li to znači i da bi sve one najavljene, raznorodne primene ovog materijala jednom mogle doprineti transformaciji srpske tehnologije i industrije? Ma kako bilo čudno, to zapravo uopšte nije isključeno, pošto se od grafena, kao od malo kog drugog materijala, očekuju primene toliko brojne da se sa ni sa čim ne mogu uporediti.

Pre svega, grafen bi zbog svoje velike provodnosti mogao biti izuzetna komponenta u integrisanim kolima. Problem je što ga je još teško proizvesti, ali kad to postane olakšano, a grafen dostupniji, granica moći kompjuterskih čipova će zaista dramatično porasti. Sa druge strane, zbog čudesnih optičkih osobina, grafen je idealan za sve *touch screen* uređaje, a pošto je elektroprovodan, čvrst i gotovo potpuno providan (apsorbuje samo 2,3 odsto svetlosti) mogućnosti njegove primene su gotovo nezamislive, od kreiranja nevidljivosti do ekrana u svim zamislivim oblicima.

No, grafen se može koristiti i kod solarnih ćelija, za detekciju gasova, za desalanizaciju, za destilaciju alkohola, kao i za pravljenje takozvanih grafenskih tranzistora, kvantnih tačaka, grafenskih traka, optičkih modulatora, ultrakondenzatora, pizoelektričnih uređaja, uređaja za regulaciju temperature, kao i raznih grafenskih bio-uređaja. S obzirom na takvo obilje primena, grafen bi mogao učiniti i mnogo više od onog što su svojevremeno učinile legure sa silicijumom kad je elektronika menjala svet. Kako i kuda, nemoguće je precizno predvideti. Ali, sasvim je izvesno da igrati na grafen danas predstavlja siguran ulog. ¶

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Demoni umesto diskursa

Piše: **Ljiljana Smajlović**

U "Vremenu" broj 1151 ("O novcima i novinarima") zatražila sam od novinarskih boraca za "građansku Vojvodinu", kao i od onih za "srpsku Vojvodinu", da svoje političke ratove vode za svoj politički groš, a ne pod firmom borbe za slobodno novinarstvo. Rekla sam da su mnogo isti: isključivi i netrpeljivi, uvek orni za političku hajku.

Što su odmah i demonstrirali, Dinko Gruhonjić i Nedim Sejdinović u "Vremenu", na B92 i sajtovima "Peščanik" i "Autonomija", a Miodrag Zarković i Ratko Dmitrović u "Pečatu". Njihovi su iskazi poslednjih dana cepteli od indignacije, ali se nekako sve svodilo na to da onoj drugoj dvojici treba začepiti fašističko i genocidna, odnosno izdajnička i antisrpska usta.

Najlakše su se složili oko toga koliko sam im ja svima kriva. "Niže od ovoga nije moglo", reče Dmitrović, dok me Gruhonjić nazvao "pokvarenom" a Sejdinović "mnogo opasnijom" i od neonacista (iako "pod maskom umerenosti"). Ovaj potonji je još tvrdio da sam u "Vremenu" broj 1151 htela da oni koji su "protiv nacionalističkog zla" budu "odstreljeni".

Da, dobro ste pročitali. Odstreljeni.

Poznajem Nedima Sejdinovića: u normalnim prilikama nije sklon čudovišnom podmetanju. A i "Vreme" je svima lako dostupno na internetu. Šta mu bi? Uživeo se, valjda, u rolu "antifašiste" ogorčenog što nadiru "fašisti" da "opogane" javni prostor.

Ovo "opoganjivanje" sam posudila od Dinka Gruhonjića, još jednog samozvanog vojvođanskog "antifašiste". A i kako bi oni postali "antifašisti", da Srbija nije puna fašističke "pogani"? I ko bi sa Zapada finansirao njihove političke projekte?

Idemo, zato, opet iz početka. Šta je u ovom sukobu zajedničko "Pečatu" i "Autonomiji", "portalu građanske Vojvodine" Dinka Gruhonjića i Nedima Sejdinovića?

Svaki nas, na svoj način, vuče nazad u devedesete. "Pečat" bije bitke koje je njegov gazda još devedesetih izgubio, dok Gruhonjić i Sejdinović veštački fabrikuju atmosferu iz tih godina. Vraćaju staru retoriku, oživljavaju nekadašnje sukobe i zamrzavaju podelu zemlje na "prvu" i "drugu" Srbiju.

A Srbiji su životno potrebni mediji zasnovani na uverenju da svako može da razgovara sa svakim, da političke razlike ne smeju biti prepreka dijalogu. Da i u stvarima oko kojih se najviše gložimo, uvek postoji mogućnost da je druga strana u nečemu u pravu. Ili da, u najgorem slučaju, na pogrešan način izražava neki ozbiljan problem.

Zato se valja čuvati ljudi koji svoje političke protivnike prikazuju kao čudovišta. Oni samo nastoje da se unapred oslobode obaveze da slušaju njihove argumente. Upravo smo mi u Srbiji, devedesetih godina prošlog veka, na vlastitoj koži iskusili čemu služi, i čemu prethodi, satanizacija protivnika.

Moramo da se čuvamo ljudi koji tvrde da je druga politička opcija – bez obzira je li patriotsko/izdajnička, demokratsko/nedemokratska, proevropska/antievropska, konzervativno/liberalna – nešto užasno, nešto čemu se ne sme dozvoliti ni da

REAGOVANJE

28

O novinarstvu i ratnoj propagandi

U prošlom broju nedeljnika "Vreme", u rubrici "Lični stav" oglasila se predsjednica Udruženja novinara Srbije Ljiljana Smajlović. I to povodom šovinističkih napada na mene u pojedinim štampanim i internetskim oblicima koja sebe – iz neopoznatih razloga – nazivaju novinama i medijima. Pomislih ja: uzala me Ljilja u zaštitu, pak se prepadoh! No, srećom, nije.

Prvo me je pljunuo Ratko Dmitrović u "Frankfurtskim vestima" (*http://www.vesti-online.com/Vesti/Kolumne/283266/Krastavo-lice-Novog-Sada*), potom se nadovezao Miodrag Zarković u "Pečatu" (18. januar 2013), pa je uslijedio Željko Cvijanović u "Novom Standardu" (*http://www.standard.rs/zeljko-cvijanovic-strah-kiselkinje-i-jedina-crna-lista-koja-zaista-postoji-u-srbiji.html*) i na kraju – prepodobna Ljiljana u "Vremenu", u rubrici "Lični stav". Bilo je tu, naravno, još ingeniozih "članaka" od manje "atirmisanih" autora, ali hajde sad, nećemo ih reklamirati ovom prilikom. I sve to u roku od 15 dana!

Svima sa navedenog "srpska" uspjelo je jedino to da koriste istu "argumentaciju" koju su svojevremeno, 2007. godine, koristili pripadnici danas zabranjenog neonacističkog Nacionalnog stroja, kada su prijetili meni i porodici mi. Sličan se sličnom raduje.

Zaista ne želim ulaziti u ramku zvanu odgovor na "argumentaciju" gdice Smajlović. Riječ je zapravo o klasičnoj relativizaciji, po principu "i fašisti i antifašisti su ekstremi, samo na različitim polovima". I pa nisu, kako da vam kažem. Kao, recimo, što su onomad hrvatski antifašisti onima koji su se trudili izjednačiti Jasenovac i Blajburg odgovorili oni koji su pobijeni u Jasenovcu nisu bili krivi ni za šta, nikoga oni nisu zavili u crno. Oni koji su stradali na Blajburgu hogarni su mnoga zavili u crno.

Riječ je, dakle, o prepodobnoj relativizaciji šovinizma iz pera liderkinje UNS-a. U društvu u kojem se tako uporno radi na razgradnji bilo kakvih principa, ostaje samo lešinarska borba za funkcije. Pa šta košta – nek košta.

Na primjer, priča gdica Smajlović o tome da sam ja, eto, nekakav ekstremista jer sam se na javnom skupu u Medlja centru u Beogradu nedavno drznuo primijetiti da su neki naši mediji "zmijsko leglo", tipičan je primjer te vrste relativizacije. A evo, ponoviću još jednom: ne samo mediji, nego i politička vlast, i sudska vlast, i tajno i javne policije, i vojska, i svaka pora ovog društva su u dobroj mjeri "zmijsko leglo" onih iz devedesetih godina. To su isti oni koji su iz petnih žila i pod svaku cijenu upinju držati ovu zemlju u mraku. To su oni koji su podržavali rat, a bogami ga i osmišljavali i sprovodili. Pa, nismo mi devedesetih godina prošloga vijeka igrali klikera ovdje, na prostoru bivše Juge. Ovdje je najmanje 130.000 ljudi ostalo bez glave, a mnogi od njih pobijeni su na nezamislivo monstruozne načine. Potom su im kosti mijetali po primarnim, sekundarnim i tercijarnim grobnicama. Jedan čovjek u tri grobnice... I još 13.000 kojima se ni dan-danas za grob ne zna.

Ja, recimo, nikada neću oprostiti bivšim kolegama koji su krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina dobrovoljno pristali učestvovati u ratnoj propagandi. Niti je bilo proglašeno ratno stanje (jer, pobogu, Srbija nije učestvovala u tim ratovima), niti su bili prinuđeni učestvovati u tom sramnom poslu. A oni koji su se upisali u ratne propagandiste, toga su časa prestali biti novinarima. Zato je nemoguće poreditи ratne propagandiste s nama, novinarima. Nemam ništa protiv njihovih ljudskih prava, samo tražim da se na njihov rad ne gleda kroz prizmu novinarskog kodeksa. Ili gdica Smajlović smatra da je i Julius Streicher također bio novinar, čija su ljudska prava bila povrijeđena? Ali eto, u jednome se slažemo: i ja sam za to da se ovim našim propagandistima sudi, uz uvažavanje njihovih ljudskih prava.

Jer, gdice Smajlović, nije dovoljno zvati samog sebe novinarom da bi se novinarom zaista i bilo. U vašem udruženju, UNS-u, imate tuđa i tuđa osoba koje su odavno prestale biti novinarima. Ili možda smatrate da je i Jozef Mengele bio ljekar? Nije. Jer ljekara ne čini samo diploma već i Hipokratova zakletva. Kao što novinara ne čini samo činjenica da se pojavljuje u medijima, da nešto piše ili snima ili, nemilo, montira, već ga čini i novinarski kodeks.

Ne pomažu tu nikakvi patriotski jauci i tobožnja zaštita kolega, jer ovdje nije riječ o kolegama, već o propagandistima, o "novinarima u civilu". Ne pomaže tu patriotski urlik "Ja sam za svoju zemlju spreman na sve, i da lažem, i da ubijem...". Ja

O novcima i novinarima

postoji, a kamoli da govori na javnoj sceni. Znam da je takva većina naših političkih lidera, zato i moramo biti sumnjičavi prema njima. Ali zar da nam takvi budu i novinari? Ako neko poziva na rasnu, nacionalnu, versku netrpeljivost, to je za javnog tužioca i za sud. Ali treba biti strašno nepoverljiv prema ljudima, političarima ili novinarima, svejedno, koji stalno prete: Ili mi, ili apokalipsa. Nema demokratskog poretka bez sposobnosti mirnog prihvatanja različitih mišljenja.

Jedan broj mojih kolega, proevropski nastrojenih ljudi koji su imali uticaja na štampu proteklih godina, iskreno je verovao da je građane moguće naterati da "zavole" Evropu, ako im svakog dana u novinama serviraju po jednu malu roze pilulu, ako novine o Evropi pišu lepo, bez kritike i bez osporavanja. Ali ljudi se ne mogu uveriti u jednu veliku istinu ako im se ne iznese niz malih istina, od kojih neke isključuju druge, u sukobu su sa njima. Terati građane da nekritički misle ne znači približavati ih Evropi. Pa zar nismo barem toliko naučili za ove poslednje četiri godine?

Drugim rečima, niti su novinari "Pečata" "fašisti", niti su

29

Biber na živu ranu

Ljiljana Smajlović u istu ravan stavlja rasistički i protivrasistički govor, u istu kavez zatvara rasistu i onoga ko se rasizmu odupire. Ako uprizorimo pogled na svet Ljiljane Smajlović, to bi izgledalo ovako:

Rasista (čistokrvni, obraća se novinaru "sumnjivog" imena): Ti si musliman, sumnjiv si.

Novinar ("sumnjivog" imena): Ti si rasista.

Smajlović Lj. (novinarka, objektivna): Obojica zagađujete javni prostor svojim prejakim rečnikom, svojom neobjektivnošću, svojom nekolegijalnošću, napolje iz mog javnog prostora.

Ovde je reč o tipično desničarskom manevru koji, sve u ime čistote javnog prostora, nastoji da uspostavi nemoguću ravnotežu između progonitelja i progonjenih, između govora rasiste i govora onoga ko rasizam odbija, implicirajući, na taj način, njihovu jednakovrednost: ja tebi da si obrezani prljavi musliću, ti meni da sam rasistički jurišnik, pa smo kvit. Nisam ja tebi, buni se tankoćutni rasista, rekao ništa lično, nisam ja kriv što si ti (na primer) Srbin i nemaš ti pravo mene da vređaš, da me nazivaš rasistom, fašističkim jurišnikom i paranoviranim zmijozavcem kada sam ja fini jedan gospodin koji u životu mrava nije zgazio, kamoli nekog povređio, a imam i dva prijatelja Srbina, odlični su tipovi, slao im pakete u opsednuto Sarajevo, majke mi (svaka sličnost sa stvarnošću je slučajna, naravno). Stavljajući, međutim, na istu vrednosnu ravan dva suprotstavljena diskurzivna i ideološka režima, rasistički i protivrasistički, Smajlović Lj. ne samo da implicitno kaže kako oni jednako vrede, odnosno jednako ne vrede ("sve je to isto", "svi su oni isti"), već time, tim navodnim neodlučivanjem, tim držanjem "objektivne" pozicije, ona *de facto* staje na stranu rasističkog diskursa. Jer, rasistički diskurs je uvek diskurs progonitelja, osim ako se ne ispomognemo dijalektičkim hokus-pokusom sartrovske provenijencije, recimo, u kojem su dželat i njegova žrtva zapravo u dosluhu samo što žrtvi to još niko nije dojavio. Kao kada bismo u isti stakleni kavez, sličan onom Ajbmanovom, stavili Radovana Karadžića i Srđana Aleksića da odgovaraju za isti zločin, za ubistvo Srđana Aleksića. Progrubo?

Nipošto. Govorim o logici, a ova) primer sadržan je u njoj, u toj apsurdnoj logici koja se svija u sebe i prazdrine sopstveni trbuh. Rasistički diskurs je uvek progonitelјski, sve i da ga ispoveda ubedljiva manjina: to što je Kju Kluks klan danas manje aktivan – za razliku od srpskog Kju Kluks klana, dakle od nezanemarljive skupine morona koji, s vremena na vreme, kao u slučaju gej-parade, nateraju državu da odstupi, da se skrije u mišju rupu svoje nemoći – dakle to što rasistički diskurs nije večinski diskurs ne znači da je on manje rasistički. No, u svetonazornoj perspektivi Smajlović Lj. packu su jednako zaslužili i Dinko Gruhonjić i Teofil Pančić i pripadnik klana. Pa nek kaže posle neko kako Smajlović Lj. nije objektivna. Ona kalpi i svoja. Hm, a koji su njeni? Pa oni između progonitelja i progonjenih, oni koji nisu za grejake reči i nasilničenje gestove, oni kojima je briga veća od nade, a sudbina zajednice na prvom mestu, oni koji su za to da svi zločini budu kažnjeni, koji umeju da kažu, ali bo'me i da ćute. Moram je, međutim, ne bez žaljenja, još jednom obavestiti da je ona, sve gradeći se nevešta, stala na stranu progonitelja. ¶

nisam. I ne znam da je iko zbog mojih riječi i stavova ubijen. Ne znam da se iko išelo zbog onoga što mislim i pišem. Ne samo zbog njih, ali i zbog njih, zbog tih ratnih propagandista, pobijeno je, dakle, 130.000 ljudi, a milioni su raseljeni. Izvinite, to se no može ni zaboraviti ni oprostiti, za to se mora odgovarati, moralno i krivično. U suprotnom, dobijate nešto poput u BiH-a.

No, kada pročitam spisak individua koje me napadaju, nema mi druge nego da budem i sretan i ponosan što sam takav kakav sam.

I da, u pravu ste, Ljiljo: "Gruhonjićevi protivnici su 'fašisti', 'šovinisti' i 'genocidni' manijaci, odnosno 'dželati'." A šta, vaši nisu? Onda mi nema druge nego da zaključim da ste na njihovoj strani.

Sretan vam rad u Komisiji za razmatranje činjenica u istragama o ubistvima novinara!

DINKO GRUHONJIĆ

ps: Cetaje tajna kako se to tekst Ljiljane Smajlović, umjesto u "Pečatu" (jer tim se tekstom huvi čelnica tmsv-a), pojavio u "Vremenu", makar bio i u rubrici "Lični stav".

smeš da podmećeš drugome da je rekao ono što nije rekao.)

Važno je da mediji budu slobodni i nezavisni, ali je važno i da nude širok raspon mišljenja i stavova koji izražavaju raznolikost populacije cele zemlje.

"Pečat" je protiv Evrope i njenih standarda, ali se Gruhonjić na rečima zalaže za evropski diskurs. (Ne znam gde bi čovek smestio Ivana Milenkovića, koji se nezgrapno umešao u polemiku u "Vremenu": tobož kao "protivrasista" koji u istom dahu priča o "diskurzivnim režimima" i "obrezanom prljavom musliću", ali tako da je ostalo nepoznato gde je tu gadost našao, ukoliko je nije sam smislio. Kao što je teško pogoditi u kojoj se školi mišljenja Slobodan Srećković učio da polemiše tako što će svom sagovorniku strpljivo objašnjavati šta je taj sagovornik u stvari hteo, a nije umeo da kaže.) Zato nije nebitno koliko Gruhonjićevo novinarstvo odudara od evropskih standarda. Teško da je to moglo promaći njegovim finansijerima, pa valja pretpostaviti da ti verovatno više cene njegove političke stavove od njegove novinarske pravičnosti i objektivnosti. Ko bi ozbiljno pomislio da su Gruhonjić i Sejdinović bogom dani da "denacifikuju" Srbiju? Gruhonjić Srbiju uporno naziva "zmijskim leglom". Ni najveći cinik ne bi očekivao da je to način da se pridobiju srca i duše (ili, što bi Amerikanci rekli, *hearts* and *minds*) širokog kruga građana Srbije. To bi pre bio način da se sa njima zavadi.

Sam je dao dobar primer svog žurnalističkog prosedea upravo u prošlom broju "Vremena", u tekstu "O novinarstvu i ratnoj propagandi", kada je srpske novinare iz devedesetih (koje je NUNS pre tri godine denuncirao Tužilaštvu za ratne zločine kao ljude koji su "planirali, organizovali i podsticali genocid i ratne zločine") uporedio sa Julijusom Štrajherom.

U Nirnbergu je, kao što je poznato, saveznički sud optužbe za ratne zločine oslobodio Hansa Friča, šefa propagande u Ministarstvu informacija nacističke Nemačke. Nemci su mu posle sudili za druga dela, ali saveznici su zaključili da namera ovog Gebelsovog čoveka nije bila istrebljenje Jevreja, već "podsticanje ratnog morala Nemaca". Na smrt je osuđen Julijus Štrajher, zločinac koji je u nirnberškoj optužnici označen i kao glavni urednik "Der Šturmera", visokotiražnog nemačkog lista koji je vodio međunarodnu hajku protiv Jevreja. Štrajher je bio jedan od prvih članova Nacističke partije, organizator prvog pogroma Jevreja 1933. godine, provoditelj rasističkih zakona, nirnberški gaulajter, seksualni zločinac i sadista koji je u Nirnbergu osuđen za zločine protiv čovečnosti – i to kao tvorac zločinačke politike, a ne kao novinar podstrekač.

Šezdesetak srpskih novinara je zahvaljujući NUNS-u dospelo na crnu listu organizatora genocida i ratnih zločina. Niko od njih nikad nije procesuiran, niko nije ni formalno osumnjičen, niko nije optužen – ali su svi i dalje na crnoj listi.

Da bi ih Gruhonjić sada izjednačavao sa Julijusom Štrajherom, jednim od najgorih zločinaca u istoriji čovečanstva. ¶

Gruhonjić i Sejdinović "antifašisti", niti je istraga etničkog porekla dopušteno sredstvo medijske kritike, niti je etično i profesionalno ono novinarstvo koje tvrdi da drugu stranu ne treba ništa pitati i ni u čemu slušati, jer druga strana predstavlja iskonsko političko zlo.

To sve lepo piše u novinarskim kodeksima širom sveta. Kolegama iz "Pečata" možda ne vredi citirati evropske dokumente, ali "antifašisti" bi mogli da zavire u najnovije spise Evropske unije o stanju medijskih sloboda u Evropi. Nigde tamo ne piše da smeš da proglasiš stotine i hiljade ljudi, ili cele narode, za "fašističke", i da ih, jednom satanizovane, više nikada ništa ne pitaš.

Naprotiv. Tamo piše da niko ne polaže pravo na apsolutnu istinu. I da demokratija uspeva jedino u sredinama u kojim su građanima na raspolaganju različite verzije činjenica i u kojim je moguće pronaći različite interpretacije istih činjenica i događaja u medijima. Niko nikom ne brani da izdaje izrazito politički pristrasne medije, kakvi su "Pečat" i "Autonomija", ali se i od takvih medija očekuje da budu transparentni i da poštuju razliku između činjenica i mišljenja. (Što podrazumeva i da ne

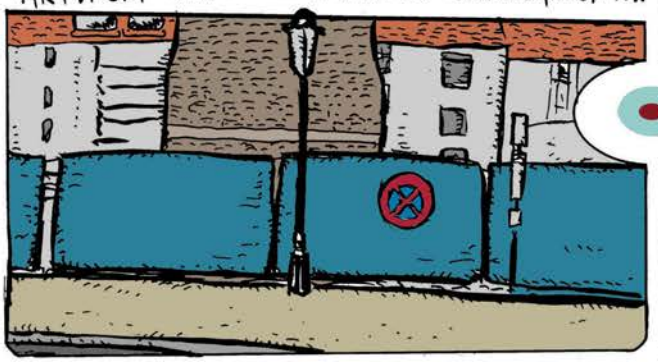
Schwabing

ALEKSANDAR ZOGRAF.

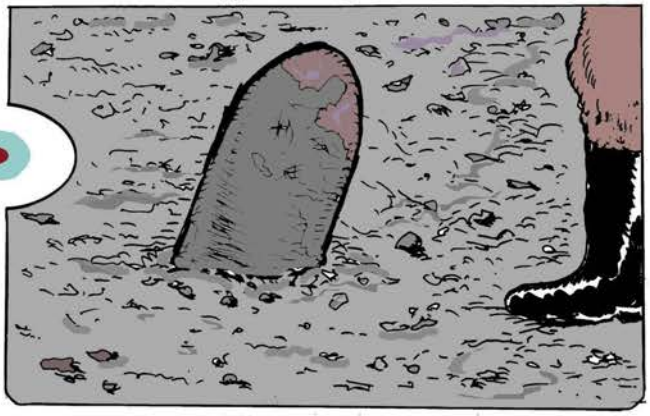

ŠVABING, SEVERNI DEO MINHENA, POZNAT JE KAO DEO GRADA U KOJEM SU SMEŠTENI BROJNI KLUBOVI I BAROVI... TOKOM ŠEZDESETIH I SEDAMDESETIH, TO JE BIO KRAJ KOJI JE PRIVLAČIO MNOGO MLADIH LJUDI...

LOKALCI SE ŽALE DA JE DANAS SVE ODVEĆ IZGLANCANO. PRIJATELJ MI JE SA SETOM POKAZAO OGRAĐENI PROSTOR IZA KOJEG SE NEKADA NALAZIO ČUVENI BAR 'SCHWABINGER 7', NEDAVNO SRUŠEN. "TO JE BILO SASVIM POSEBNO MESTO, MRAČNO, GLASNO, JEFTINO, OTVORENO DO JUTARNJIH SATI... KADA JE OBJAVLJENO DA ĆE BAR KONAČNO BITI ZATVOREN, ORGANIZOVANE SU DEMONSTRACIJE NA KOJIMA JE NOŠEN MRTVAČKI SANDUK SA NATPISOM 'SCHWABINGER 7'...

DA SVE BUDE JOŠ BIZARNIJE, TOKOM RUŠENJA BARA OTKRIVENO JE DA SE NA TOM MESTU SVO VREME NALAZILA BOMBA TEŠKA 250 KG, ZAOSTALA IZ VREMENA DRUGOG SVETSKOG RATA... ZBOG POSEBNE VRSTE DETONATORA, ISPOSTAVILO SE DA JE JEDINI NAČIN UNIŠTENJA BOMBE DA BUDE AKTIVIRANA NA LICU MESTA...

IAKO SE NEEKSPLODIRANE BOMBE PRONALAZE SKORO SVAKODNEVNO ŠIROM NEMAČKE (PRETPOSTAVLJA SE DA IH IMA OKO 2500 SAMO NA TERITORIJI MINHENA), RETKO SE DEŠAVAJU DETONACIJE USRED GUSTO NASELJENE ZONE. AVGUSTA 2012., HILJADE LJUDI JE BILO EVAKUISANO I SMEŠTENO U PRIHVATNE CENTRE, A DETONACIJA USRED URBANOG JEZGRA JE DELOVALA KAO SCENA IZ FILMA; SKORO SVA STAKLA U KOMŠILUKU SU POPUCALA, NASTALO JE NEKOLIKO MANJIH POŽARA...

PRIJATELJ MI JE POVERIO DA SU MNOGI NEGDAŠNJI LJUBITELJI OVOG BARA TO KOMENTARISALI REČIMA- "TAKO IM I TREBA KAD SU UNIŠTILI NAJBOLJE OKUP- LJALIŠTE U GRADU". UBRZO SE POJAVILA I NALEPNICA "SCHWABINGER 7 UZVRAĆA UDARAC"...

Die Rache der
Schwabinger 7

ČAK I AKO SE NISAM ZADRŽAVAO U BAROVIMA, BILO JE ZANIM- LJIVO LUTATI UNAOKOLO... U **HAIMHAUSERSTRASSE** SAM IZ DALE- KA OPAZIO INTERESANTNU ZGRADU- UBRZO SAM SHVATIO DA JE TO OSNOVNA ŠKOLA, IZGRAĐENA KRAJEM DEVETNAESTOG VEKA, KA- DA SU ŠIROM ZEMLJE GRAĐENE SAVREMENE, DOBRO OPREMLJENE ŠKOLSKE ZGRADE...

POŠTO ME NIKO NIJE ZAUSTAVIO, UŠAO SAM U BOGATO UKRAŠEN ULAZ, KOJIM JE DOMINIRAO SVOD OSLIKAN PREDSTAVOM DVOJICE FAUNA KOJI ŠIBAJU DETE, ŠTO JE VEROVATNO TREBALO POUČNO DA DELUJE NA NESAVESNE UČENIKE...

U STVARI, SKORO SVE MODERNIZACIJE ŠKOLSKOG SISTEMA BILE SU OGRANIČE- NOG DOMETA, O ČEMU SVEDOČI I KARIKATURA MIN- HENSKOG CRTAČA **ADOLFA OBERLÄN- DERA**, NASTALA U PRIBLIŽNO ISTO VREME KADA I MURAL KOJEG SAM VIDEO U ŠKOLI...

Mreža

Internet je medij koji, *prima facie*, podrazumeva pluralizam i decentralizaciju ideja i vrednosti, i kao takav predstavlja svojevrstan postmodernistički raj. Uz internet priključak dobijamo pristup gotovo svim informacijama i mišljenjima koja nas povodom društvenih pitanja mogu zanimati. Posebno je to značajno imajući u vidu teme koje mediji glavnog toka, usled tendencioznosti, jednostrano prate.

Idiličnost internet medija, međutim, biva pomućena Mekluanovim uvidom da medij kao takav nije neutralan. Sam medij je zapravo poruka. Uvid potkrepljuje i aktuelni hit snimak na Jutjubu pod nazivom "A gde je pečat?". Za one koji još nisu videli smehotresni klip – reč je o protestu radnika Niša, preciznije, primedbi koju govorniku na skupu neočekivano, upravo volšebno stavlja legalista iz okupljene mase. "A gde je pečat?", insistira ovaj. Snimak od svega dvadesetak sekundi nesumnjivo nudi niz povoda za smeh. Okolnost koja, međutim, u fenomenu intrigira jeste svojevrstan, ne jedino internetski, mehanizam razrastanja i hibridizacije sadržaja, a u sklopu toga posebno takozvani mim (eng. meme). Reč je o "jedinici kulturnog značenja" koja, saobraćajući od pojedinca do pojedinca, "poput virusa mutira". Klip "A gde je pečat?" uistinu je, u međuvremenu, mutirao i inicirao niz mutiranih oblika, spomenutih mima, odnosno desetina i desetina različitih reciklaža, fotomontaža i drugih hibridizacija izvornog sadržaja, posebno remiks klipova u tehno i reperskom stilu, a postoji i *gangnam* verzija. Pesma *Gangnam style* je, opet, poseban kulturološki fenomen, upravo fantom, budući da je do nas – a, paradoksalno, i do najvećeg dela planete – stigla kao već gotov "planetarni hit".

Parazitiranje na "izvaljenom" fazonu, podrazumeva se, predstavlja uobičajeni mehanizam komike – nastojanje da se inicijalni humorni potencijal iscrpe, odnosno, koliko je to moguće, perpetuira. Rečeni mehanizam, međutim, često je izraz jednog temeljnijeg, upravo zloćudnog procesa – sveopšte apsorpcije kritike i svega podrivajućeg koju neprekidno preduzima kapitalistički poredak. Naime, bezmalo milion i po pregleda snimka na Jutjubu, umesto da oformi kritičnu masu i pritisak sa kojim će druga strana biti prisiljena da računa, sasvim paradoksalno, nimalo ne afirmiše radničku stvar u Nišu. Ljudi su se iz nekog konkretnog razloga bili okupili, ali to je ovde ostalo sasvim izvan fokusa. Internet fanovi (lajkači) niti znaju, niti ih je briga da saznaju za šta se bore radnici Niša, a kamoli da se odluče da im pomognu na neki način. Radnici i njihova društveno-politička akcija bivaju uspešno apsorbovani. Potencijalno subverzivan impuls postaje u ovom slučaju predmet sprdnje – onemoćao i sterilizovan usled neumitno integrišućeg (internet) konteksta. Upravo poput konfekcijskog brenda Če Gevara – južnoamerički revolucionar na majicama ostaje žestok i subverzivan taman koliko i pomodni krokodilčić.

Nakon višestrukih mutacija više ništa ne preostaje od inicijalne poruke (kritike), ukoliko se, da ponovim, i na samom početku uopšte bilo šta o tome znalo ili se interesovalo.

Sledeći, na ovim prostorima takođe već oprobani korak alijenacije inicijalne poruke jeste komercijalizacija. Tako se znameniti protagonista klipa "Šta reći, koju posluku porati" pojavio posle nekog vremena u reklami u kojoj, opetujući svoj gaf, firmom na grudima promoviše izvesni veb-sajt. Otud ne bi bilo neočekivano, usled mehanizama alijenacije i klasne zbrkanosti radništva, kada bi se tandem iz klipa "A gde je pečat?", govornik i legalista – obojica, naime, svojim držanjem gotovo podjednako izmamljuju smeh – iskoristivši trenutnu popularnost, uskoro pojavili reklamirajući lokalnu piceriju ili, recimo, internet portal (njihove replike uistinu poseduju znatan marketinški potencijal). Ili barem, ukoliko izostane prilika za ućarivanje, kada bi pokušali razraditi svoju instant popularnost intervjuom ili, već, bilo kakvom pojavom u medijima. Jer danas svako žudi da bude popularan – tako glasi vladajući aksiom – makar, naime, i bez osnova. Ovdašnja javna scena, uzgred rečeno, prebukirana je ljudima-fantomima, svojevrsnim simulakrumima, za koje niko pouzdano ne zna zbog čega zavređuju da budu saslušani i viđeni, ali koji se s upornošću pojavljuju, upravo do mere kada nam postaju sasvim domaći i prirodni. Takvi bivaju popularni naprosto zato što su popularni.

Internet, sasvim očigledno, nema pečat ili, bolje reći, svaki korisnik interneta poseduje sopstveni pečat. Međutim, kada je pečat u rukama neosvešćene, klasno zbrkane raje, koja svoju životnu rezignaciju uspeva nakratko prekinuti jedino eskapizmom, bilo kakvo atestiranje – pa makar i uz višemilionske pečate – nije u stanju načiniti bilo kakav pomak. Upravo suprotno, iskustvo pokazuje. ¶

IVAN KOVAČ

RADIO-TELEVIZIJA SRBIJE
sa ponosom predstavlja

U susret 41.FEST-u, Februar je mesec FESTOVIH PREMIJERA

Utorkom i Sredom u 22:00 na II programu RTS-a

OVO MORA DA JE TO MESTO (THIS MUST BE THE PLACE)
Proizvodnja: Italija, Francuska, Irska, 2011
Režija: Paolo Sorentino
FEST 2012

MELANHOLIJA (MELANCHOLIA)
Proizvodnja: Danska, Švedska, Francuska, 2011
Režija: Lars fon Trir
FEST 2012

ČELIČNA LEDI (IRON LADY)
Proizvodnja: Velika Britanija, 2011
Režija: Filida Lojd
FEST 2012

IMAMO PAPU (HABEMUS PAPAM)
Proizvodnja: Italija, Francuska, 2011
Režija: Nani Moreti
FEST 2012

POSLEDNJI CIRKUS (BALADA TRISTE TROMPETA)
Proizvodnja: Španija, 2010
Režija: Aleks de la Iglesija
FEST 2011

AVR (LE HAVRE)
Proizvodnja: Finska, Francuska, Nemačka, 2011
Režija: Aki Kaurismaki
FEST 2012

KRVOPROLIĆE (CARNAGE)
Proizvodnja: Francuska, Nemačka, Poljska, 2011
Režija: Roman Polanski
FEST 2012

DEČAK SA BICIKLOM (THE KID WITH A BIKE)
Proizvodnja: Belgija, Francuska, Italija, 2011
Režija: Braća Darden
FEST 2012

www.rts.rs/filmskiprogram
FILMSKI PROGRAM RTS
Vaša ulaznica u svet pokretnih slika

41. Међународни филмски фестивал
41st International Film Festival

покровитељ
Република Србија
Министарство културе, информисања и информационог друштва

оснивач
Београд
www.beograd.rs

КОМПЛЕТАН ПРОГРАМ
НА САЈТУ
www.fest.rs

22. II - 03. III 2013.

Lisa sensa
Tourist Organization of Belgrade
Turistička organizacija Beograda
Story
Danas
NATIONAL GEOGRAPHIC
nadlanu.com
DHL
NESCAFÉ Classic
CITY MAGAZINE
KLASIK tv
masel group
ПОЛИТИКА
VREME
Kurir
Nedeljnik
Radio 93.3
Naxi Radio 96.9fm

генерални спонзор
NIS
GAZPROM NEFT

Telekom Srbija
RENAULT
PTC
METROPOL PALACE
A LUXURY COLLECTION HOTEL
Belgrade
AIRFRANCE

САВА ЦЕНТАР, КУЛТУРНИ ЦЕНТАР, ДОМ ОМЛАДИНЕ, ФОНТАНА
ПРОДАЈА УЛАЗНИЦА НА БЛАГАЈНАМА ДВОРАНА

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec